

RODNA GRUDA

Slovenija

YU ISSN 0557-2282 | revija za Slovence po svetu | leto XXXIII | maj 1986 | številka 5

RODNA GRUDA

Slovenija

VU ISSN 0557-2282 | revija za Slovence po svetu | leto XXXIII | maj 1986 | številka 5

Slika na naslovni strani:
Bled – pojem slovenskega turizma
z ekskluzivnim hotelom –
Vila Bled

Glas domače harmonike	1
Urednik vam, Vaša pisma	2
Dogodki	4
Jugoslavija in svet, Gospodarske novice	6
Mestece kulture in miru	8
Slovenj Gradec, srce slovenske Koroške	9
Nagelj za kmečko vas	11
Lepote slovenskih vasi	13
Pesniški jezik je čakajoča eksplozija	16
Po Sloveniji	18
Turistični vodnik	20
Naravni zakladi Slovenije	21
Slovenija v mojem objektivu – foto: Janez Klemenčič	22
Vila Bled – super hotel iz vladarske rezidence	24
Slovenci spoznavajo svet – svet spoznava Slovence	26
Palme in naša kri	27
Otroci izseljencev se učijo slovensko	29
Tisoč in en večer Antona Dermote	30
Naši po svetu	32
Od Porabja do Čedad	36
Mladi mostovi – Kdaj spet renesansa slovenstva?	37
Materinščina	38
Za razvedrilo	39
Nove knjige	40
Domače viže, Slovenski dom	42
Filatelija	43

Revija za Slovence po svetu *Magazine for Slovenes abroad* *Revista para los Eslovenos por el mundo*

Izdaja

Slovenska izseljenska matica
Ljubljana, telefon 061/210-732

Naslov

61000 Ljubljana Cankarjeva 1/II, p.p. 169, Slovenija, Jugoslavija
Telefon uredništva 061/210-716
Telefon uprave 061/210-757

Glavni in odgovorni urednik

Jože Prešeren

Urednik

Ivan Cimerman

Oblikovanje

Janez Reher,

Uredniški odbor

Jurij Holy, Zvone Kržišnik, Tadej Labernik, Marko Pogačnik, Jože Prešeren, Meta Vajgl, Matjaž Vizjak

Izdajateljski svet

Mitja Vošnjak (predsednik), Rado Genorio, Andreja Kmecl, Anna Krasna, Milan Pogačnik, Drago Seliger, Mila Šenk

Prevajalci

Alberto Gregorič (španščina), Milena Milojevič-Sheppard (angleščina)

Revija izhaja vsak mesec

Letna naročnina

Jugoslavija 1500 din, Avstrija 170 Asch, Avstralija 13 aus. \$, Anglija 6 Lstg., Belgija 420 Bfr, Danska 80 Dkr, Finska 48 FM, Francija 60 FF, Nizozemska 27 Hfl, Italija 13.000 Lit, Kanada 13 can \$, ZR Nemčija 25 DM, Norveška 65 Nkr, Švedska 60 Skr, Švica 20 Sfr, ZDA – U.S.A. 11 US \$, Južnoameriške države 11 US \$.

Avionska naročnina

Severna Amerika 20 US \$ ali 24 can \$, Južna Amerika 22 US \$, Avstralija 23 aus \$

Plačilo naročnine

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356

Devizni račun: 50100-620-107-257300-2818/5

pri Ljubljanski banki – Plačilo je možno tudi po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom, naslovljenim na »Slovenska izseljenska matica« v priporočenem pismu.

Poština plačana pri pošti 61102 Ljubljana

Tisk

ČGP Delo, Ljubljana

Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu št. 421-1/173 z dne 24. VII. 1973

Slovenija
Jugoslavija

Slovenska izseljenska matica

Cankarjeva 1/II p.p. 169
61001 Ljubljana
Slovenija – Jugoslavija

- Prosim, uvrstite me med redne naročnike revije Rodna gruda – Slovenija
- Naročam Slovenski koledar
- I wish to subscribe to the magazine Rodna gruda – Slovenija!
- I wish to order the Slovenski koledar.

Ime in priimek

Name and surname

Naslov

Address

Kraj in poštna številka

City and Postal Code

Država

State

Podpis

Signed

Slovenija
Jugoslavija

od kod smo doma
where are we from
de donde somos

Glas domače harmonike

„Dober glas sega v deveto vas“, zatrjuje ljudski pregovor. Mojster Alojz Furlan s Ptuja, ki skrbi, da se glasbilom spet povrne dober glas, pa pravi, da glas harmonik, ki jih on popravi, sega tudi na vse kontinente. Mnogi ansambli, ki gostujejo po belem svetu, so že poiskali njegovo mojstrsko roko. Ozrem se po njegovi delavnici; na policah čakajo harmonike vseh vrst: diatonične frajtonarice, kromatične, take s klasično klaviaturo, različnih firm, kot so: Lubas & Sohn, Klagenfurt, I. Busilaccio, Weltmeister, pa domača: Franc Vnuk, Kicar, Ptuj. Najbolj znane so danes iz »Melo-dije«, v Mengšu.

Mojster povzame: »Če hočeš popravljati glasbila, moraš vedeti mnogo o glasbi. Nam, Furlanom, je glasba v krvi. Že oče je igral po svatbah, veselicah in prireditvah v stari Jugoslaviji. Njemu je bilo lahko, saj je dobil material, nadomestne dele, kolikor jih je hotel, jaz pa moram romati od Italije, Avstrije, do Nemčije, še jermena ne morem dobiti brez težav. Ta obrt je pri nas že skoraj izumrla, veliko ljubezni moraš imeti do narodne glasbe in smeh mora biti v tebi, pa ljudi moraš imeti rad, da jih razveseljuješ, ko so žalostni. Leta 1948 sem opravil izpit za glasbenika – popravjalca, delal sem v tovarni v Mengšu. Nekoč sem popravljal vse instrumente, glasbila, tudi cerkvene orgle. S temi je veliko dela, veliko božjega in posvetnega prahu se nabere na njih, stare so po več sto let in razglašene. Mehovi radi odpovedo.«

Mojster Furlan sedi za svojo delovno mizico in mi razkazuje postopek popravila: »Najprej moraš sam izdelati harmoniko, da zveš, iz kolikih delov je narejena in kam kateri „paše“. Obvladati moraš mizarstvo obrt, ohišje je iz lesa in furnirja z mnogimi okraski, intarzijami, ki so včasih prava umetnijska in ponos oblikovalca. Potem je tu

kovinski del, pa meh, koža. Platno drži tudi 10, 15 let. Dobra harmonika zdrži tudi po 100 let, če je narejena iz najboljših materialov.«

»Če bi zdajle nekdo zaigral sredi mesta in avtomobilskega trušča, bi mu takoj vedel povedati, katera tipka je razglašena, kateri ton pokvarjen. Vidite, tule je uglaševalna mizica, na katero je vpetih 12 durov, kar predstavlja standard. Ko približam pokvarjeno tipko standardu, oba primerjam in uglašujem tako dolgo, da enako zvenita. Doma imam tudi električno uglaševalno mizico, na kateri poseben kazalec pokaže, če je popravljen ton enak originalnemu.«

Kupci želijo, da so harmonike izdelane na osnovne uglasitve, kot so CIS, FIS, DIS, ali B, ES, AS; če pa zraven pejejo, tako kot Slaki pa na A, D, G in C, F, B. Po tej osnovni uglasitvi se moram tudi pri popravilu ravnati.«

»Harmoniko tipa Weltmeister najtežje popravljam, je trda, „gluha“, pri basu pa ima aluminijasta vodila, ki se zdrgnejo in

Z natančnostjo in ljubeznijo do glasbe uglašuje mojster Alojz Furlan vse vrste harmonik.

zatakajo. Tudi češka Delicija je prava pokora za popravilo. Še vedno so skoraj najboljše iz Mengša, a z italijanskimi glasilkami. Najboljša je tipa Morino-Hohner, kakršno ima Slavko Avsenik.

Ljudje mi nosijo vse več starih harmonik. Med njimi je največ ljubiteljev, ki igrajo iz srca, za svojo zabavo, po gostilnah in vaseh, dobrovoljčki in mojstri vmes. Ne manjka tudi virtuofov, ki so že slavni in gostujejo po svetu, Kanadi, Ameriki, Evropi. Zame je zvedela firma SOLTON. Predlagali so mi, da bi sklenili pogodbo, po kateri bi zanje izdelal mesečno po deset harmonik. Nemogoče, odklonil sem! Moral bi imeti zaposlenih nekoliko ljudi, material in nižje davke, da bi se splačalo. Veste – jaz popravljam takole, največ iz ljubezni, mnogokrat pa tudi ne morem računati, če kakšnemu dobrosrčnemu muzikantu kaj „uštirim“ in ima bolj plitev žep. Če bi računal vse ure, ko opravljam popravila, bi bila cela harmonika dražja kot pa v trgovini.«

Grem po starinski ulici. Izza debelih zidov buče tranzistorji in televizija, kot tujek, ki ne spada sem, v to 1900 let staro mesto z najlepšim slovenskim gradom na griču.

Tudi letos se bodo na dvorišču minoritskega samostana iz 13. stoletja, ki ima dobro akustiko, oglasili ansambli narodnozabavne glasbe, ki je tod, na Ptuj, na dobrem glasu po tradicionalnih festivalih.

In na tem festivalu bo pela marsikatera, ki jo je popravil in uglasil mojster Alojz Furlan.

Če se kdo odloči, da mu zaupa svojo „ljubico“ v popravilo, bo v dobrih rokah. Njegov naslov pa je: Aškerčeva 5, 62250 Ptuj, Slovenija.

Jugoslavija je tudi letos za tujce najcenejša turistična dežela. Tako ugotavljajo poročevalci s številnih pomladanskih turističnih sejmov in predstavitev, obenem pa slišimo tudi to, da je zanimanje po naših »turističnih paketih« naraslo za toliko in toliko odstotkov v primerjavi z lanskim letom. Vse lepo in prav, ko bi ne vedeli, da so podatki o naših uspehih konec sezone komaj primerljivi z optimističnimi napovedmi. Kje je vzrok za to? Eden od vzrokov je v tem, ker merimo uspešnost našega turizma v ameriških dolarjih, za te pa vemo, da v primerjavi z dinarjem kar pridno raste njihova vrednost. Drugi bi bil lahko v tem, da se vse preveč sklicujemo na našo cenenost, zato pogosto prihajajo tuji turisti k nam varčevat in že v začetku svojih počitnic načrtujejo, da morajo pri nas živeti ceneje kot doma, zato je majhna tudi njihova »izvenpenzijska poraba«. Tretji vzrok bi bil lahko v tem, da pogosto sami ne znamo izvabiti od tujcev kaj več denarja za tisto, kar nameravajo porabiti poleg osnovnih turističnih paketov. Naslednji vzrok pa bi bil lahko tudi v tem, da določen odstotek tujih gostov odhaja od nas nezadovoljen, pa naj bo razlog za to v prevozu, postrežbi, umazanih straniščih ali kjerkoli drugeje. Glede naše ožje domovine lahko trdimo, da smo v zadnjem času naredili nekaj velikih korakov naprej predvsem v vzgoji domačih prebivalcev, ki naj bi imeli do tujcev primernejši odnos. Glede cenovne politike, prireditvev za goste, sproščene zabave, pa so veliko naredili predvsem v našem najbolj znanem obmorskem letovišču Portorožu, na Bledu pa tudi v nekaterih naravnih zdraviliščih. Turizem tako postaja pomembna gospodarska panoga in le z resnim delom bo mogoče doseči to, da bo čez nekaj let sama Slovenija prisluzila s turizmom toliko deviz, kot jih zdaj prisluzi vsa Jugoslavija. V tej številki vam že na prvi strani ovitka predstavljamo biser slovenskega turizma – Bled, na zadnji strani zdravilišča, vmes pa bo tudi še marsikatera turistična zanimivost. Vsekakor pa vam lahko rečemo: Ne odlašajte z odločitvijo, pri nas ste dobrodošli!

JOŽE PREŠEREN

Imenitno je bilo v Kranju

Že skoraj dve leti je minilo, odkar sem bila v poletni šoli slovenskega jezika v Kranju. Zdaj sem pred maturo in me je res malo sram, ker se vam še nikoli nisem zahvalila za ta krasen čas. Najbrž se tudi nikoli ne bi spravila k pisanju, ker težko pišem po slovensko in ne morem povedati tega, kar mislim, vendar bi vam vseeno rada rekla hvala.

Ko smo bili v Kranju, je bilo tako imenitno, da nam ni bilo treba razmišljati o poletni šoli, samo uživali smo. Šele v zadnjem času sem začela razmišljati in šele zdaj počasi razumevam, kaj je ta poseben čar te šole, ki ga noben udeleženec ne bo nikoli pozabil. Najprej sem mislila, da je to samo prava kombinacija počitnic in šole in mogoče se neudeležencem na prvi pogled zdi, da je to samo mesec heca in počitnic brez globljega smisla, en mesec žurov in divjih »parties«. To za en majhen del tudi drži, vendar je poletna šola veliko več kot samo to.

Ko smo prišli v Kranj, smo bili vsi ponosni Avstrijci, Amerikanci itd. (in to se nam sploh ni zdelo narobe). Da smo bili tudi še Slovenci oziroma slovenskega porekla, nam takrat še ni bilo jasno. To nam takrat tudi ni bilo važno. Hitro smo se spoznali, videli smo, da smo sicer vsi drugačni in da imamo vsak drugačne navade in običaje. Vsak dan pa smo si bili bližji in ne samo to: z učenjem slovenskega jezika in z ekskurzijami po krasni Sloveniji

smo (vsaj večina od nas) zmeraj bolj dobivali občutek, da smo le vsi Slovenci, v nas je rasla zavest, da je Slovenija tudi naša domovina.

Še en aspekt se mi zdi važen: vsi udeleženci smo bili ob koncu šole bolj razgledani in predvsem tolerantnejši ljudje. Naučili smo se sprejemati druge z njihovimi navadami in posebnostmi, nismo bili več samo Avstrijci, Američani itd., ampak tudi Slovenci. V poletni šoli so nam pokazali, da imamo nekaj, na kar smo lahko ponosni in da je važno ohraniti slovenske običaje in predvsem tudi jezik v tujini. Ker je Slovenija majhna dežela in ima v primerjavi z drugimi narodi malo prebivalcev, je toliko bolj važno biti Slovenka ali Slovenec.

Jaz sama nikoli nisem razmišljala o tem pred šolanjem v Kranju v poletni šoli; še zdaj prihajam v Ljubljano na počitnice in srečujem prijatelje iz poletne šole, ki zdaj tam študirajo, in sem srečna, da sem lahko doživela ta mesec prijateljstva, tolerance in »slovenščine« v najširšem smislu besede.

Nisem mislila, da bo ostalo toliko prijateljev. Celo bala sem se, da se bo vse razšlo, in da bodo na koncu samo še naslovi. Zdaj pa prihajajo res dobri prijatelji k nam, jaz pa obiskujem njih, če ne stanujejo predaleč. Toliko pošte kot zdaj, nisem prejela še nikoli. Poleg tega pa je važno še eno: imam še eno novo domovino.

Res sem vesela, da sem lahko doživela vse to in včasih si želim, da bi se vsi srečali še enkrat.

Katharina Schoba, Avstrija

Družina Prijatelj (Pryately) iz mesta Conneaut, Ohio, med obiskom na našem uredništvu pred nekaj meseci. Hčerka Linda je bila tokrat prvokrat v Sloveniji, za katero pravi, da se je zaljubila vanjo, oče Rudi in mama Irma pa sta redna obiskovalca. Oba sta tudi pevca pri Slovenskem pevskem zboru Zarja iz Clevelanda, ki bo letos, ob svoji 70-letnici, ponovno gostoval tudi v Sloveniji.

Z avstralskega severa

Po dolgem času se oglašam, predvsem zato, da se vam zahvalim za redno pošiljanje Rodne grude in Slovenskega koledarja. Naše življenje v Darwinu teče brez večjih sprememb, razen slovenskega pouka, ki ga že skoraj pol leta nimamo več. Bratec mojih dveh učencev, zelo prisrčen otrok štirih in pol let, je med obiskom Slovenije v prometni nesreči izgubil življenje, ker je družino in tudi ostale, ki so ga poznali, zelo prizadelo. Na tihem pa vseeno upam, da bodo starši ponovno pristali na pouk slovenščine za njuna otroka tudi v bodoče, saj sta marljivo sodelovala pri učenju.

Naš slovenski radijski spored na darwinskem Top FM teče že tretje leto in to s pomočjo redne dostave »Dela« in v sestavi jugoslovanskega tedenskega programa, ki ga še vedno vodi Dalibor Krajšek. Z njim in ostalimi prostovoljnimi sodelavci darwinskega etničnega radia odlično sodelujemo.

Trenutno sta v Darwinu dva slovenska popotnika – študenta Pavle in Borut. Borut namerava od tod na Novo Gvinejo, da si nabere potrebnega znanja za svojo magistrsko nalogo, zatem pa naprej v Ameriko. Zaradi letošnje pozne deževne dobe je bilo vreme tukaj precej nezno, na dež smo čakali v hudi vročini polnih devet mesecev. Tukaj na severu Avstralije so dnevne temperature redko pod 32° C, ponoči pa med 26 in 29° C. Tako si je pač težko predstavljati neprijetno počutje obeh popotnikov, ki sta se pojavila na pragu moje hiše skoraj čisto onemogla od vročine in sta prosila vode in še vode. K sreči pa je deževna doba le prišla, saj smo imeli prejšnji teden skoraj vsak dan nevihto. Upam pa, da ne bo prišlo do kakega katastrofalnega viharja. Dež pa nam je bil res dobrodošel, saj je vsa narava – ljudje, živali, rastline spet lažje zadihala.

To leto nameravam preživeti dopust v Avstraliji. Odločila sem se za potovanje okoli Avstralije. Obiskati nameravam Perth, Sydney, Melbourne, Canberro, Tasmanijo in po možnosti tudi Novo Zelandijo, ki sem si jo že od nekdaj želela ogledati.

SALUK, posebno Jože Žohar in Pavla Gruden, že marljivo zbirata gradivo za novi zbornik, pa tudi s »Svobodnimi razgovori« imata veliko dela. Pomoč, ki smo je deležni s strani Slovenske izseljenske matice, je ogromna in smo vam v tem pogledu vsi zelo hvaležni.

Mara Mericka, Casuarina, N. T., Avstralija

Ob zlati poroki staršev

Zaman jaz iščem pravo zdaj besedo, da voščim vama. Ne vem, kaj bi povedal, le vprašal vaju rad bi za nasvet, kakšen naj bo zakon, da bo trajal 50 let?

Angeli, sem Bog morda, nad vama je bedel, bili so časi, ko bi vsak obraz zbledel, dve dolgi, mučni vojni sta oba prestala, nad vama vedno zvezda sreče je sijala.

Vedno znova se spominjam tistih dni, ko v hiši skupaj smo živeli vsi. Iz črnih, pogorelih ruševin napravila sta dom v ponos in lep spomin.

A s časom vajini golobčki so dobili krila, nič več ne boža jih zdaj roka mila. Več pesem treh sinov in sestre ne odmeva in hiša zdaj pogosto žalostna sameva.

In zopet tu sem, dragi ata, mama, za vse, kar zame sta storila – hvala. Zdaj se počutim najsrečnejšega na svetu, da vama v roko sežem v 50. letu!

(odlomek iz daljše pesmi)

Napisal Mihael Špiler iz Stoney Creeka v Kanadi ob zlati poroki svojih staršev, ki sta jo praznovala 23. februarja v Krškem

Prijateljsko sodelovanje

V prvi vrsti se vam zahvaljujemo za redno pošiljanje vsestransko lepe revije Rodna gruda, kakor tudi za drugo literaturo, ki nam jo pošiljate za naš slovensko-ameriški radijski program v Chicagu. Vse koristno uporabimo.

Obenem prilagamo tudi ček za dveletno naročnino, kar pa je več, naj bo v korist vaše dejavnosti za Slovence na tujem.

Lep pozdrav vsem poslušalcem slovenskih oddaj v Chicagu in vsem Slovincem po svetu!

Tony Tkalec, Darien, IL, ZDA

Praznovanje hčerkinega rojstnega dneva pri Tkalčevih: z desne proti levi – žena Darinka, v sredini hčerka Natasha, sin Jason in Tony Tkalec. Zadaj tašča Marija Rebrica in drugi gostje.

Umril je Bojan Lubej

V Ljubljani je 4. marca 1986 umrl Bojan Lubej, dolgoletni slovenski družbenopolitični delavec, prvoborec, diplomat in tudi podpredsednik Slovenske izseljenske matice. V tej funkciji je pred nekaj leti obiskal tudi naše rojake v zahodnoevropskih državah in Kanadi.

Bojan Lubej je bil rojen leta 1921, v narodnoosvobodilnem gibanju pa je sodeloval od septembra 1941. Maja 1942 so ga Italijani aretirali in ga obsodili na 8 let zapora, od koder se je vrnil po kapitulaciji Italije. Zatem je kot politični delavec sodeloval v narodnoosvobodilni vojski do maja 1945. Po vojni je deloval kot politični aktivist pri pokrajinskem odboru Osvobodilne fronte za slovensko Koroško, delal je v oddelku za zamejstvo pri slovenski vladi, bil je vicekonzul na jugoslovanskem generalnem konzulatu v Trstu, bil je član slovenske vlade, leta 1971 pa je bil imenovan za jugoslovanskega generalnega konzula v Celovcu. Nato je bil predsednik komisije za mednarodne odnose v slovenski skupščini, pred smrtjo pa je bil tudi predsednik sveta za mednarodne odnose pri republiški konferenci Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije. Več let je aktivno sodeloval pri delu izvršnega odbora Slovenske izseljenske matice, kjer se je odlikoval z izredno tvornimi predlogi glede nadaljnega sodelovanja s slovenskimi izseljenci in njihovimi organizacijami ter društvi.

Slovenska matica – najstarejša slovenska založba

Slovenska matica, naše najstarejše književno, kulturno in znanstveno društvo, je na svojem nedavnem rednem občnem zboru pregledala delo v zadnjih treh letih. Predsednik Slovenske matice prof. dr. Bogo Grafenauer je kot najpomembnejše opravljene naloge poudaril, da ostaja Slovenska matica zvesta svojemu načelu: biti povezovalno jedro slovenskih kulturnih delavcev in intelektualcev, tako v teritorialnem smislu (ne glede na ostre zarez državne mej, ki sekajo narodovo telo), kot v vsebinskem smislu.

Slovenska matica je v zadnjih treh letih natisnila 31 novih knjig; med literarnimi deli je prevladovalo leposlovje pričevalnega značaja, bogat pa je bil tudi izbor literarnozgodovinskih ter filozofskih del.

Slovenska matica je poleg založniške opravljala tudi pomembno društveno dejavnost saj je organizirala

vrsto predavanj, okroglih miz in simpozijev, med drugim ob 400-letnici Dalmatinove Biblije, o Kosovelu, o šolski reformi in o celotnosti slovenskega kulturnega prostora.

Na občnem zboru so imenovali za častne člane ugledne ustvarjalce in razumnike Franceta Vodnika, Franja Smerduja, Frana Dominka in Ferda Gestrina. Izvolili so tudi 21 članov novega upravnega odbora, ki bo iz svojih vrst izbral novega predsednika Slovenske matice.

Uspeh romana o slovenski družini

Roman italijanskega pisatelja Fulvie Tomizze »Mladoporočenca iz ulice Rosetti«, ki je izšel v začetku leta pri milanski založbi Mondadori, je že več tednov med najbolj prodajanimi knjigami v Italiji, kmalu pa bo izšel tudi v francoskem prevodu. Za roman se zanima tudi nemški založnik.

Roman »Mladoporočenca iz ulice Rosetti« opisuje življenjsko usodo slovenskih zakoncev Stanka in Dane Vuk. Pisatelj ga je napisal po pismih Stanka Vuka svoji ženi. Korespondenca je iz vojnega časa, roman pa se konča z nasilno smrtjo obeh zakoncev v njunem domu v nepojasnjenih okoliščinah. Knjiga je v Italiji vzbudila živahne odmeve, žal pa nekateri kritiki ne omenjajo, da roman opisuje usodo slovenskega para v Trstu. Roman je izšel v nakladi 50.000 izvodov.

Ljubljana ima stike s 27 univerzami

Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani ima trenutno sklenjene pogodbe o sodelovanju z 22 tujimi univerzami v 13 državah, to je v Italiji, Avstriji, Madžarski, Romuniji, Veliki Britaniji, Zvezni republiki Nemčiji, Nemški demokratični republiki, ČSSR, Poljski, Finski, Sovjetski zvezi, Kitajski in

Rok Petrovič, Bojan Križaj, Mateja Svet so bile zvezde jugoslovanskega smučanja v letošnjem tekmovanju za svetovni pokal, saj so dosegli uspeh, kakršnega doslej še ni bilo. V skupnem seštevku je Rok Petrovič dobil zlato medaljo v slalomu, Bojan Križaj srebrno medaljo v slalomu, Mateja Svet pa bronasto kolajno v veleslalomu. Kolajne so jim podelili v Bromontu blizu Montreala v Kanadi, kjer je v slalomu zmagal Bojan Križaj, Mateja Svet je zmagala v veleslalomu, Rok Petrovič pa si je s petimi zmagami zagotovil prvo mesto že na prejšnjih tekmah. V ekipnem tekmovanju si je Jugoslavija priborila peto mesto, kar je doslej najboljši rezultat. Na sliki: Rok Petrovič
Foto: Janez Zrnc

ZDA. Trenutno so v pripravi dogovori o sodelovanju še z univerzami v Barceloni (Španija), Alžiru, Clevelandu (ZDA) in Torontu (Kanada). Ljubljanska univerza s temi tujimi univerzami razvija sodelovanje na ravni meduniverzitetnih pogodb, namenjene pa so predvsem izmenjavi predavateljev, bogatenju pedagoških izkušenj in sodelovanju v skupnih raziskovalnih programih.

Ugodno se razvija tudi sodelovanje z univerzami v sosednjih deželah – v Celovcu, Trstu in Vidmu, s čimer se razvijajo tudi večje možnosti za posredovanje slovenske kulture, v to sodelovanje pa se vključujejo tudi predstavniki slovenske etnične skupnosti v teh deželah.

Podvig slovenskega alpinista

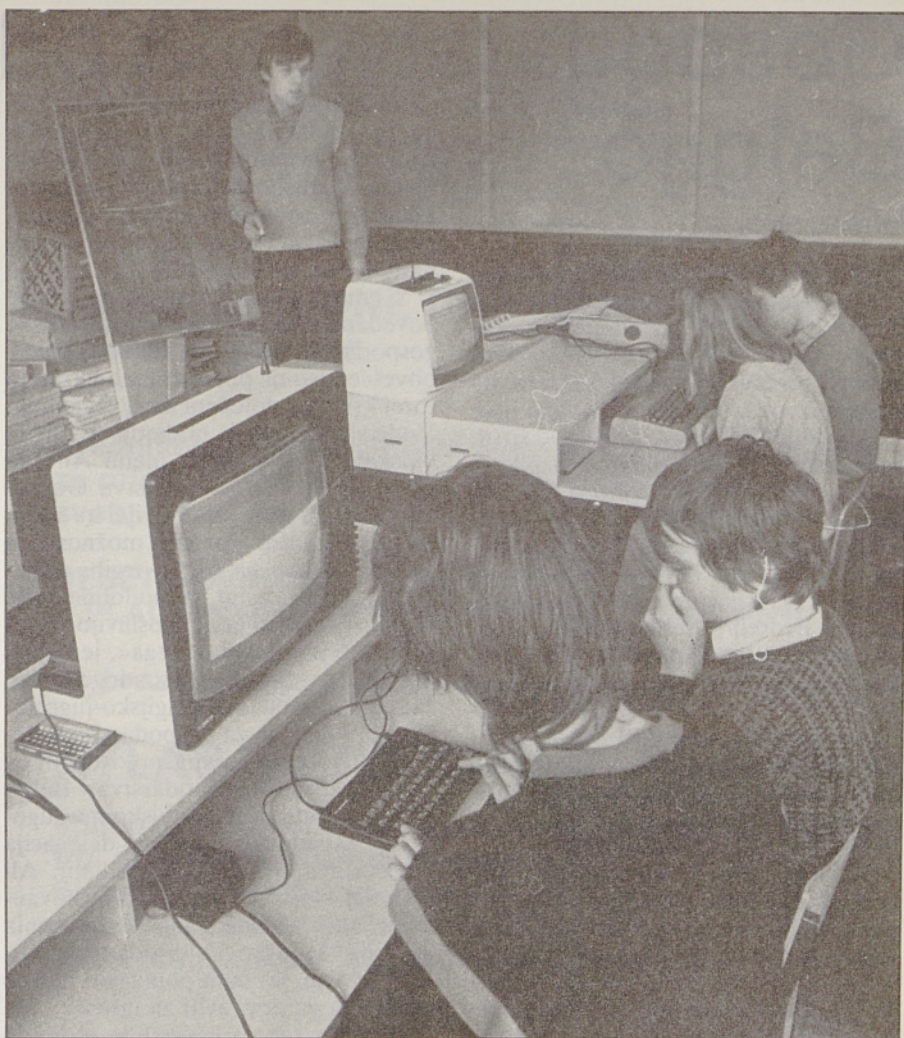
Slovenski alpinist Tomo Česen je pred nedavnim dosegel enega od največjih slovenskih alpinističnih podvigov, ki je pomemben dosežek tudi v svetovnem merilu. V tednu dni je 26-letni alpinist obvladal severne stene alpskih vrhov Eigerja, Grandes Jorasseja in Matterhorna. Zadnjo, Matterhornovo steno je Tomo Česen premagal ponoči v desetih urah.

Česnova osvojitvev treh severnih sten zaporedoma ima v alpinističnem svetu velik odmev, saj gre po osvojitvi himalajskih vrhov za največji podvig jugoslovanskega alpinizma. Dosežek je še večji zaradi tega, ker je bil opravljen v tako kratkem času in v zimskih razmerah.

Prešernov Sonetni venec v nemščini

Mohorjeva družba v Celovcu je pred nedavnim v samostojni knjigi izdala prevod Prešernovega Sonetnega venca, ki ga je v nemščino prevedel Klaus Detlef Olof. Ta dragulj slovenske poezije je v drobni knjižici z naslovom Sonettenkranz tiskan dvojezično – v izvirniku in prevodu, zato daje bralcu možnost primerjave oziroma vpogled v prevajalčevo delo.

Klaus Detlef Olof je ob izidu tega dela povedal, da svojega prevajalskega dela še ni končal, in da si je zastavil za cilj, da prevede v nemščino celotno delo dr. Franceta Prešerna.

V zadnjem času skoraj ni slovenske osnovne šole, kjer ne bi imeli računalniške učilnice. Tako se tudi slovenski šolarji seznanjajo s sodobnimi tehnologijami in pripomočki. Na sliki: računalniški krožek na osnovni šoli v Litiji (foto: Janez Zrnc)

Ubili so dobrega človeka

Novica o umoru švedskega premiera Olofa Palmeja je pretresla ves svet. Na lastno pobudo je v naše uredništvo prinesla pričujoči prispevek tudi Milena Franseus, štipendistka Slovenske izseljenske matice, ki je vso mladost preživela s starši na Švedskem. Takole je zapisala:

Pravičnejšo in bolj demokratično usmerjeno osebnost, kot je bil Olof Palme, bo težko najti!

Sven Olof Palme je bil rojen 30. januarja 1927 v Stockholmu v meščanski družini. Že med študijem se je zblížal s pristaši socialnodemokratskih idej, zato ga je Tage Erlander, dolgoletni švedski premier, imenoval za osebnega tajnika. Kmalu je bil član švedske vlade. Izkazal se je za odkritosrčnega, široko razgledanega, sodobnega in nekonvencionalnega človeka. Lahko bi rekli, da je prav Olof Palme »postavil na noge« Švedsko, kakršna je danes, nevtralna in demokratična država.

Palme se je kot resničen demokrat izkazal tudi na zunanepolitičnem področju. Bil je vnet nasprotnik apartheida v Južni Afriki, posredoval je v vojni med Irakom in Iranom, zavzemal se je za nikaragovsko ljudstvo, z Indiro Gandhi sta bila velika pobudnika za mir in sožitje v svetu. Novi švedski premier Ingvar Carlsson je dejal, da Švedska ne bo nikoli več takšna, kakor je bila. Vsi se zavedamo nenadomestljive izgube dobrega človeka, ki so ga cenili na Švedskem in v tujini.

Gospodarstveniki odkrivajo Belgijo

DUŠAN SNOJ

Iz izjav, ki smo jih dobili, bi lahko povzeli, da večini v Jugoslaviji niso znane podrobnosti o zmogljivostih države z malo površino, a največjim uvozom na prebivalca na svetu, o tem, da obsega izvoz iz Jugoslavije komaj tisočinko skupnega uvoza Belgije, o širših možnostih, ki jih ponuja izvoznikom trden položaj na tem trgu, o tem, da Belgija sama obdrži le sorazmerno majhen del kupljenega, vse drugo blago, različnih vrst in ravni kvalitete, ta pa gre v reeksporne posle, in slednjič, da ima Bruselj posebno lego na mednarodnih gospodarskih zemljevidih, ker je sedež EGS, in, kar je nemara pomembnejše, tudi stotnijo nadnacionalnih podjetij in predstavništev drugih velikih tujih družb, s katerimi je mogoče skupaj nastopiti povsod tam v svetu, kjer jugoslovanske OZD nimajo lastnih obdelanih trgov.

Slabemu znanju je treba v veliki meri pripisati krivdo, da je prišlo lani do neobičajno strmega poslabšanja trgovinskih ravnovesij s to državo. Težko si je namreč drugače pojasniti, da z Belgijo dobro sodelujejo vsi, ki imajo tam svoje predstavništvo ali so njeno tržišče drugače raziskali. Promet Lesnine se je lani povečal za 23 odstotkov, prodaja Eksportrdrva, za primer, celo za 48 odstotkov, Monting, ki v Belgiji

in na Nizozemskem opravlja montažna in gradbena dela, pa na primer ugotavlja, da so možnosti za prodajo njegovih storitev zdaj ugodnejše kot kdajkoli v petnajstih letih in ima premalo delavcev, da bi izkoristil vse ponudbe.

V naravi stvari je seveda, je bilo še povedano med obiskom jugoslovanske gospodarske delegacije, da so luknje v obveščeni na obeh straneh hkrati in torej krivda v določeni meri vzajemna. Vodstva belgijskih podjetij, ki jih je obiskala delegacija, je menil Andrija Mijušković, član predsedstva Gospodarske zbornice Jugoslavije in vodja delegacije, niso poznala možnosti za skupen nastop na tretjih trgih, proizvodno kooperacijo in podobne višje oblike sodelovanja z Jugoslavijo. »Odkrili smo jim nekaj novega«, je dejal.

Kar je te dni v skladu z dogovorom zadnjega zasedanja belgijsko-jugoslovanske komisije za gospodarsko sodelovanje začela skupina predstavnikov jugoslovanskega gospodarstva v Belgiji, bo prihodnje leto z obiskom v Jugoslaviji nadaljevala podobna delegacija s predstavniki belgijskih podjetij. Ali je dotlej žoga predvsem na jugoslovanski strani? »Nekako tako«, se strinja Andrija Mijušković, »toda dolžnost Belgijcev je, da nam pomagajo igrišče očistiti in ga pripraviti za igro.«

Triindvajset jugoslovanskih direktorjev ali njihovih namestnikov se je minuli teden neprikrito čudilo nad možnostmi sodelovanja, o katerih so izvedeli med štiridnevnim obiskom v Bel-

giji. Potem so se začudili še nad lastnim začudenjem: kako, da tega niso prej odkrili?

Čeprav marsikod v gospodarskih krogih bolj ali manj zviška gledajo na možne domete takšnih delegacij in na vmešavanje »države« v poslovanje, je mogoče veleposlanstvu SFRJ v Bruslju, Gospodarski zbornici Jugoslavije in vsem drugim, ki so pomagali pripraviti obisk, gladko odpustiti »intervencionizem«.

»S pomočjo države smo uspeli preskočiti jarek do Belgije«, je uspeh obiska v šali opisal eden od članov jugoslovanske poslovne delegacije, drugi pa so si bili edini, da mora organizirano združeno delo tudi v prihodnje s takšnimi preračunanimi in skrbno pripravljenimi posegi ožiti sive lise skromnega povprečnega znanja o nekaterih perspektivnih izvoznih trgih.

Prvotni namen obiska je bilo medsebojno otipavanje trgovinskega in proizvodnega utripa in izmenjava informacij, a med končnimi rezultati je bilo nekaj oprijemljivih dogovorov. Predstavnik zrenjaninskega Servo Mihalja je v razgovoru po končanem obisku navedel, da se je z belgijskim partnerjem dogovoril o naložbah v tovarno jedilnega olja in v infrastrukturo, skupaj vrednih okrog 3 milijone dolarjev. Med tistimi, ki so odšli iz Bruslja z dogovorom v žepu, je bil še denimo predstavnik ozd Soko-Mostar, ki se je v Belgiji pogovarjal o izvozu večje količine motornih delov in o montaži tovarne hladilnih naprav v Zairu.

gospodarske novice

Jeklarna 2 občutno dražja

Prvo obdobje gradnje jeklarna 2 v okviru jeseniške Železarnice, v katerem so bila opravljena vsa pripravljena dela projektiranja, zemeljska in gradbena dela, je zaključeno. Gradnja prehaja sedaj v drugo fazo intenzivne izdelave tehnološke in pomožne opreme. Zastoji na začetku gradnje, dinamika gradnje in nenormalna rast inflacije so pglavitni vzroki za občutno podražitev projekta jeklarna 2, ki je bil marca leta 1983 ocenjen na 18,2 milijarde dinarjev. Nova končna vrednost projekta jeklarna 2, ki jo sedaj na novo izračunavajo, pa je precej večja in je že narasla na 51 milijard dinarjev na račun osnovnih in obratnih sredstev ter prispevka za energetiko, 12 milijard

dinarjev pa za plačilo interkularnih obresti.

Nove stične točke med Jugoslavijo in EGS

»Evropska gospodarska skupnost je kljub težavam, s katerimi se spopada, pripravljena izboljšati pogoje za sodelovanje z Jugoslavijo,« je povedal namestnik vodje delegacije EGS v Jugoslaviji Vittorino Allocco, ko se je pogovarjal s slovenskimi gospodarstveniki in novinarji. Njegov obisk sodi v okvir pogovorov o novem trgovinskem sporazumu med EGS in Jugoslavijo. Končno besedilo novega sporazuma še ni znano, ker je jugoslovanska stran dala tudi nekatere predloge in zahteve, ki presegajo pooblastila, ki

jih je ministrski svet EGS dal komisiji EGS. Znano pa je že, da bo nov sporazum skušal postaviti trdnejše temelje za dolgoročneje gospodarsko sodelovanje. Zato naj bi odpravili nekatere količinske omejitve za nekatere do sedaj občutljive izdelke za EGS, za nekatere druge pa naj bi dovoljeno količino jugoslovanskega izvoza brez carine povečali za 40 odstotkov in nato vsako leto še za 5 odstotkov. Jugoslavija naj bi po novem smela izvoziti v EGS 55 milijonov litrov vina, carina zanj pa naj bi se v prihodnjih sedmih letih postopoma zmanjševala tako, da je po tej dobi ne bi bilo več. Posebna ugodnost bo poslej tudi to, da bo jugoslovansko vino lahko potovalo v države EGS že vstekleničeno, kar doslej ni bilo mogoče. »Predvsem pa bi bilo potrebno v prihodnje poiskati tiste točke, v katerih se gospodarstva držav

članic EGS in Jugoslavije dopolnjujejo ne pa, da Jugoslavija na vsak način vztraja pri prodaji izdelkov, ki jih je v EGS že tako preveč,« je poudaril Vittorio Allocco.

Izvoz za 16 milijonov dolarjev

Tovarna bakrenih cevi v Majdanpeku načrtuje v letošnjem letu izvoz 8000 ton bakrenih cevi. S to prodajo naj bi iztržili na tujem tržišču 16 milijonov dolarjev. Kot največji izvoznik v občini Majdanpek bo ta tovarna plasirala letos okoli 80% proizvodnje. Izvažajo v SZ, Veliko Britanijo, ZRN, Francijo in Italijo. Bakrene cevi so namreč zelo uporabne v strojni industriji, kakor tudi v industriji motorjev, gradbeništvu in drugih industrijskih panogah.

Veliko inozemskih gostov v slovenskih zdraviliščih

Slovenska naravna zdravilišča – s Termami Portorož ji je sedaj že štirinajst – so imela lani dokaj uspešno turistično bero. Skupno so našli več kot milijon in šeststo tisoč nočitev, za 17 odstotkov več kot leta 1984. Razveseljivo je pri tem zlasti to, da se je delež gostov iz tujine lani povečal kar za 54 odstotkov; v letu 1984 so imela slovenska zdravilišča 270 tisoč nočitev tujih gostov, lani pa že 416 tisoč. Zaradi tako uspešne uveljavitve na tujih trgih so skupnosti slovenskih naravnih zdravilišč podelili tudi priznanje »turistični nagelj« slovenske televizije.

Največ nočitev tujih gostov je imela lani Rogaška Slatina (120.000), zatem Terme Portorož (104.000), Moravske toplice (skoraj 90.000), Radenska (18.000), Dobrna (16.000), Terme Čatež (13.000), Strunjan (20.000), Lendava (10.000) itd. V povprečju je bilo lani med gosti 26 odstotkov tujcev.

Lani naravna zdravilišča niso dobila novih objektov, letos pa za zdaj samo preurejajo staro depandanso Zagreb v Dobrni, s čemer bo to zdravilišče bogatejše za okoli sto sodobnih ležišč. Tudi v Atomskih toplicah pri Podčetrtku načrtujejo gradnjo nove depandanse za skoraj 150 ležišč, težko pa je reči, ali bodo lahko že letos začeli graditi. Mudi se vsekakor, saj so Atomske toplice s 96-odstotno povprečno celoletno zasedenostjo najbolj zasedene toplice v Jugoslaviji!

Tudi drugod imajo zanimive načrte. Pri motelu Čarda pri Moravskih toplicah pripravljajo gradnjo kopalnega bazena za zdravljenje kožnih bolezni.

NAGRADA BREZ ŽREBANJA!

Naročniki RODNE GRUDE pridobivajo nove naročnike

Uredništvo RODNE GRUDE razpisuje nagradni natečaj za pridobivanje novih naročnikov med Slovenci po svetu. Vsak stari naročnik, ki nam bo pridobil

**DESET NOVIH NAROČNIKOV
S PLAČANO NAJMANJ ENOLETNO NAROČNINO**

bo brez žrebanja prejel nagrado

ATLAS SLOVENIJE

edinstveno knjigo, ki je pred kratkim prišla na knjižni trg, doslej najboljšo slovensko delo, ki nam prikazuje Slovenijo z zemljevidi, fotografijami in besedilom, kot še nobena tovrstna knjiga doslej. Atlas vas pripelje tudi v najmanjšo slovensko vas in zaselek.

Slovenci na tujem, člani in sodelavci slovenskih društev, obiskovalci slovenskih prireditev, sodelujte v akciji za pridobivanje novih naročnikov RODNE GRUDE, razširjajte krog vaših in naših prijateljev!

Nagradna akcija za ATLAS SLOVENIJE traja do konca leta 1986. Cene letnih naročnin Rodne grude za posamezne države so objavljene v vsaki številki. Naslove novih naročnikov nam pošiljajte skupno v pismu ali na zbranih dopisnicah, ki jih najdete v vsaki številki revije. Naročnino pa nakazujte, kot je navedeno v reviji. Za nagrado bomo lahko upoštevali samo plačane naročnine. Če načrtujete obisk domovine, lahko naslove in naročnino osebno izročite na naši upravi in prevzamete nagrado.

**Naš naslov:
RODNA GRUDA
Slovenska izseljenska matica
Cankarjeva 1/II
61000 Ljubljana
Slovenija – Jugoslavija**

Mestece kulture in miru

Malokatero mesto v Sloveniji se lahko ponaša s tolikšnimi prizadevanji za kulturo, mednarodno sožitje in mir v svetu, kot Slovenj Gradec. In čeravno šteje komaj 8000 prebivalcev – na celotnem območju občine pa 20.000 – je ime Slovenj Gradca zapisano v analih Organizacije Združenih narodov, UNESCO in slovenske povojne zgodovine kot poseben primer o zavesti malega kraja in njegovega občutka za usodo vsega človeštva v naših nelahkih časih. Geslo Slovenj Gradca v vseh kulturnih prireditvah v počastitev obletnic OZN in iskanju boljšega sveta pri tem je bilo: »Ni velikih in majhnih, kadar gre za velike stvari – takrat so veliki vsi!« Žal mnogi naši rojaki, raztreseni po vsem svetu, kjer se po svoje vsak dan požrtvovalno trudijo za svoje življenje v novi domovini, ne da bi pozabili na staro, za to svetovno vlogo Slovenj Gradca še premalo vedo in toliko bolj prav bi torej bilo, če bi se tudi med našimi izseljenci in tem domačim mestecem kulture in miru spletale žive vezi spoznanja in sodelovanja.

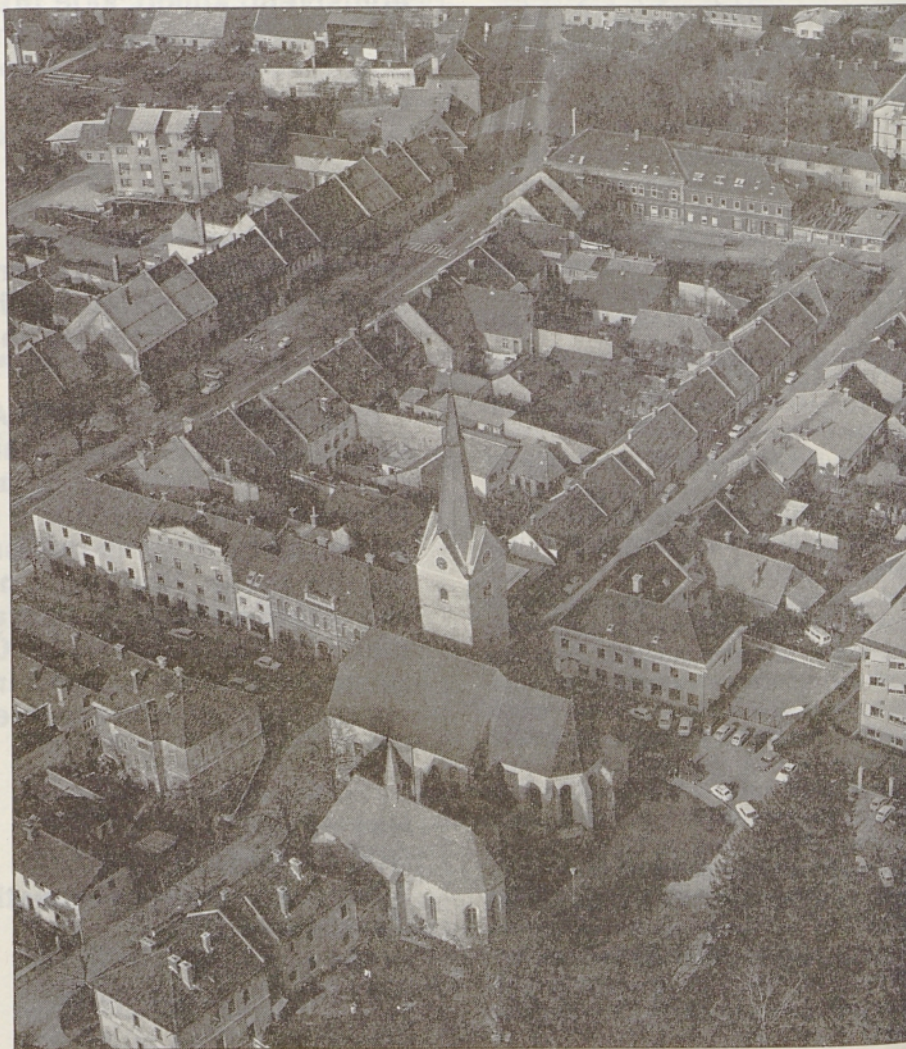
Seveda ima ta današnja izjemna kulturna vloga Slovenj Gradca svoje prastare korenine. Tja do prvega tisočletja pred našim štetjem segajo sledovi ilirskih selišč na tleh okrog Slovenj Gradca. Čudovite srednjeveške freske Andreja iz Ottinga so ostale v stari gotski špitalski cerkvi iz 15. stoletja in po naključju so tod pripravili kadre novega slovenskega filma o Primožu Trubarju, ki ga je letos začela snemati ljubljanska Televizija. Trubarja, ki je bil začetnik slovenske književnosti in ki je leta 1577 tudi prvič zapisal slovensko ime Slovenj Gradca, pa je za znani spomenik v Ljubljani upodobil veliki slovenski kipar Franc Berneker, doma iz Slovenj Gradca, ki je umrl leta 1930.

Druga svetovna vojna se je kruto znesla nad ljudmi iz Slovenj Gradca in okolice, o čemer pričajo tudi danes grobnica narodnih herojev, v gozdu ohranjena partizanska bolnišnica in še posebej skrbno urejeni Koroški muzej ljudske revolucije. Predvsem pa je Slovenj Gradec – družno s sosednjimi Ravnami, kjer je jela oblikovati zavestne rodove izobražencev odlična nova gimnazija – skušal zaceliti rane iz preteklosti z izjemnim zavzemanjem za kulturo na vseh področjih. Poleg novega šolskega centra se je tu na široko razmahnila sodobno urejena bolnišnica. Literarni klub izdaja svojo občasno revijo *Odsevanja*, Krajevna

knjižnica je privzela ime po pisatelju Fr. Ksaverju Mešku, ki je župnikoval v bližnjih Selah. Glasbeno šolo so nastanili – kje drugje – kot v častiljivi meščanski hiši na glavni ulici, kjer se je nekoč rodil imenitni avstrijski skladatelj Hugo Wolf. Cerkevno umetnost in krajevno zgodovino so razmestili v Sokličevem muzeju v župnišču. Predvsem pa so vsi krajan in še posebej občinski možje ob vseh novogradnjah v mestu skrbeli tudi za to, da so spoštovali nekdanji slog hišic. Po ustanovitvi Umetnostnega paviljona leta 1957, ki je dobil prostore najprej v stari mestni hiši, so leta 1966 postavili še nove galerijske prostore in dvorano dokončno uredili leta 1970. Doslej se je v tej galeriji zvrstilo že preko 300 pomembnih razstav. Z nekaterimi je Slovenj Gradec posegel daleč v svetovne razmere. O tej izjemni odmevnosti priča že samo dejstvo, da so pokroviteljstvo nad vsemi tremi mednarodnimi likovnimi razstavami prevzeli

kar trije generalni sekretarji OZN: leta 1966 U Tant, leta 1975 Kurt Waldheim in leta 1985 Perez de Cuellar.

Ker sem sodeloval pri povezovanju z vsemi tremi državniki, ki so tedaj vodili Organizacijo Združenih narodov, se podrobno spominjam, kako so bili vsi trije navdušeni nad to kulturno in mirovno vmeno. »Če bi prišla taka pobuda iz kakega svetovnega velemešta, Milana ali Pariza, bi bilo to sicer hvalevredna zadeva. A ker prihaja ta pobuda iz tako majhnega mesta, je to še toliko važnejše«, mi je svoj čas izjavil U Tant v centru OZN v New Yorku. Kurt Waldheim je v razgovoru z delegacijo in v posebni poslanici poudaril svoje zadovoljstvo nad kulturno manifestacijo v Slovenj Gradcu in še letos, ko sem ga osebno povabil kot mirovnega pisatelja na mednarodno srečanje UNESCO »Pero za mir« v Slovenj Gradcu, se je sicer opravičil češ, da zaradi svoje kandidature za predsednika republike Avstrije ne mo-

re priti, je pa zaželel novim mirovnim prizadevanjem tega kraja čim več uspehov. Perez de Cuellar pa je maja 1985 tudi osebno obiskal Slovenj Gradec in med drugim v svoji izjavi podčrtal: »To, kar delate vi tu na področju kulture, je v bistvu tisto, za kar si prizadevamo za mir mi v OZN«.

Kot so bile teme likovnih razstav v slovenjegraški galeriji vselej človeško angažirane, naravnane na mir in sožitje med narodi, tako so se pri lanski mednarodni razstavi »Mi za mir« usmerili predvsem na lesorezno grafiko in malo leseno plastiko, poleg tega pa so razgrnili rezultate svetovnega natečaja za leseno enodružinsko hišico. Ravnatelj galerije, akademski slikar Karel Pečko, pa seveda tudi po koncu te razstave ne more počivati, saj so na vrsti spet novi prikazi, predvsem pa ostaja obiskovalcem vselej na ogled

stalna galerijska zbirka kakih 450 prvovrstnih del domače in svetovne umetnosti ter posebna Tretjakova zbirka afriške umetnosti. V parku okrog šolskega centra pod Uršljo pa se vse bolj dopolnjuje zbirka kipov na prostem, »Gaj svobode in miru«, za katerega je prvo plastiko daroval iz svoje zbirke pokojni predsednik Tito, Sabolićevo Počivajočo, in kjer je okoli v poseben okras tudi Meštrovičeva Persefona. Sicer pa o svetovni likovni legitimaciji Slovenj Gradca govorijo že sama imena njegovih častnih občanov: Božidarja Jakca, Petra Lubarde, Krste Hegedušiča, Wernerja Berga, Osipa Zadkina in Henrya Moora.

To kulturno podobo Slovenj Gradca smo v novembru 1985 – poleg simpozija medicine v posebnih razmerah in likovnih kritikov – še posebej uspešno izpopolnili z izvedbo mednarodne

okrogle mize pisateljev in novinarjev »Pero za mir«, ki je bila v okviru rednega programa UNESCO, se pravi, da je ta svetovna organizacija za kulturo za to srečanje prispevala tudi vsa gmotna sredstva in tako dala nedvomno mednarodno priznanje malemu mestecu na jugoslovansko – avstrijski meji. Predstavniki UNESCO iz Pariza, japonec Eiji Hattori, je po zaključku tega srečanja sodil: »Če bi imeli na svetu nekaj sto takih Slovenj Gradcev, potem vojne zagotovo ne bi bilo več!« O tem srečanju in slovenjegraškem kulturnem vzgledu je pisalo tudi osrednje glasilo UNESCO »Courier de l'UNESCO« v 30 jezikih; prek posebne publikacije v angleščini »Pen for Peace« pa bi se z mislimi s te okrogle mize lahko seznanili tudi številni bralci po svetu.

Slovenj Gradec, srce slovenske Koroške

Občina Slovenj Gradec zajema 8 krajevnih skupnosti: Slovenj Gradec, Mislinja, Šmartno, Dolič, Pameče, Stari trg, Podgorje in Sele, ki se razprostirajo na površini 286 km². Na tem območju pa živi 20.100 prebivalcev. »V naši občini je zaposlenih 7200 delavcev, 80 odstotkov jih dela v gospodarstvu. Največja delovna organizacija je Lesna, ki zaposluje okoli 1400 delavcev, slede ji Tovarna usnja (1400), Tovarna meril (600), Fecro in druge. Na območju vse občine je 33 gospodar-

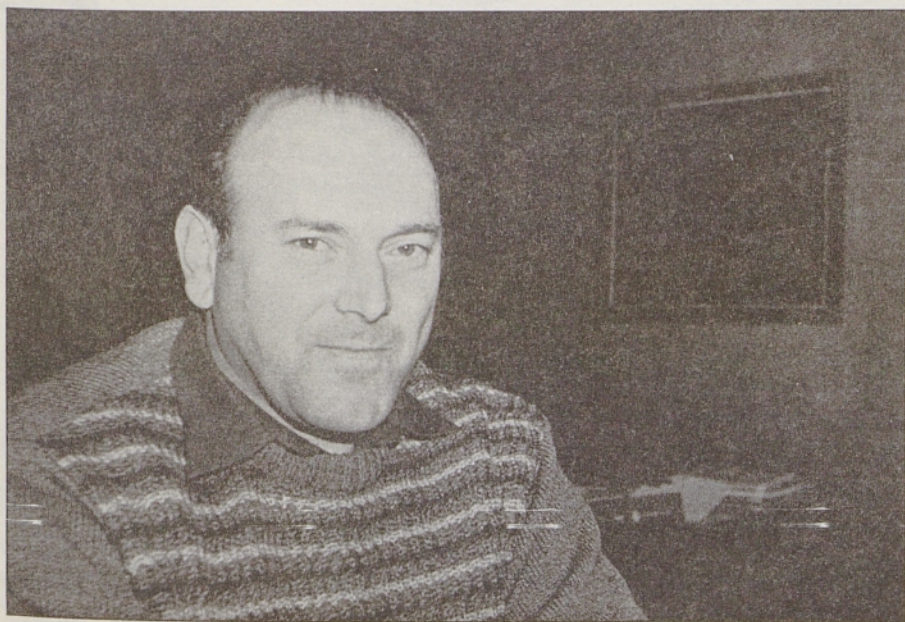
skih organizacij. Najuspešnejša je delovna organizacija Prevent, ki izdeluje zaščitno opremo, Tovarna tehtnic se posodablja in začenja uvajati računalnike, na svetovne trge je prodrla Lesna, ki izdeluje stavbno pohištvo, okna, vrata, oblazinjeno pohištvo, s katerim je moč opremiti nov ali stari dom, če se odločimo za povratek v domovino,« pripoveduje slovenjegraški župan Janez Gologranc.

Slovenjegraška občina posveča veliko pozornosti tudi razvoju kmetijstva.

Največ goje govedo in proizvajajo mleko ter meso, tudi nekaj hmelja, žitaric in sadja. Z mlekom in mesom prehranjujejo vso koroško regijo. Kmetijska zadruga zavezuje več kot 1000 kmetov – kooperantov. Za spodbujanje kmetijske dejavnosti imajo poseben intervencijski sklad. Slovenjegraščani so se odločili, da dajejo 1% od plač v sklad, ki je namenjen za proizvodnjo hrane.

V OBRTI ŠE MNOGO MOŽNOSTI ZA POVRATNIKE IZ TUJINE

Obrt je vse važnejši dejavnik gospodarstva. V občini je 220 obrtnikov s 420 zaposlenimi. Največ jih izdeluje plastiko, delajo še v kovinski galanteriji, lesno-predelovalni industriji gostinstvu in avtoprevozništvu. Občina dobiva tako 6 odstotkov svojega dohodka iz obrti. Mnogi obrtniki delajo tudi za Gorenje v Titovem Velenju, za tovarno meril v Slovenj Gradcu in Lesno. Na tem področju so še velike možnosti za podjetne povratnike, ki bi z nekaj začetnega kapitala začeli s storitvenimi dejavnostmi. »Mi smo jih pripravljene sprejeti z odprtimi rokami, omogočiti lokacijo in oprostiti začetnih dajatev, samo da bi izpopolnili nekatere pomanjkljivosti v mestu, kar zadeva servisne dejavnosti in storitve,« zatrjuje župan Janez Gologranc. In kaj potrebujejo? Slovenj Gradec nima sodobne avtopralnice, Viator namerava svojo, že zastarelo, ukiniti.

Predsednik skupščine občine Slovenj Gradec Janez Gologranc

V Sokličevem muzeju je dragoceno pohištvo raznih obdobj

Kdo bo odprl novo? »Najbolj pogrešamo čevljarje, šivilje, finomehanike, strojne ključavničarje. Kakšnih 10 obrtnikov, ki so se vrnili iz tujine, je zastavilo svoje moči in vložilo kapital v gostinstvo in avtoprevoznitvo.«

TURIZEM JE ŽE POKAZAL SVOJE PREDNOSTI

Tudi od turizma si v Slovenj Gradcu veliko obetajo. Zimskošportni center Kope na Pohorju z 8 žičnicami in domovi se namerava povezati v celosten kompleks, ki bi segal od Slovenj Gradca na koroški strani do Maribora, povezan pa bi bil s sistemi vlečnic, žičnic, gostišč in z dvema velikima centroma, turističnima vasema, kakršne vidimo po Avstriji ali Švici. V središču Slovenj Gradca nameravajo v letu 1987 porušiti sedanje gostišče Korotan in na njegovem mestu zgraditi hotel B kategorije s 130 posteljami in 400 sedeži v restavracijskem in postrežnem delu. Vez s svetom predstavlja športno letališče v Turiški vasi, ob katerem je tudi restavracija in prijetne hišice za kampiranje v poletnem času. Tu vzgajajo mlade pilote, turisti pa lahko poletijo na ogled prečudovitih krajev slovenske Koroške, vse do avstrijske meje.

KMEČKI TURIZEM postaja vse pomembnejša gospodarska panoga, za katero se zavzema slovenjegraška Lesna, posreduje pa jo tudi Kompas. Na območju koroških krajev: Šentanela nad Prevaljami, Mute, Vuzenice, Šmartnega in Mislinje je 30 kmetij, ki vabijo goste na daljše bivanje, k domači postrežbi. Večinoma so opremljene s telefoni in nudijo ves komfort, nekatere jahanje, lov, ribolov, v sodelovanju z drugimi pa še jadrnanje z letali, tenis, kegljanje, planinarjenje z vodniki in plavanje v bazenih.

Skrinja iz viteških časov, ko so na slovenskih graščinah v njej hranili grajske dragocenosti.

KRALJ MATJAŽ SPI POD PECO

Legenda pripoveduje, da »rešitelj« slovenskega naroda, kralj Matjaž z Alenčico in s svojo vojsko spi pod goro Peco; to je čudovita izletniška točka. Že zdavnaj bi popeljal vojsko v boj za čast in pravice za naš jezik, pa ga že stoletja pri tem ovira dolga brada, ki se je medtem že sedemkrat ovila okoli mizinih nog. Če turist ne bo našel Matjaža pod Peco, se bo vzpel še na Uršljo goro. Morda ga bo iskal po vsej Koroški.

Zanimiv je izlet do Kotelj, rojstne hiše največjega koroškega pisatelja Prežihovega Voranca.

Do mejnega prehoda Vič je iz Slovenj Gradca le 13 kilometrov.

Najbližja okolica mesta pa vabi s

prijetnimi gostilnami. Ob cesti do Starega trga je znana »Anica Ort«, kjer dobite slovite postvri ali omlete z gobami, v gostilni »Pri Bučineku« vas razveselijo s koroškimi specialitetami, gostilna »Hinko Murko« v Slovenj Gradcu pa slovi po slastnih domačih jedeh.

Vtis o mestu pa bi ne bil popoln, če si obiskovalec ne bi ogledal dveh imenitnih cerkev. Prva je cerkev sv. Elizabete, zgrajena v romanskem slogu, posvečena leta 1251, in kasneje prezidana v gotskem stilu. Ponaša se s sloviti orglami in oltarjem. Poleg te cerkve stoji manjša, špitalska, ki ima notranjščino poslikano z veliko mojstrovino – freskami mojstra Andreja iz Ottinga, iz leta 1450.

Poleg teh cerkev je župnišče, kjer

Eden od mnogih skupinskih obiskov v Slovenjegraškem umetnostnem paviljonu. Tudi to skupino je sprejel in vodil ravnatelj galerije Karel Pečko (na sliki na desni).

Trije skrbe za gostilno: gospodar Stane Krevs, sin Uroš in neumorna mati Jožica

lahko obiščete muzej Jakoba Sokliča, župnika, ki je posvetil življenje zbiranju umetnin. Tu najdete dela slikarjev Luigija Kasimirja, Božidarja Jakca, Ivana Vavpotiča, Jožeta Tisnikarja, po posameznih sobah pa vrsto predmetov iz keramike, stekla, lesa, kmečkega orodja in posode od prazgodovine, do antike, baroka in današnjih dni. V muzeju sta še kotička skladatelja Huga Wolfa in pisatelja Ksaverja Meška.

DRUŽINSKA GOSTILNA POVRATNIKOV

Na periferiji Slovenj Gradca se ustavimo ob lični družinski hišici, kjer piše Stari trg 160, gostilna »Pri Jožici Krevs«. Lastnika lokala sta namreč nekdanja izseljenca, zakonca Jožica in Stane Krevs. Jožica nam pove: »Zaposlena sem bila kot natakaraica v Ljubljani, leta 1966 sem se napotila v Švico, nato sem bila deset let v Zvezni

republiko Nemčiji, kjer sem delala v gostinstvu blizu Ulma. Veliko sem se naučila od nemških gostov, ki natanko vedo, kaj hočejo in tisto tudi pošteno plačajo. S Stanetom sva se našla v Slovenj Gradcu. Tudi on se je vrnil iz tujine in je hotel nekaj svojega.«

Jože povzame: »Tudi sam sem delal nekaj časa v Švici, nato pa deset let v Nemčiji, najprej v železarni pa v pivovarni. Leta 1977 sem se vrnil v domovino.

Tukaj, vidite, kjer je zdaj gostilna, je bila nekoč garaža. Zastavila sva svoje moči in poprijela za delo, vse sva zgradila iz prihrankov, le nekaj starih milijonov kredita sva vzela, leta 1982 pa je bilo vse narejeno. Tri sinove imava, eden je pri vojaki, drugi končuje 3. letnik gostinske šole in pomaga v gostilni.«

Medtem pride na mizo odlična pečenka z okusno juho. Na jedilniku imajo krače – suhe, prekajene, kuhane, pečenice z zeljem, »mežerli« – to je koroška jed iz jeter, pljučk, pa razne jedi, ki jih poznajo Nemci, Švicarji in drugi Evropejci. Največ pa je koroških.

Ivan Cimerman

IVO IVAČIČ

Nagelj za kmečko vas

Najbolj urejena vas na Slovenskem

Vasica Pišce pod južnim pobočjem Orlice na Kozjanskem, le nekaj kilometrov od Bizeljskega, je bila še pred nekaj več kot desetimi leti tako rekoč odrezana od sveta. V kraj, ki je tudi središče krajevne skupnosti, se je dalo priti le po razdrapani makadamski cesti in po blatnih in neprevoznih kolovozih. Po ustanovitvi turističnega društva, v katerem so gonilna sila predvsem kmečke gospodinje, so se razmere pričele hitro spreminjati; po vsakoletnih priznanjih na različnih področjih je preteklo leto Turistična zveza Slovenije Pišce razglasila za najbolj urejeno vas na Slovenskem.

Ko sem v dnevnem časopisju prebral, da je vas Pišce najbolj urejena vas v republici, sem bil dokaj začuden, saj sem se spomnil dni, ko sem pred približno petnajstim leti prvokrat obi-

skal ta kraj. Spomnil sem se razdrapanne makadamske ceste, mlakuž, razritih in blatnih kolovozov med starimi in opuščeni vinogradi. Časopisna vest pa me je ponovno spodbudila, da sem se vrnil v ta kraj. Bil sem več kot presenečen. Nič več se nisem čudil, da je Turistična zveza Slovenije temu kraju podelila tako visoko priznanje.

NAJTOPLEJŠA VAS NA SLOVENSKEM

Z bizeljske strani sem se do vasi med lepo obnovljenimi vinogradi pripeljal po lepi asfaltni cesti (še lepše je speljana proti Sromljam in Brežicam). Zgrajenih je veliko novih domačij, ki pa so ohranile starinskost, večina starih hiš je obnovljenih. Po dvoriščih ni bilo videti najrazličnejše navlake, smeti in

drugih odpadkov. Ob bistrem potoku Gabrnici, ki izvira v podzemski jami tik nad vasjo, le nekaj deset metrov nad farno cerkvijo in se po treh slapih sredi vasi spušča v dolino, ni videti starih štedilnikov, starih loncev, raztrganih plastičnih vrečk. Stoletja star mlin tik ob cerkvi je obnovljen. Ker je odjuga pobrala sneg, se je videlo, da na vsakem koraku vladata snaga in red.

Spodaj, pod cerkvijo, sem v vaškem gostišču vprašal krajane, kdo bi mi kaj več povedal o življenju v vasi, v kraju, ki iz leta v leto vse bolj postaja znan širom po Sloveniji, prek republiških in celo državnih meja. »Tja gor po stopnicah, mimo spomenika NOB, pojdite in potrkajte na vrata Marjance Ogorc!« so mi svetovali.

»Ni je doma, po opravkih v Dobovi

je, « mi je odgovoril njen mož in me posadil za mizo v veliki sobi; tam je bilo še pred nekaj leti znano gostišče. Ko je bil Jože Ogorevc še dijak srednje kmetijske šole v Mariboru, ga je ob neki priložnosti profesor Franc Vardjan vprašal, ali nemara ve, kateri kraj na Slovenskem – razen Primorske – je najtoplejši. Jože tega ni vedel in profesor ga je poučil, da je to vasica Pišece, ki jo planina Orlica zapira pred severnimi vetrovi. K toploti kraja, še zlasti pozimi, naj bi prispevala tudi Gabrnica, ki ima ob izviru poleti in pozimi menda enako temperaturo.

Med kramljanjem se je vrnila domov Jožetova žena Marjanca, ki se je pred nekaj leti poslovila od gostinstva in se upokojila. Prav gotovo ima največ zaslug, da je ta mali kraj prišel iz anonimnosti.

»Začelo se je leta 1962, ko smo v Pišecah ustanovili turistično društvo,« je živahno začela pripovedovati Marjanca, ki je bila do leta 1967 tajnica društva, od tedaj pa je ves čas njegova predsednica.

»V začetku smo v okviru krajevne skupnosti, ki združuje pet vasi in zaselkov, začeli tekmovati, katera domačija ima na oknih in v vrtovih najlepše cvetje, zatem smo organizirali tekmovanje, kdo ima najbolj urejeno dvorišče in okolje nasploh. Nadaljnje akcije smo organizirali ob krajevnih, republiških in državnih praznikih. To so bile kulinarčne, vinske in druge razstave. V okviru turističnega društva smo pričeli sodelovati na podobnih občinskih in republiških prireditvah.«

Kakor pravi Marjanca, ki ima na policah več kot 30 najrazličnejših priznanj, diplom in medalj (med drugim tudi red zaslug za narod s srebrnim vencem), so Pišečani na številnih podobnih prireditvah drug za drugim zasedali prva mesta ali vsaj mesta pri samem vrhu.

VSE PRIZNANJE KMEČKIM GOSPODINJAM

Krajevna skupnost Pišece šteje okoli 1300 prebivalcev, od tega jih je kar 350 članov turističnega društva.

»V našem društvu je treba še posebej pohvaliti kmečke in druge ženske, ki množično sodelujejo na vseh prireditvah. Niso tako redki primeri, da pride gospodinja na sestanek ali razstavo s kulinarčnim ali kakim drugim izdelkom v rokah, in to tudi iz nekaj kilometrov oddaljenih domačij,« razlaga Marjanca.

Turistično društvo pa ne skrbi samo za urejenost središča krajevne skupnosti, temveč tudi za vse ostale vasi in zaselke. Na pobudo društva so v krajevni skupnosti zaščitili vse stare domačije in starejša drevesa; vsak, vsaj malo zanimiv objekt so s posebnim

Pišece – najbolj urejena vas na Slovenskem

zapisom in fotografijo tudi dokumentirali. To pa seveda še ni vse; odkupili so stoletja star propadajoč mlin ob farni cerkvi, le nekaj metrov pod izvrom Duplo (izvir Gabrnice v podzemski jami), ga lepo obnovili in kadar pride skupina turistov, radi pokažejo, kako so v njem stoletja dolgo mleli žito. Ob pišečkem potoku je bilo menda še po vojni okoli 23 mlinov, sedaj sta samo še dva oziroma trije in še enega bo turistično društvo odkupilo in ga rešilo propada.

Ob tem so krajanji na Slovenskem kozolcu sredi vasi uredili etnografsko zbirko na prostem, v stari »Amerikancihi« pa nameravajo urediti spominsko sobo Maksa Pleteršnika, znane slovenskega jezikoslovca, ki se je pri njih rodil in je v Pišecah tudi pokopan. Poleg turistične pisarne v tej hiši bodo uredili še sobo, v kateri bo v

slikah in besedi prikazano vse, kar je zanimivo v njihovi krajevni skupnosti.

Seveda pa omenjeno še zdaleč ni vse; ob najrazličnejših praznikih v okviru prireditev prikažejo mnoge, že skoraj pozabljene šege in navade kmečkega življenja. Turistično društvo namenja veliko pozornosti tudi podmladku. Tako mladi člani turističnega društva skrbijo za Pleteršnikov grob, spomenik NOB (seveda tudi v okviru šole), po naselju pobirajo najrazličnejše odpadke in podobno.

»Turistično društvo tesno sodeluje z vsemi družbenopolitičnimi organizacijami, z vsemi društvi, šolo, zato so pobude, ki jih daje, pravzaprav akcije vseh krajanov v krajevni skupnosti,« pravi Marjanca, ki je med drugim tudi predsednica kadrovske komisije za članice pri Gasilski zvezi Slovenije (tudi tu je dobila vrsto priznanj).

Marjanca Ogorevc s priznanji

Etnografski muzej na prostem

Turistično društvo je ob cesti, ob kateri teče voda Gabrnice izpod bližnjega mlinkega kolesa, uredilo tri umetne slapove in tako je še bolj popestrilo slikovitost potoka in vasi. Poleg tega so Pišečani, ki sedaj živijo sredi obnovljenih vinogradov (z ustrežno kreditno politiko in pospeševalci je k temu bistveno pripomogel brežiški Slovin) dali pobudo za izgradnjo tako imenovane vinske ceste, ki naj bi vodila od Obsotelja po obronkih Orlice in naprej proti Krškemu.

Marjanca Ogorevc: »Vinska cesta naj bi bila speljana od Bizeljskega proti Pišecem (ta del je že zgrajen) in naprej proti Sromljem, Osredku, Zdolam, Krškemu in prek Brežic na hrvaško stran v Žumberak in Samobor. Naše društvo je v ta namen v Pišecah že odklopilo zemljo za cestišče, prispe-

valo za odvodne kanale, krajani so že opravili na stotine ur prostovoljnega dela.«

DRUGE MOKRICE?

Iz Pišec in okolice so se kot drugod na Kozjanskem zaradi neperspektivnosti po vojni množično izseljevali mladi ljudje. Z gradnjo cest, boljšo avtobusno povezavo in večjimi možnostmi zaposlovanja v Brežicah in Krškem se je izseljevanje ustavilo. K hitrejšemu razvoju kraja pa bo prav gotovo prispeval tudi nekaj kilometrov oddaljen rudnik Globoko, v katerem bodo ponovno pričeli kopati premog.

V Pišecah pa razmišljajo in delajo še naprej; turistično društvo je izdalo razglednico kraja, značko z vaškim mlinom, leseno pipico kot simbol vinske-

ga kraja. Štiri mlade kmete pripravljajo, da se bodo začeli ukvarjati s turizmom na kmetih. V okviru teh prizadevanj so iz Ljubljane povabili profesorja dr. Janeza Bogataja, urednika Lipovega lista, da jim je predaval o gostoljubnosti, o urejenosti okolja in o odnosu med starim in novim.

Pišečani imajo načrte še z gradom, ki prav gotovo sodi med najzanimivejše na Slovenskem, žal pa propada (njegovi začetki segajo v leta okoli 1285). Turistično društvo želi, da bi v njem našle svoj kot Čateške Toplice. Če bi ga obnovili in mu določili namembnost, bi se lahko prav gotovo kosal z Mokricami. Ne glede na to, kaj se bo zgodilo z graščino, je turistično društvo vsa drevesa v grajskem parku zaščitilo (še posebej zanimive so nad 40 metrov visoke sekvoje). Pod grajskim obzidjem so krajani s prostovoljnim delom že očistili grajski ribnik, uredili pa bodo tudi drugega.

»Ob pomoči ribiške družine iz Brežic, ki nam gre zelo na roko, bomo gojili ribe, ki bodo prav gotovo privabljale ribiče od blizu in daleč,« pravi Marjanca.

Da bi bil kraj pod Orlico še bolj zanimiv, razmišljajo o ureditvi prostora za kampiranje – ta prostor naj bi bil pod gradom.

Ob zadnji republiški razstavi cvetja in sadja v Brežicah, na kateri so sodelovali tudi Pišečani, so predstavniki vasi med drugim obiskali tudi člane Slovenske kmečke zveze iz Trsta; z njimi se bodo pobratili. Tako so plodno pričeli razvijati prijateljske stike tudi z našimi Slovenci onstran meje.

Na koncu bi dodali samo to: v Pišecah so z malo denarja veliko naredili; dokazali so, da se s pridnostjo in enotnostjo da marsikaj doseči.

DARINKA KLADNIK

Lepote slovenskih vasi

Mojstrana

Preselimo se še malce na Gorenjsko, kjer se vasi dokaj razlikujejo od onih na Krasu in v Brdih. Gore vabijo na svoje vrhe in mnogi se, ko spoznajo ta del Slovenije, radi vračajo v njeno naročje, skušajo povzpeti še višje v gore, kot so že prišli. Za izhodišče svojih poti v gore si nekateri izberejo prav Mojstrano, ki je od Jesenic oddaljena 9 kilometrov in od Kranjske gore 13 kilometrov.

Gručasta vas se je vgnezdila ob so-

točju Save in Bistrice, južno od vasi Dovje. Ker se vasi vse bolj bližata druga drugi, ju domačini pogosto imenujejo kar Dovje-Mojstrana. Iz Mojstrane vodijo zaznamovane poti skozi Vrata in Kot v Triglavsko pogorje. Tabla nedaleč od vasi oznanja, da se tu začinja Triglavski narodni park. Ta kaže s svojimi naravnimi lepotami enkratno podobo, ki se vse do srca in v njem obtiči.

Avgusta 1984. leta so v Mojstrani

odprli Triglavski muzej. Zanj je poskrbelo planinsko društvo Dovje-Mojstrana. Načrtovali so ga že pred mnogimi leti. Najprej je gradivo za planinski muzej zbiralo jeseniško planinsko društvo. To, kar je zbralo, je odstopilo planinskemu društvu Dovje-Mojstrana, ko je to dobilo prostore za muzej in jih z uđarniškim delom uredilo.

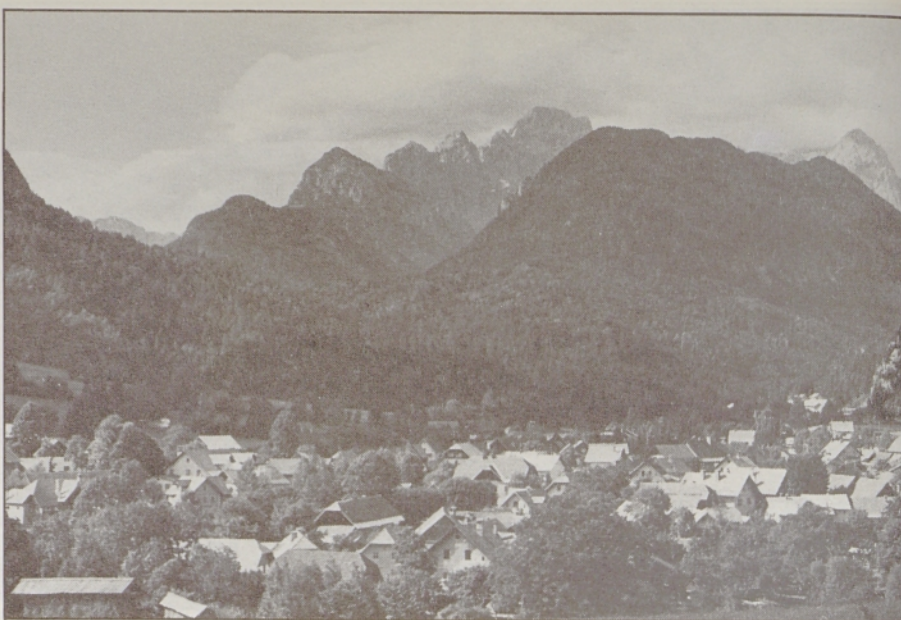
»V prihodnje bomo muzejsko zbirko še razširili ob strokovni pomoči sodelavcev Gorenjskega muzeja v

Kranju,« je dejal Avgust Delavec, eden od članov Muzejskega društva pri planinskem društvu Dovje-Mojstrana. Prijazno je razkazal tudi muzejsko zbirko.

V prvi sobi je razstavljeno vse o začetnih vzponih na Triglav pred dobrimi 200 leti. Tu je Perhardova panorama Triglava iz leta 1860, spominska knjiga, ki so jo imeli v nekdanji gostilni »Šmerc« v Mojstrani 1880. leta, slika Valentina Vodnika, itd.

V drugi sobi so dobili prostor ustanovitelji slovenskega planinskega društva – tega so ustanovili 1893. leta. Prvi predsednik je bil dr. Franc Orožen. Zanimiva je palica, ki jo je dobil v dar Jakob Aljaž. Na njej so vrezali imena vseh darovalcev palice. Jakob Aljaž je bival v Dovjah od 1889. leta do svoje smrti 1927. leta in bil, kot je znano, pobudnik številnih gradenj v gorah in seveda na Triglavu.

Poglejmo še v tretjo sobo. Tu so zastopani gorski vodniki v okolici Triglava in razstavljeni dokumenti, ki so jih potrebovali za svoje delo. V četrti sobi, če na hitro preletimo vse, so s sliko in besedo predstavljene podružnice slovenskega planinskega društva ter začetki gorske reševalne službe pri

Vas Mojstrana na Gorenjskem

nas. Trud planinskega društva Dovje-Mojstrana vsekakor zasluži pohvalo.

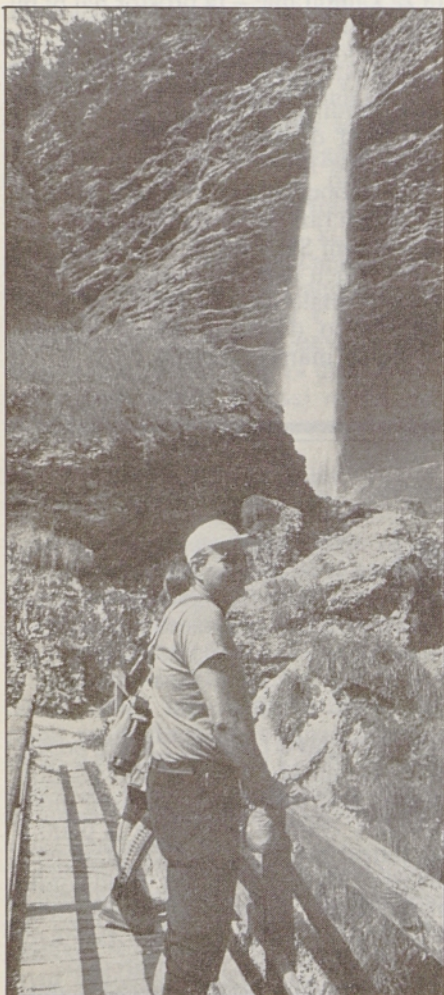
Poleg Triglavskega muzeja ima v prenovljeni stavbi na koncu vasi majhen prostor še Triglavski narodni park. Vodstvo tega načrtuje pet central v raznih krajih Slovenije, eno teh v Mojstrani. Tu bodo izletnikom na voljo razne informacije in publikacije. Uredili pa naj bi še »mini« muzej Triglavskega narodnega parka.

Triglavski muzej ni edino, kar si velja ogledati v Mojstrani. »Pri Ambrožcu« pravijo hiši, v kateri je živel Mihael Ambrožič, svetovno znani čebelar, ustanovitelj čebelarstvo sadjarskega društva, velik ljubitelj slovenske čebele. Poleg spominske plošče, na

kateri piše to (postaviti jo je dalo Čebelarstvo društvo Radovljica 1973. leta), je na hiši še več naslikanih satnic, na katerih so izpisana imena raznih krajev v Evropi. Na eni teh je zapisano, da je Mihael Ambrožič prejel v letih 1874 do 1906 nič manj kot 120 diplom.

V Mojstrani je zanimiva tudi »Španova hiša«, kot jo imenujejo. Je nasproti žičnice, kjer je pozimi, ko je dovolj snega, vse polno smučarjev. Tereni za smučanje so tod naokrog odlični. V tej hiši je nekdanje živilski vodja vaške skupnosti, župan – špan.

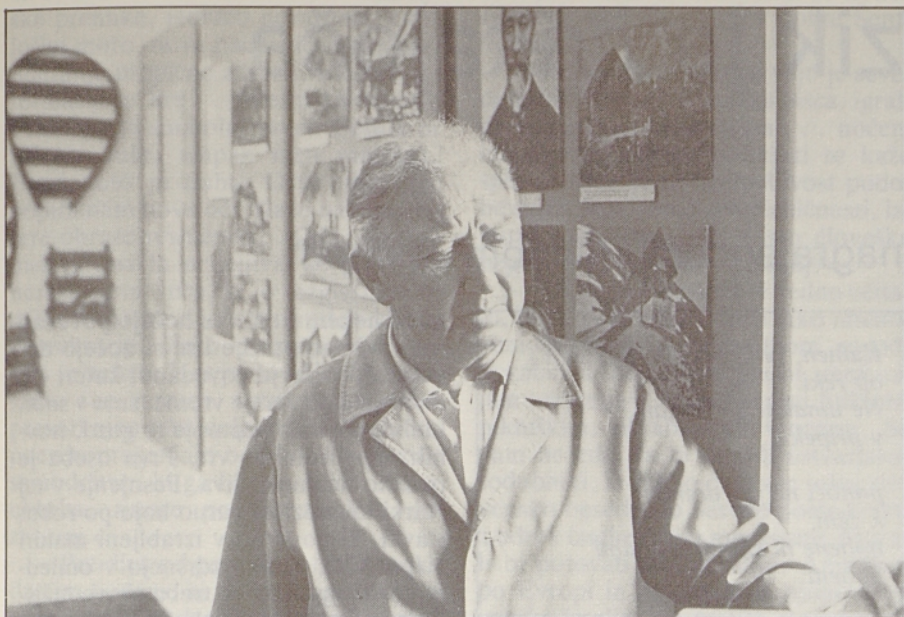
O izkoriščanju železne rude v Mojstrani je poročal že Janez Vajkard Valvazor. Zgodovinarji so ugotovili, da je

Eden najlepših slapov v Sloveniji – slap Peričnik, le nekaj kilometrov iz Mojstrane

Ostanki vodovodne napeljave nekdanje cementarne, ki je delovala v Mojstrani.

August Delavec rad popelje obiskovalce po Triglavskem muzeju v Mojstrani.

nastanek in razvoj vasi pospeševalo fužinarstvo in cementarna. Ta je prenehala z delom kmalu po prvi svetovni vojni. Ob Bistrici, nekaj korakov iz vasi, so še lepo vidni večmetrski ostanki vodne napeljave nekdanje cementarne. Mimo teh pelje pot do slapa Peričnika in naprej do Aljaževega doma.

Od gostilne »Peričnik« (svoje dni je bila gostilna »Pri Peričniku« niže v

vasi, kjer je zdaj Triglavski muzej) do slapa je komaj deset minut hoje po gozdu. In že se zasliši šum vode, ki se poganja čez strm rob. Kljub svojemu 40-metrskemu padcu slap Peričnik ni najvišji slap v Sloveniji, nedvomno pa je eden najlepših. Zato ni čudno, če vsakdo ob njem ostrmi in tiho občuduje njegovo lepoto.

Brezje

Slikar Leopold Layer se je v hudi stiski zaobljubil, da bo poslikal kapelico Mariji Pomagaj na Brezjah, če bo rešen iz ječe, v katero ga je spravilo ponarejanje denarja. Kapelo je res poslikal 1814. leta. Tedaj naj bi nastala tudi podoba Marije Pomagaj – ljubeče matere s sinom v roki, h kateri se mnogi obračajo po pomoč.

Glas o Brezjah se je razširil daleč naokrog nekako sredi prejšnjega stoletja. Septembra 1876 je božjo pot obiskal graški škof Zwerger. Tedaj je bilo na Brezjah toliko romarjev, da je bila stara cerkev sv. Vida veliko premajhna za vse. Škof je sprožil misel, da bi zgradili novo cerkev nad kapelo Matere božje. Dela se je lotil župnik Franc Kumar. Njegova prizadevanja so bila »kronana« okrog leta 1900, ko je novo cerkev posvetil tedanji goriški nadškof kardinal Misia. Leta 1898 so zgradili še frančiškanski samostan in frančiškani so postali skrbniki romarske cerkve. Ta odtlej ni več mošenjska podružnica, ampak neposredno podrejena škofovskemu ordinariatu v Ljubljani.

Cerkev Marije Pomagaj je velika in mogočna. Poleg omenjene Layerjeve

slike so v njej tudi slike Groharja in Vavpotiča. Pozornost v notranjosti zaslužijo še: križev pot, barvna okna – delo tirolskih steklarjev, prižnica, orgle in seveda stotine izpisanih prošenj za kapelo Marije Pomagaj.

Brezjanska cerkev

Čemu toliko besed o tej cerkvi in podobi Marije Pomagaj na Brezjah? Preprosto zato, ker marsikdo pozna to slovensko vas le po cerkvi in tej podobi, in ker je tudi življenje v vasi tesno povezano s cerkvijo. To je lepo razložila Brezjanka Milka Pohar: »V hiši, kjer sem se rodila, je bila gostilna in trgovina. Zdaj se tam ukvarjajo s kmečkim turizmom. Brezje so bile tedaj, ko sem bila mlada, precej manjša vas. Prevladovale so stare hiše. Zdaj je vas večja, vsa prenovljena in veliko lepša. Pogosto smo z domačega praga opazovali romarje, ki so ure in ure hodili mimo naše hiše. Večina jih je prišla z vlakom do Otoč in se od tam napotila peš do Brezij. Mnogim vaščanom je cerkev dajala »kšeft«. Nekateri so nosili bandero, drugi zvonili, tretji . . . Vsaka hiša je imela tudi kako posteljo za romarje. Romarjev je bilo pred in po vojni veliko, le med vojno ne, ker so tedaj izgnali duhovščino in uredili v kloštru kasarne.«

»Način romanja je zdaj drugačen. Prej so prihajali ljudje z vlakom in je bila večina že v soboto popoldne v cerkvi. Domov se je vračala v nedeljo dopoldne. Zdaj v glavnem prihajajo sem z avtomobili ali avtobusi. Največ jih pride v nedeljo že zgodaj zjutraj in se vračajo popoldne.« je dodal pater Urban v cerkvi Marije Pomagaj.

Romarji tudi ne spe več na platoju pred cerkvijo, pod katerim so prodajalne s spominki, svečami in drugim. So pa zato polno zasedeni parkirni prostori sredi vasi. Časi se pač spreminjajo, navade prav tako, tudi v vasi Brezje kot povsod drugod. In še to: vas Brezje so nekdanj imenovali drugače – rekli so ji Brežice.

Se posnetek za spomin pred Marijo Pomagaj

Pesniški jezik je čakajoča eksplozija

Pogovor s Prešernovim nagrajencem Milanom Jesihom

Ko prebereš pesniške zbirke letošnjega nagrajenca Prešernovega sklada Milana Jesiha – Kobalt, Volfram in Usta, te oplazi po tvojih dosedanjih pojmih o poeziji, literaturi bič. Bič novega, vznemirljivega, svežega. Kot da si se znašel na pragu nekega drugačnega čutenja sveta, ki ga je uradna žirija ob podelitvi nagrad 8. februarja takole opredelila: »V Jesihovi poeziji odkrivamo neke posebne vrste urbanost, ki ni nikoli programska, temveč čisto lirski, tako rekoč osebna, vezana na pesnikov svet, njegovo kultivirano, posebej pa še jezikovno in stilno občutljivost, na nekakšen »neopresionistični trenutek te občutljivosti. Tudi gledališko delo Milana Jesiha je novost v sodobni slovenski dramatik in hkrati že njen nepogrešljivi člen. Ob že legendarnih Grenkih sadežih pravice pred trinajstimi leti, do nedavnega Trikoja, se potrjuje Jesih v prvi vrsti kot izjemen mojster jezika: Fina ironija si podaja roko z grotesko, parodija s paradoksom, konkretna aluzija s absurdističnim izmislekom.«

Milan Jesih je rojen 14. aprila 1950, študiral je primerjalno književnost na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Izdal je vrsto pesniških zbirk, dramske tekste, piše tudi radijske igre in prevaja. Za Rodno grudo nam je povedal:

– Kaj pripovedujete v zbirki Usta in ali je to sinteza vašega dosedanjega pesnjenja?

»Ne bi mogel reči, da so Usta sinteza, čeravno je vanje vpisana marsikatera izkušnja iz prejšnjih knjig. Vsaka knjiga posebej se mi je namreč zdela nova avantura, ko da bi se vsakokrat napotil v nov, nezgažen sneg. »Uran v urinu, gospodar« je naslov moje prve knjige iz leta 1972. Glavnino te zbirke predstavljajo pesmi, napisane v strogo ritmiziranem in rimanem, »pravilnem« verzu, v katerem besede sklapljam v nesmisle, nonsense (čeravno po tolikernih letih vidim, da se je ponekod prebil na dan kakšen skrit smisel).

V drugi knjigi LEGENDE, 1974, pesmi ne pišem več na tlorisu pravilnih pesmi, marveč v ritmičnih zanesenih retoričnih tirad. Če je bil prvi knjigi učinek humoren, je bil v Legendah nekako patetičen. Recimo: »Upor na mojih ladjah je zatrt, jeklo obhaja zmagoslavje in zmagoslavje obhaja zvesta smrt, jutra krušna mati.«

*Kamen, velik ko bik, leži sam
ob reki.
Ne umakne se brezam
v pripeki,*

*ponoči ne gre domov
k ženi,
nobene ni snubil, obljubil
nobeni*

*ne rož ne otrok. Samo takrat
se komaj zgame
kadar ga oče Bog tiho pokliče
iz Ljubljane*

*z godbo v visokih linah
cerkvenih,
da je kamen za hip kamen ko bik
na kolenih.*

*Milan Jesih, pesem iz nagrajene
zbirke Usta*

Tretja knjiga KOBALT, 1976, je označena z nagovori; tu se odpre tudi pokrajina prve osebe z vso svojo zadušljivo, vendar nekako domačo klimo. Ravno to prvo osebo sem dražil tudi v četrti knjigi, VOLFRAM, 1980, ki je s prejšnjo po naslovu, verzni podobi (verzi preko 30 zlogov seveda niso več verzi, saj razpadejo na manjše enote) in tudi po opremi nekakšna dvojčica. Pesmi v tej knjigi so kot slike na plat-

nu: o nekem trenutku hočejo povedati vse, nobene prazne lise si nočejo dovoliti. V vsaki je povedano, kateri čas dneva je, kakšno je vreme, smo v sobi, kuhinji ali na planem, je to gozd, travnik ali gostilniški vrt. Prva oseba je izrazito nesramežljiva. Pesnjenje v tej zbirki imam za nevarno hojo po robu; stavki, ki govori v izrabljeni maniri »izpovedi«, zlahka zdrsnejo v omladno tarnanje. Zato je treba pravo težišče pesmi poudariti nekoliko bolj, vendar spet ne preveč, da ne bi bilo vsiljivo in prozorno. V zbirki USTA, 1985, pa sem se lotil kratkih, lapidarnih, večkrat enostavnih pesmi. Če so bile prej slike, so zdaj krokiji z lahkim peresom; po teh potezah ostane še veliko beline, vendar to belino določa ravno takšna poteza. O tem spopadu z belino mogoče prav programsko govori pesmica: Pomisli – / v snegu golobica, / in bela, da je ne vidiš, / pomisli – // v snegu koliko / belih golobic. /«

– V vaših dramskih besedilih, zlasti v GRENKIH SADEŽIH PRAVICE in TRIKOJU, se šarmantno poigrate s politiko, filozofijo, ideologijami, vse pripeljete do skrajne mere smešnega, paradoksa. Kakšno sporočilo posredujete?

»Če v igrah ponujam kakšno sporočilo, potem je to vznihanost, navdušenje, pa tudi osuplost nad mnogoterostjo resničnosti. Svet v mojih igrah je lahko izmuzljiv, o njem nočem in ne vem reči ničesar dokončnega. Za takšno negotovost je seveda najbolj primerna komedija.«

– Ponekod je v stavkih čutiti radost nad samim pisateljevanjem, pisanjem kot počutjem z besedo. Ali zmeraj čutite tovrstno radost pri delu, pisanju?

»Če se ne zabavam sam, kako se bo zabaval tisti, ki bo igral? In zanj v prvi vrsti pišem. Če bo igralec zaživel v vlogi, potem se tudi za gledalca ni bati.«

– Zakaj je pravica tista, ki svet obvladuje? Ali poleg nje in oblasti obvladuje svet še kaj drugega, na primer – svobodna, norčava pesniška beseda, njene čarovnije?

»Pesniška beseda obvladuje in ravna svet po svoje. Ne v smislu take prakse kot politika, s čimer ne mislim samo na drobno občinsko in državno in meddržavno politiko in politikant-

stvo, marveč tudi na velike civilizacijske premike, jedrsko nevarnost, ekološko moro, nova pacifična gibanja, umiranje utopične zavesti, začetek informacijske ere . . . Pesniška beseda učinkuje na simbolni ravni. Pesnik ni inženir duše, ampak njen maniker. Brusi dušo in duha. Ostrí njun tip, odpira nam nove oči. Kaže na mnogotere obraze resničnosti. Kaže, da resnica ni ena in nedeljiva, se pravi po naravi sveta, tista, ki jo razglašča močnejši. Umetnost je neposreden klic k demokraciji. Zato poznamo dežele, kjer je zatrta, kjer je dovoljeno slikati samo eno resnico, tisto, ki jo lahko preveri njen ravnatelj. V takih deželah poezijo preganjajo bolj kot eksploziv; samodržstvo, ki ga bomba lahko samo obrkha, zmore poezija zjedkati od znotraj.«

– Preidiva od pesniške obrti k vsakdanjim ljudem, ki zelo radi govorijo o 'pesmi za vsakdanjo rabo', o kakršni je pel Oton Župančič. Pesem, ki jo 'uporablajo', pesem, ki naj 'služi', kakšna pesem je to?

»V takšni skrajni situaciji ne vem, kako je treba reagirati. Če bi mislil, da bo od tega kaj haska, in če bi pričakoval, da lahko nastane dobra pesem, bi se lotil tudi pamfleta . . . vendar malo dvomim. Imam že rajši kuplete.«

– Ali pri tem, ko pišete, mislite na svoje bralce, pri pisanju za gledališki oder na svoje gledalce?

»Čisto nič ne mislim na bralce. Če bi zraven mislil na to, da bi rad ugajal, adijo poezija! Pri pesnjenju se pač spoprimem z besedami, mislimi, asociacijami . . . Selekcija! Iskati ritem, poganjati, upočasnjevati, uravnoteževati.

Pri gledališču je vendarle malo drugače. Tu moram oživiti igralca. Tukaj ne pišem brez vseh ozirov: če hočem oživiljenega igralca, ga moram pridobiti. Potem naj še on pridobiva gledalce, če jih hoče. In v igralčevi naravi je, da jih hoče!«

– Pravkar igrajo v Ljubljani vašo »enodejansko burko Triko«. Kako jo je javnost sprejela?

»To je igrice, kjer ves čas varajo drug drugega; mož dobi ljubimca na ženi, ljubimec zbeži, pride druga ženska, prejšnji mož je zdaj v trenutku zaloteni soprog z ljubico, ljubica skoči skozi okno . . . Skratka – ves večer prešuštvo na prešuštvo – zabaven, vendar naenkrat tudi puščoben in prazen svet. Uprizoritev v Mali drami je nekako opustila možnost, da bi proti koncu igro zaostri, tako da je ostal predvsem zabaven večer.«

– V Trikoju opažam igrivo prepletanje različnih stilov, od shakespearkega, do Matička, ki se ženi, pogovornega slanga z ulice, vzvišenega zanosa govornišva . . . Če gledamo Ivana Cankarja, vidimo, da okrutno

vztraja v enem in istem stilu do konca Hlapcev ali Pohujšanja v dolini Šentflorjanski.

»To skakanje z veje na vejo je seveda zabavno in hvaležno za pisca, igralca in gledalca. Hkrati pa . . . nočem ideologizirati, vendar hkrati se kaže spet že omenjena neulovljivost podobne sveta, mnogoternost resničnosti, izmuzljivost smisla . . . Čisto človeška negotovost. Kdo smo? Zakaj?«

– Našim izseljencem še vedno očita, da so predvsem odprti tako imenovani »subkulturi«, ansamblom, narodnozabavni industrijski glasbi, recitacijam amaterjev, improvizirani folklori, pikniškim, obrabljenim vzorcem. Se vam ne zdi, da bi morali ustvarjalci, sodobniki, ki pišejo danes in tukaj slovensko besedo, to besedo posredovati z odrov izseljenskim množicam. Morali bi potovati v Avstralijo, Ameriko, po Evropi in se soočiti z njimi? Slovenska izseljenska matica si tu že prizadeva za višjo raven posredovane kulture.

»Problematiko izseljenstva in zdomstva slabo poznam, nikoli še nisem bil v nobenih teh deželah, ali se z njimi srečal. Mislim pa, da se bo tisti, ki ima potrebo po branju slovenske knjige in je ohranil še toliko znanja jezika iz domovine, da mu to ne povzroča večjih težav, sam potrudil in to znanje obnavljal, gojil . . . Domovina lahko samo pomaga. Kar pa zadeva glasbeno in vsakršno drugo plažo, je pa stvar zamotana. Če smo se v tej deželi odločili, da ne bomo uporabljali herbicidov, bo to verjetno poplačano z marsikatero redko in dragoceno cvetico, vendar pa bomo dobili tudi nekaj plevela . . . Kdor hoče to plažo, naj jo posluša, grdo pa je z njo posiljevati in poneumljati . . . Metati pesek v oči, pa naj gre za Slovence, ki živijo tu, v republiki ali za mejo ali daleč v svetu.«

– Bile so, so še in še boje, bitke in polemike za ohranitev slovenskega jezika. V naš prostor vdira tujstvo, skrb za jezik je vse bolj ohlapna, ljudje se bore za standard in reči, stvari duha so redkim mar. Vloga izvirne slovenske besede je tu zelo velika. Obstaja nevarnost, da bi naš jezik utonil v »slovenskem morju«?

»Strahov, da se utegne slovenščini pripetiti kaj hudega, nimam. Smo narod na prepihu in naš jezik je jezik na prepihu. Vplivi tudi bogatijo. Knjiga pa je res v takem položaju, to lahko potrdim predvsem kot bralec in kupec, da si jo navaden državljan težko kupi. Poleg komaj dostopnih cen se zmanjšuje tudi število naslovov in naklade padajo. Vsi vemo, da je nekaj hudo narobe; smo namreč v tunelu, za katerega ne vemo, kako dolg je, ni pa vrag, da ga bo enkrat konec!«

– Tudi prevajate?

»Za gledališče sem prevedel kakšnih petindvajset besedil iz angleščine, ruščine in srbohrvaščine, med drugim tudi Sen kresne noči Williama Shakespeara.«

– Kolikšna je moč poezije zadnjih dvajsetih let in generacije, ki se je spopadla z družbenimi konflikti v obdobju 1968–1972 in se kalila v študentskih vrenjih, katerih del ste bili?

»Generacija, ki ji pripadam, je rojena v prvih povojnih letih in je ravnokar na vrhuncu moči. V tem času vsakdo misli, da živi polno življenje in dela, kolikor najbolj more. Ne vem, kako bomo čez desetletja gledali na ta svoj čas.

Za mlade, ki zdaj začenjajo, je značilna trdota, neupogljivost, samosvojost, trma. Ta brezperspektivna generacija, ki se mi je med odraščanjem smilila, me zdaj prijetno preseneča. Njihovo delo je resno, zavzeto, vidijo se v Evropi, čutijo se v Evropi . . . Vendar so v socialnem smislu – mogoče spričo mladosti – preveč brezobzirni, tako da ne vidim jasno njihove etične podobe.«

– Kako se vaša generacija povezuje z jugoslovanskim prostorom?

»Mislim, da sorazmerno dobro. Slovenskim pesnikom v Jugoslaviji ni težko objavljati. Tudi sam imam debelo knjigo v srbohrvaščini, dvojezičen izbor pesmi. Radi nas vabijo na literarne večere. Pesniki drugih narodov morajo biti res vrhunski, da jim izidejo knjige pri nas. Res pa je, da jih Slovenci povečini beremo v izvirniku, medtem ko oni ne znajo dovolj dobro slovensko, da bi lahko brali poezijo.«

Ivan Cimerman

PREGOVORI IN REKI NA SLOVENSKEM

Kdor hoče imeti zvestega služabnika, naj bo sam svoj služabnik.

Kdor je len ob setvi, malo žanje.

Kdor ne dela, mora krasti ali krave pasti.

Kdor ne zna služiti, tudi ne zna gospodariti.

Kar delaš z dobro voljo, je lahko.

po sloveniji

V naturističnem kampu v *Banovcih*, ki ima zdravilno vodo, je bilo lani kar 70 odstotkov tujih gostov. Mnogo gostov je taborilo v šotorih. Do 1987. leta nameravajo zgraditi pokriti bazen. Za zdaj je na voljo le 31 ležišč. Gostje se lahko nastanijo v 7 kilometrov oddaljenem hotelu v Ljutomeru, ki ima 79 ležišč. Imenitno domače vino pa točijo v stari kleti, Vinskem hramu.

Člani folklorne skupine prosvetnega društva v vasi *Cirkovci* na Dravskem polju se zavzemajo za ohranjanje tradicij in običajev. Tako so obudili stare ženitovanjske običaje z domačo gostijo, na katero so prišli gostje od vsepovsod. Za hrano in pijačo so poskrbeli delavci podjetja Haloški biser s Ptuja oziroma hotela Poetovio, ki so pripravili jedilnik po starih običajih. Svatje so govorili v narečju, tudi obleke so bile originalne. Letos bodo gostijo ponovili.

Raziskovalna skupnost v *Črnomlju* je podelila nagrade in priznanja inovatorjem. Dobili so jih: Stane Plut, Branko Vranešič, Dušan Plut, Jože Rožman, Alojz Križan, Tomaž Skrbinek, Marjan Žalec, skupina: Peter Medic, Igor Horvat in Leopold Bahor iz Radiokluba Miran Jarc, Črnomelj, ter skupina osmih jamarjev Belokranjskega jamarskega kluba pod vodstvom Damjana Gregoriča.

V občini *Črnomelj* so razveljavili zavidalni načrt »Vavpča vas«, ker je zajel preveč plodne zemlje. Zato so območje za zidavo v Semiču pomaknili k cesti Semič-Stranska vas, kjer je izdelana skupinska lokacija. Letos bodo izdelali za te kraje zavidalni načrt.

Delež *Dolenjske* v slovenskem izvozu za leto 1985 je znašal 9,96 odstot-

kov, dosegle pa so ga štiri dolenjske občine. Največji izvoznik so bili Industrija motornih vozil (IMV), Tovarna zdravil Krka, Novoles, Pionir, Belt Črnomelj, Iskra-Tenel in Iskra Mokronog. Največ so povečali izvoz Novomeščani – za 26 odst., Črnomeljčani za 6, itd.

V *Ilirski Bistrici* so namenili 3,7 odstotka od dohodka za komunalne dejavnosti. Najprej bodo uredili reko Reko. Začeli so s pripravami za ureditev vodovoda v vaseh *Dolnja in Zgornja Bitnja, Kilovče* in *Gornji Zemon*. V načrtu je tudi vodovod na *Ratečevo Brdo*, pripravljala dela potekajo za črpališče pri *Knežaku*, vasi na *Zgornji Pivki* so namreč ob suši žejne. Uredili bodo še vodna zajetja v *Zabičah, Podgrajah, Vrbovem, Novokračinah* in *Podstenšku*.

Mladinci luke *Koper* so konec februarja obiskali mlade na ruski ladji Jurij Krimov, ki je v kopsko luko pripeljala fosfat. V nekajurnem pogovoru so mladi izmenjali svoje sodbe o pisateljih, glasbi, športu, narodnoosvobodilni vojni, ruski mornarji pa so slovenskim gostom postregli z ruskim čajem. To je bilo prvo srečanje takšne vrste, ki je potekalo v pristrnem vzdušju mladih dveh dežel.

Splošna banka *Koper* je lani odkupila od prebivalcev za 10,5 milijona dolarjev deviz in posodila občanom za 72 odstotkov več raznih posojil kot leta 1984. Hranilne vloge občanov predstavljajo okoli 62 odstotkov vseh lastnih sredstev banke. Lani je ustvarila ta banka 2,2 milijarde din skupnega dohodka.

V letošnjem letu nameravajo v *Ljubljani* dokončati 1388 stanovanj v

večdružinski gradnji in 73 stanovanjskih hiš v individualni gradnji. Začeli so graditi 1941 stanovanj in 199 stanovanjskih hiš in opravili investicijske priprave za 2636 stanovanj v večdružinski in enodružinski gradnji.

Četrtega marca so v *Ljubljani* podelili Plečnikove nagrade in priznanja za dosežke v arhitekturi in z njo povezanih dejavnostih. Osrednjo nagrado je dobil arhitekt Marko Mušič, medaljo pa Arhitekturni bilten AB, nagrajeni so bili izvajalci Lojze Pirnat in brata Lojze in Rafael Žmuc. Studentsko Plečnikovo nagrado pa sta prejela Roman Bahovec in Eman Tramšak.

Slovenski filmarji so začeli v začetku tega leta snemati v *Ljubljani* televizijsko nadaljevanko o Primožu Trubarju, očetu slovenske književnosti. Glavno vlogo igra Polde Bibič, scenarij je napisal književnik Drago Jančar, po njem so nastale tri snemalne knjige. Slovenska ekipa je snemala tudi v Tübingenu, kjer je Trubar deloval kot pridigar. Na dan Trubarjeve smrti, 29. junija pred 400 leti pa pripravlja uprava mesta Derendingena letos posebno slovesnost z odkritjem spominske plošče s Trubarjevo doprsko podobo z napisom: »TA PRAVA VERA YE ANA . . . BITI MORA V SLOVENSKEM JEZIKU, PRAVA VERA JE KOT DARILO ALI DAR BOŽJI – REFORMATORJU IZ SLOVENIJE, OD 1567 DO NJEGOVE SMRTI, OČETU CERKVE V DERENDINGENU, KI JE TUKAJ NAŠEL SVOJ POSLEDNJI MIR – v spomin cerkveno združenje Derendingen.«

Kmetijska zadruga *Metlika* bo letos vložila okoli 400 milijonov za napredek kmetijstva. Prednost ima izgradnja odkupnega mesta in skladišče kmetijskega reprodukcijskega materiala v Podzemlju, sledi oskrba s korožo, izboljšave zemljišč, gradnja sušilnice za zrnje in adaptacija govejega hleva v metliškem Mestnem logu.

Februarja je izšla v *Novi Gorici* 59. številka revije Primorska srečanja. S tem je obeleženo 10. leto izhajanja te revije, ki je nastala iz treh primorskih publikacij: Goriških srečanj, Galeba in Kapelj. Doslej so izhajale po štiri, odslej pa bo menda 10 številk letno. Revija prinaša aktualne članke s področja družboslovja, gospodarstva in kulture. Od 21. do 28. marca je bilo v *Novi Gorici* 2. srečanje gledališč Alpe-Jadran, na katerem so nastopila gledališča iz Trsta, Bukarešte, Celovca, Ingolstadta, Brna, Dunaja, Torina, Graza, Nove Gorice, Ljubljane, Beograda in Zagreba. Predstave so simultano prevajali. Tako so dopolnile gospodarska prizadevanja držav, ki sodelujejo v skupini Alpe-Jadran.

Na pobočju Katarine pri Ljubljani si s traktorjem še ne morejo pomagati, zato orjejo na starodaven način

V *Mariboru* bodo letos večino denarja, namenjenega za obnovo mestnega jedra, porabili za nakup nadomestnih stanovanj za tiste, ki v času obnove stanujejo v obnovitvenem delu mesta. Dela bodo potekala predvsem na Lentu, drugo leto pa bodo začeli obnavljati Taborsko nabrežje na drugem bregu reke Drave, z gradbenimi posegi bodo ohranili najbolj značilne stavbe in jim prilagodili prenavo.

Leta 1985 so v Zavarovalni skupnosti Triglav v *Mariboru* rešili 76.585 škodnih primerov, kar je za tri odstotke več kot v letu poprej, zavrtni so jih morali 5550. Zavarovalnica je tako izplačala skoraj za 67 odstotkov več odškodnine kot v letu 1984, približno za toliko pa so lani narasle vplačane zavarovalne premije. Zavarovalna skupnost je dobila lani za več kot 1,6 milijarde dinarjev obresti. Letos bodo skušali povečati število požarnih zavarovanj, zavarovanj premoženja obrtnikov, avtomobilskega kaska in nezgod, saj so le obresti zavarovalnin prinesle lani dobiček.

Foto kino klub iz *Novega mesta* je v februarju odprl razstavo fotografij, portretov in aktov, katere so naredili: Danijel Brezovar, Gregor Čampa, Milan Gačanovič, Stojan Golob, Mitja Pelko, Bojan Radovič in Marko Švent. Sodelovali so tudi literati novomeškega literarnega kluba Marjanca Kočvar, Jadranka Matič in Janez Pungartnik ter glasbenika Marko Boh in Gregor Forte.

V začetku letošnjega leta so na sestanku Garni hotela na *Otočcu* na ustanovni skupščini konjeniškega kluba KRKA ustanovili drugi konjski klub na Dolenjskem. Predsednik upravnega odbora je postal Slavko Plavec.

Na Mercatorjevi novi prašičji farmi na *Pristavi* so začeli uveljavljati novo tehnologijo, znano po svetu. Povezali so se s kmeti – kooperanti v krški občini in manjšimi prašičjimi farmami. Direktor farme inž. Ivan Bodor napoveduje, da bodo prve štiri mesece letos oddajali po 1000, od maja do avgusta po 1200, septembra in oktobra 1300, novembra in decembra pa po 1600 prašičev s poprečno težo nad sto kilogramov. Leta 1987 pa načrtujejo izpolnitev plana: 30.000 bekonov letno.

V *Sevnici* so v hotelu Ajdovec priredili zanimivo srečanje pod geslom »Nazaj k naravi«, na katerem so se srečala kmečka dekleta in fantje, ki si iščejo ženine in neveste. To je bilo že peto srečanje te vrste v Sloveniji, pobudo zanj pa so dali Gorenjci, mladi združniki. Udeležili so se ga tudi tisti, ki imajo veselje do kmetovanja in jih je vse več. Ta srečanja bi naj pomagala

pri iskanju življenjskega partnerja, ki ga kmečka mladina vse težje dobi. Zehnitate ponudbe v slovenskih časopisih pa uspešno objavljajo avstrijski in bavarski kmetje.

Povprečni osebni dohodek na zaposlenega v *Sloveniji* je znašal 1985. leta 54.967 dinarjev, kar je za 98 odstotkov več kot v letu 1984. Zato da bomo dosegli 98-odstotni porast pokojnin, jih je potrebno povečati za 5,63 odstotka. Dosedanje skupno povečanje pokojnin na račun lanskega porasta osebnih dohodkov je znašalo 87,45 odstotka. Od 1. 1. 1986 dalje bo znašala najnižja pokojninska osnova 40.591 dinarjev. Najnižja pokojnina za polno pokojninsko dobo znaša 34.502 dinarjev. Najvišja pokojnina v Sloveniji bo znašala po novem 163.496 dinarjev. Torej tudi tu – delitev na pokojninske »razrede«.

Na proslavi 10-letnice pevskih zborov občine *Slovenska Bistrica* se je konec februarja sešlo deset pevskih zborov. Poleg dveh iz tega mesta so zapeli še pevci iz *Zgornje Ložnice, Poljčan, Makol, Laporja, Črešnjevca, Tinja, Šmartnega na Pohorju* in *s Polskave*. Tako je spet oživel že dokaj omrtvičena pevska dejavnost, ki jo je Zveza kulturnih organizacij v Slovenski Bistrici zdaj poživila.

Kmetijci *Slovenije* predvidevajo, da bodo v pomladanski setvi posejali 194.000 hektarov: na 96.000 koruzo, na 44.000 rastline, na 28.000 krompir, vrtnine na 12.000, sladkorno peso na 5500, jara žita na 4500 in vsa druga na 4000 hektarih.

V okviru Jugoslavije predvidevajo za regresiranje gnojil za pomladansko setev 40 milijard dinarjev, od katerih znaša delež Slovenije 3,7 milijarde.

V *Sloveniji* smo končno izglasovali ENOLETNI PORODNIŠKI DOPUST, ki ga imajo zaposlene žene ob rojstvu otroka. Novo je tudi to, da imajo pravico do družbene pomoči ob rojstvu otroka tudi matere, ki so brezposelne, študentke in srednješolke. Za dobo 84 dni (28 dni pred rojstvom otroka, ostale dni po porodu) bodo prejemale pomoč v višini 50 odstotkov povprečnega osebnega dohodka v Sloveniji iz minulega leta. Dosedanji prispevek iz bruto dohodka se je v ta namen od dosedanjih 1,10 s 1. aprilom letos povečal na 1,45 odstotka.

V začetku marca je bil 2. zbor oljarjev *Slovenske Istre*. Na njem so se dogovorili o obnovi oljnih nasadov na tem območju. V Škocjanu gradijo za sadike nov rastlinjak. Pozeba je lani zelo prizadela nasade. Za cepljenje in prenavo dreves se zavzemajo strokovnjaki iz podjetja Droga Portorož.

Letošnjo pomlad so že posejali prve

kulture na 460 hektarih melioriranih zemljišč ob *Sromljici pri Brežicah*. Na vrsti so komasacije na 587 ha, melioracije pa so začeli tudi na 38 ha na *Gmajni v Cerkljah* ter na 191 ha ob *Gabernici*. Na teh površinah si obetajo za tretjino več tržnih presežkov, posejali bodo največ oljne repice, pšenice in silažne koruze za Grudino farmo govejih pitancev v *Globokem*.

V *Šenjurju* so dobili visoka državna odlikovanja za posebne zasluge: Ivan Solobir st. – red dela z zlatim vencem, Jernej Borovnik – red republike z bronastim vencem, Ivan Horvat in Stane Jazbec – red dela s srebrnim vencem, Florjan Erjavec, Anton Krofl in Dušan Kundih – medalje zaslug za narod, Franc Krampl in Dušan Vodeb pa medalji dela.

V januarju je 750 rudarjev v *Titovem Velenju* doseglo, da so jim povišali plače za 18 odstotkov. Za takozvane »izsiljene sestanke« so se odločili, ker so dobili v decembru nižjo stimulacijo kot v novembru. Plača nekvalificiranega delavca v jami je bila v obdobju januar–november 64.000 din, z visoko izobrazbo pa 115.000 din. Vključno z dodatki in stimulacijo za nadpovprečne proizvodne rezultate je bila plača nekvalificiranega delavca v jami v novembru 125.000 dinarjev.

V letošnjem letu bodo na *Tolminskem* pospeševali mlekarstvo s premijo 5 dinarjev za liter mleka, prodajo mesa pa s 72,72 dinarjev za kilogram. V tolminskem kmetijstvu nameravajo letos odkupiti 8 milijonov litrov mleka, kar je za 3 odstotke več kot lani. Vsoto 40,4 milijona so namenili za premije. Mladopitanega goveda pa bodo odkupili od kmetov za 350 ton.

V občini *Trebnje* načrtujejo za obdobje 1986–1990 3,5 do 4 odstotke večji fizični obseg proizvodnje, izvoz naj bi se povečal za 12 odstotkov. Največ mislijo letos vložiti v podjetje *Tesnila* – 350 milijonov dinarjev, za posodobitev proizvodnje industrijskih in motornih tesnil. Trimo bo vložil 150 milijonov v rekonstrukcijo proizvodne linije, v Labodu v Temenici bodo dali 36 milijonov za novo strojno opremo, v Krojaško podjetje pa vložili poldrugi milijon dinarjev.

V podjetju Poligalantplastik v *Volčji Dragi* na Primorskem so začeli izdelovati nove platenjake, za gojenje zelenjave »pod streho«. Pod njimi pridelajo tudi do petkrat večje količine zelenjave kot na prostem. Vrtnine zorijo mnogo prej, kar podvoji ali celo potroji doseženo ceno in dohodek. Zelenjavo bodo tako gojili v zimskih mesecih, še boljši izkoristek pa bo ob hkratnem namakanju zemlje.

Gostilna »Tri lučke« pri Krškem

Tri kilometre od Krškega na Dolenjskem je podjetje Mercator odprlo vabljivo domačo gostilno, ki ima naziv »Tri lučke«. Zgrajena je v kmečkem stilu, sredi prelepih dolenjskih vinogradov. V restavraciji stoji največja preša v Jugoslaviji, ki so jo uporabljali stari vinogradniki, z 12 metrov dolgim slemenom in devetimi metri višine. Objekt ima 5 sob ter 200 sedežev v restavracijah in 200 na terasah. V manjših prostorih je kmečka peč in

kamin. Postrežejo vam z domačimi klobasami, kislim mlekom, sremiškim sirom, ajdovo »potepačo«. Gostilna je pravzaprav veliko več kot samo gostilna v starem smislu besede, saj se ponša s specialitetami, kot so: kletarska zakuska, vinogradniška zarebrnica, šivanka s prilogo, pečena krača in drugo. Natočijo pa domača vina, kot je cviček in modra frankinja ali beli Sremčan in metliška črnina. V prijetno opremljeni kleti imajo prostor za pokušino vin. Ob gostišču je še prostor za piknike večjih družb. Do lokala vodi lepa asfaltna cesta, odprt pa je od 12. do 23. ure. Telefon: (068) 71-075.

Večkrat na Madžarsko?

Prebivalci Prekmurja so predlagali, da bi se spremenil predpis, ki sta ga sklenila jugoslovanska in madžarska vlada 5. novembra 1975, po katerem lahko imetniki maloobmejnih propustnic z Madžarsko prestopijo mejo le osemkrat letno. Na maloobmejnih območjih z Italijo in Avstrijo lahko potujejo imetniki prepustnic neomejeno na obe strani. Po novem naj bi tudi na Madžarsko potovali neomejeno. Spremenili pa bi tudi določilo o tem, kaj smejo udeleženci v maloobmejnem prometu prinašati in česa ne smejo iznašati brez uvoznih ali izvoznih dovoljenj. V sporazum bi zapisali blago, ki ne more biti predmet trgovanja. Tesnejše in pogostejše stike med sorodnimi družinami v Sloveniji in na Madžarskem kot tudi druga narodnostna vprašanja pa ovira tudi dejstvo, da mora štiričlanska družina ob vstopu na Madžarsko obvezno menjati v forinte nad 20.000 dinarjev.

Slovenski kraji tekmujejo

Turistična zveza Slovenije vsako leto organizira tekmovanje za najbolj urejen turistični kraj v Sloveniji. Sodeluje približno 220 turističnih društev v Sloveniji, radijski delavci in časopis Delo. Ocenjujejo pa: splošen vtis o kraju, urejenost cestišč, pločnikov, avtobusnih postaj, krajevne informatike, zunanost in okolico šol, skrb za spomenike in kulturno dediščino in posebej higienske razmere v gostinskih lokalih ter v sanitarijah. Sem sodi še skrb za cerkve, pokopališča in mrliške vežice. Najvišja ocena je 5. Lani se je 22 krajev razvrstilo takole: Radenci – absolutni prvak (4,9 točke, za sanitarije pa izvenserijska ocena 6), Bled (4,7), Postojna (4,6), Titovo Velenje (4,5), Lendava (4,4), Kamnik (4,2), Izola (3,8). Te ocene se nanašajo na turistične kraje. Izletniški in tranzitni kraji pa so dobili: Žalec (4,6), Veržej (4,5), Tolmin (4,1), Rateče-Planica (4), Kostanjevica (3,6), Most na Soči (3,6), Vuzenica (3,5), Zbilje (3,3). Ostali kraji: Pišce (4,2), Podgorci (4,1), Vojnik (4), senovo (3,9), Dol pri Ljubljani (3,8), Šentjernej (3,5), Podljubelj (3,4). Poleg omenjenih kriterijev ocenjujejo še, kako v slovenskih krajih okrasijo svoje balkone, okna, vrtove z rožami. Mesec maj je mesec cvetja in kraji so zdaj najlepši. Kdo bo prvi?

 TURISTIČNI ČASOPIS GIORNALE TURISTICO TOURISTISCHE ZEITUNG TOURIST NEWS

HOTELS

MEIROPOL, LUCIJA, PALACE,
PIRAN, BELVEDERE, TRIGLAV,
ADRIA, HOTELS SEŽANA,
HOTELS LIPICA

CAMPINGS

PORTOROŽ, BELVEDERE,
ADRIA

CASINO

CONGRESS CENTER, AUDITORIUM,
THERMAL BATHS,
AIRPORT,
YACHT HARBOUR-MARINA,
STUD FARM-LIPICA,
CAVES OF ŠKOCJAN,
PRIVATE ROOMS

Krakovski gozd

Nekdaj je bila večina slovenskih nižin pokritih z gozdovi, z vedno večjim obsegom poselitve pa so se umikali njivam, travnikom, naseljem in cestam. Najdlje so vztrajali na siromašnih, plitvih tleh ali pa na poplavnih območjih. Tako je tudi od obsežnih hrastovih gozdov med Sotlo, Savo in Krko ostal le še en večji dobov gozd – Krakovski gozd.

Prav na tem območju so v prejšnjem stoletju sekali hraste za jambore, ki so jih potrebovali v ladjedelnicah v Trstu. Jambor je moral biti iz enega debela, težavna pa ni bila le sečnja, ampak tudi transport nekaj deset metrov dolgih kosov do Trsta. Glavna ovira so bile »kačje ride« med Planino in Postojno. Ostrim ovinkom so se izognili po posebni poti mimo Planinske gore. Ta »obvoznica« je znana pod imenom Jamborna pot.

Na nekdanje gozdove spominja le še kakšno krajevno ime (npr. Dobova) ali posamezni orjaški hrasti ob domačijah, vzdušje nižinskega poplavnega gozda pa lahko doživimo v Krakov-

skem gozdu. Severno od Kostanjevice ob Krki se razprostira skoraj 7000 hektarov velika zelena površina, v kateri prevladujeta med drevesi dob in beli gaber.

V osrčju gozda je 40 hektarjev velik naravni rezervat, zavarovan vse od leta 1952. Drevesa v njem dosežejo tudi do 40 metrov višine, prav tako niso zanemarljive debeline. Vendar v tej številni družbi velikanov nimamo občutka njihove mogočnosti, dokler debela ne primerjamo z neznatno človekovo postavo.

V pomladnem času je gozd navadno poplavljen in se sprehajamo v njem lahko le v škornjih. Dokler drevje ne olista, je tod zelo pisano in živahno: v podrasti hitijo s cvetenjem pomladanske rastline, ki s svojimi barvanimi preprogami popestrijo enoličnost nepreglednega gozda. Med prvimi so podlesne veternice in redki štajerski pljučnik, kmalu se jima pridruži za panonske gozdove značilna rumenocvetna nožnična pasja čebula. Ko drevje olista, v podrasti ne cveti sko-

rajda nič več! Tudi ptičje žvrgolenje se unese, nadomesti pa ga nadležno brenčanje komarjev.

Naravni rezervat je skromen po površini, posebno vrednost mu daje obsežen gozd (slika), ki ga obdaja in s tem omogoča dovolj miru in hrane za preživetje ogroženih živalskih vrst. Največje posebnosti so znane med ptiči: orel klinkač, srednji detel, golob duplar, na preletu pa se ustavljajo tudi redke ujede, kot sta na primer orel belorepec in kraljevi orel. V Krakovskem gozdu je bilo tudi edino gnezdišče črne štokrlje v Sloveniji, žal pa je v zadnjih letih gnezdo opuščeno. Naravni rezervat pa še vedno omogoča pogoje za ponovno gnezdenje te redke ptice.

Za ogled favnističnih posebnosti moramo imeti precej znanja, izkušenj, potrpežljivosti in kanček sreče. Prav nič ne bomo prikrajšani, če se bomo samo sprehodili med drevesnimi orjaki, prisluhnili življenju gozda in počofotali po poplavljeni kotanji. Vendar lahko v enolični gozdni razprostranjenosti izven gozdnih cest in kolovozov hitro zablodimo, zato je kompas za obisk Krakovskega gozda nepogrešljiv pripomoček.

1

2

3

RODNA GRUDA

english section

11130327

RODNA GRUDA, Magazine for Slovenes Abroad, Cankarjeva 1/II, 61001 Ljubljana, Slovenija, Yugoslavia | Tel. (061) 210-716
 Published by Slovenska izseljenska matica, Ljubljana | Editor: Jože Prešeren | English Translations: Milena Milojević-Sheppard,
 M. A. | RODNA GRUDA is published monthly. Number 8 and 9 are published together as a double issue. | Yearly subscription
 for overseas countries is 11.—U. S., 13.—Canadian or 13.—Australian dollars. | Payment can be made direct to our Account
 No. 50100-620-010-32002-2818/5 at Ljubljanska banka, or by international money order, or by check — payable to
 »Slovenska izseljenska matica« — in a registered letter.

The Annual General Meeting of Slovenska izseljenska matica:

Approval of Work in the Past - Ambitious Plans for the Future

"The greatest concern of Slovenska izseljenska matica must be for the preservation of the Slovene language among our emigrants and their descendants, for it is the knowledge of Slovene that brings them closest to their old homeland." This is how Professor dr. Breda Pogorelec, one of the experts on Slav languages who helped to create the basis for the Summer School of the Slovene Language, began her discussion after the various reports had been given at the annual general meeting of Slovenska izseljenska matica. And it was this thought of hers that provided a basis for the fruitful discussion that followed, which showed that the work of Slovenska izseljenska matica had been directed correctly in the past, and would be directed in the same direction in the future.

The 17th Annual General Meeting of Slovenska izseljenska matica took place in Ljubljana on December 6th of last year, in the presence of a large number of its members and permanent associates, its committees and experts on Slovene emigrants and emigration. From the extensive reports which were presented, it can be seen that the work of Slovenska izseljenska matica over the past year has been very full and varied, and that new forms

of work and contacts with Slovenes in all parts of the world are continually being established. At the general meeting, too, there were numerous proposals about how new freshness could be brought to Matica's work. Of course, Matica's main task will still be assistance in the preservation of the Slovene language among emigrants, and of the Slovene cultural heritage in general.

A number of proposals were also made for closer cooperation between the Slovene economy and emigrants. Many of our emigrants would like to become importers or purchasers of products made in Slovenia and Yugoslavia. On the other hand, there have been a number of unrealized proposals for cooperation in the field of manufacturing. It would be necessary to make better use of the readiness of emigrants to further various business proposals, and to provide consulting services, etc. Of course, it would be first necessary to overcome the distrust of certain Slovene enterprises in cooperation with emigrants.

Cooperation with Slovene clergymen living in countries outside Yugoslavia was also considered to be, in general, satisfactory. Some of them have already taken part in cultural events organized by Slovenska izseljenska matica, whereas only a

few outrightly reject closer links with the representatives of their homeland. In general, it was concluded that Slovene clergymen living abroad, too, perform an important cultural mission.

At the annual general meeting, the Dutchman, Joseph Willems, who, for almost 40 years, has been the leader of the Zvon Singing-Group, from Heerlen in Holland, was made an honorary member of Slovenska izseljenska matica. During this period he showed great self-sacrifice and love for Slovene songs. Anton Cebe, a returned emigrant from West Germany and former president of the "Bled" Slovene Cultural Club in Essen, as well as Bogdan Pogačnik, the former correspondent of "Delo" in Paris, who helped a great deal in the establishing of the "Lipa" Slovene Cultural Club in Paris, were also made honorary members of Slovenska izseljenska matica.

At the end of the annual general meeting, Matjaž Jančar was re-elected President of Slovenska izseljenska matica, for a further period of 2 years, whereas Bojan Lubej was similarly re-elected, for a period of 2 years, as vice-president.

J. P.

From the 1986 - 1990 Plan of Slovenska izseljenska matica

Among the documents to be discussed and passed at the annual general meeting of Slovenska izseljenska matica was the operative plan for 1986, and the middle-term plan for the period 1986—1990.

One of the resolutions passed by the annual general meeting was that Slovenska izseljenska matica shall not change its general course, but only improve it, and adjust it to suit modern conditions. In the future, more of the work of Slovenska izseljenska matica will be orientated towards the younger generation of descendants of our emigrants, although the wishes of members of the first generation of emigrants shall not be neglected. The following general plan of work was defined in the material which was prepared for the annual general meeting:

— cooperation with emigrants and their descendants without regard to their general world outlook, as long as their behaviour is not hostile to the S.F.R. of Yugoslavia.

— in cooperation with emigrants, modern forms of Slovene cultural creativity should be introduced,

— emigrants and their descendants must be assisted in the preservation of the Slovene cultural heritage.

— technical, study, business and other kinds of direct contacts and cooperation should be established between Slovene emigrants and the corresponding scientific, economic, cultural, university, medical, sports and other institutes in S.R. Slovenia and S.F.R. Yugoslavia,

— scientific research work concerning the history of Slovene emigrants and modern migratory movements should be encouraged,

— scholarships should be awarded, on a regular basis, to the descendants of Slovene emigrants, for undergraduate and postgraduate studies in Slovenia,

— the development of the Summer School of the Slovene Language should be encouraged, so that this school would be available for pupils from the southern hemisphere, too,

— a regular three-monthly magazine about Slovenia, in the English language, should be established for the descendants of Slovene emi-

grants, and for readers of other nations, too,

— Textbooks of the Slovene language should be published for the needs of Slovene society schools in overseas countries, and the sending of teachers among emigrants should be encouraged,

— Slovenska izseljenska matica will endeavour to increase the number of Slovene employees in Yugoslav diplomatic-consular offices in countries where a larger number of Slovenes and their descendants live,

— in the field of publishing, Slovenska izseljenska matica will endeavour to accelerate the publishing of works of a literary nature, of memoirs, of research projects, and of other original works concerned with the field of emigrants and emigration.

The regular tasks of Slovenska izseljenska matica in 1986 take an important part in the plan. These include the sending of cultural-informative material to emigrants' societies, and the visits of cultural groups from Slovenia among emigrants, etc. Here we must include, in first place, the second visit to Slovenia of the "Triglav" folklore group from Buenos Aires. They

were touring Yugoslavia in January and February of this year, whereas in the summer months we shall be welcoming the mixed singing-group "Zarja" from Cleveland, which is celebrating its seventieth anniversary this year, and a youth cultural group from the U.S.A.

As far as visits by groups from Slovenia to other countries are concerned, Slovenska izseljenska matica will be organizing, together with individual societies, visits by certain folk-entertainment ensembles to the countries of Western Europe, Canada, Australia, and elsewhere. Slovenska izseljenska matica will also be taking part in the celebration of jubilees of some emigrants' societies in France and in other countries. The available funds are fairly limited, so that in the majority of cases of visits the financial assistance of the emigrants' societies themselves will be needed.

As far as the long-term programme of work of Slovenska izseljenska matica is concerned, all emigrants' societies and organizations with which Slovenska izseljenska matica cooperates are invited to participate in the plan's formulation by sending in their proposals and suggestions. The long-term plan cannot be completely fixed, but should be added to and enriched by new ideas, proposals and desires, since in principle the programme of Slovenska izseljenska matica should not differ from the sum of the plans of the majority of Slovene emigrant societies from all parts of the world.

Slovene Folk Art

Maybe you sometimes wonder why people, since time immemorial, have decorated their homes, furniture, clothes and other objects they possess. In Slovenia, which has so much natural beauty, our ancestors used to shape all their possessions artistically, down to the very smallest, whether they served some useful purpose or were just decorative.

In these past years, when most products were made by craftsmen or small factories, people took a lot of care in the style and design of their products. Builders in different parts of Slovenia took care that houses and other buildings were built in the local style. In this way the different rural architectures of the individual regions of Slovenia

have been preserved: Gorenjsko, Prekmurje, Carinthia, Primorsko and others. Most of our ancestors were farmers, but it would be wrong to assume that folk art consisted only of rural architecture, painted beehive endboards, pictures painted on glass or religious figures carved out of wood. Many small Slovene churches, whose wall and roofs were painted by folk painters, and whose altars and statues were carved out of wood by folk wood-carvers and sculptors, belong to the treasures of Slovene folk art.

"Much of what was made to the order of gentlemen was adopted as their own by ordinary people, peasants or workers", says the art historian and ethnographer, dr. Ivan

Sedej, from Ljubljana, in his book "Folk Art in Slovenia", which was recently published by the "Mladinska knjiga" publishing-house. Dr. Sedej is director of the Rihard Jakopič Art Gallery in Ljubljana, and it was here that we discussed his work and his views about folk art in Slovenia. Although he is now most concerned with the exhibiting of modern works of art, and in general much involved with contemporary artists, nevertheless he still likes to return to the times when he visited nearly every hidden-away Slovene village.

If you ask dr. Sedej why our ancestors showed such love to the beautifully designed things which served them or accompanied them from birth to death, then he will tell you that it was the great works of the artistic currents of Central Europe which had strong influence on folk art. "One of the basic forms of folk art is the architecture of buildings", he says, "since they include all the other forms of popular artistic design". Such views about folk art and art in general originated with him very early, probably in his childhood, when not only many friends and artists, but also orderers and purchasers of his works, used to visit his father, the well-known Slovene painter Maksim Sedej. For this reason, dr. Sedej's opinion, that it was mainly the desires and needs of customers and users that were decisive, is all the more understandable. His book about folk art in Slovenia presents, in both words and pictures, all the different forms of popular design and painting in Slovenia. These include, too, some of the more modest, yet characteristic fields, such as decorations on cloth, the shaping of loaves of bread and cheeses, etc. At a time when folk art, as we know it from the past centuries, is dying out, whereas interest in it is growing, this book is a welcome guide to our folk art heritage, since the text is accompanied by numerous photographs of items of folk art from all parts of Slovenia.

"I've visited practically every village in Slovenia", explains dr. Sedej. "I made topographical charts, and many notes, but I was never keen on photography — I preferred to draw things. And this provided the basis for my book about folk art in Slovenia. Since I am also interested in modern art, I have endeavoured to make this book interesting to today's readers, who are no longer in close contact with popular art". It was dr. Ivan Sedej's love of drawing

which brought him close to folk art. "In the autumn of the first year after the war, I enrolled in the first class of high-school, where several well-known artists and teachers taught me drawing. They included France Kralj, Marij Pregelj and Evgen Sajovic. I was interested in drawing and also really enjoyed it. Sometimes I earned my lunch by drawing. In the first years after the war, when many things could not be obtained, such a source of extra income meant a lot to me. It did happen, however, that some of my fellow-pupils, for whom I had prepared drawings, got marks of five (top

marks) from Professor Pregelj, whereas I got marks of three for aiding and abetting their laziness", he recalls with amusement, thinking of the instructive purpose of Professor Pregelj's marks.

From Dr. Sedej's book, which represents a handbook on folk art in Slovenia, we realize that we Slovenes have been for many centuries connected with the European movements and styles. Art has always played an important part in the everyday life of our people, and thus our ancestors decorated their homes from a love of beauty.

Rado Vouk

How should the Slovene Environment be protected?

Whoever works, makes mistakes, and since Man is the living being who works the most, it is Man who makes the most mistakes. However, it would be the greatest mistake to classify everything that Man has done against the environment as, simply, mistakes. Real mistakes are only those which Man makes unwittingly and unwillingly. If he makes mistakes wittingly and willingly, then that is not a mistake, but a crime.

If we consider Man's behaviour with respect to the environment, then we can quickly realize that "mistakes" of both kinds are present. However, more and more mistakes of the second kind are becoming apparent, since knowledge about the effect of Man's violence on the environment is increasing rapidly. Soon it will no longer be possible to say: "I didn't know", etc. In the end mistakes in the proper meaning of the word should "almost" disappear. "Almost", of course, because we shall never know everything.

For Slovenia it is possible to say that experts as well as ordinary people know a lot about our environment. A lot of articles are printed in newspapers and magazines, and there is much discussion on the television and radio, as well as at numerous meetings, protest actions, etc. We should also mention technical magazines, which are full of articles concerned with the environ-

ment. Books have been published, symposia organized, etc. It is pleasing and satisfactory to be able to report that lessons about ecology have been included in the curricula of elementary and secondary schools.

However, at the same time that knowledge about the environment is being spread, we must also save what we can, otherwise, if we were to wait for knowledge about the environment to be sufficiently widespread, then by that time our environment would be already practically destroyed. After all, we shall never know everything, and it is even worse that Man rarely changes his opinion, even if he becomes aware that his behaviour is wrong. It has even happened that we have forgotten the experience of previous generations, and thus simply thrown away knowledge gained with difficulty.

However, it is usually the case that people change their behaviour only when they have to. We are selfish, most interested in our own interests and comfort. Only after we have satisfied these do we consider other people and future generations.

It was in 1972 that the so-called Green Book of the Slovene Environment was published, which dealt with the most critical cases of pollution of the environment in Slovenia. Let us repeat here the thoughts of dr. Marjan Brecej, the then vice-president of the Assembly of S.F.R.

HOTEL

HOTEL VILA BLEĐ

Vila Bled used to serve our late president Tito as a place where he hosted many of his distinguished guests from all around the world. Now transformed into a luxurious hotel, Vila Bled offers very high standards of accommodation and service.

It stands in huge private, colourful gardens and woodland on the shore of Lake Bled, in the Julian Alps of Slovenia, the extreme NW part of Yugoslavia, just about 25 km from the Austrian and 50 km from the Italian border.

Bled can be reached by road in about four hours from Venice, and five hours from Munich or Vienna. The nearest international airport is Ljubljana, 33 km away, Zagreb airport is 170 km, Klagenfurt, Austria 60 km, and Lesce Bled railway station 5 km.

Transfer from the airport or railway station provided by request.

Hotel capacity:

- 3 twinbedded rooms
- 7 twinbedded rooms with lake view
- 9 suites
- 6 suites with lake view
- 5 superior suites
- 1 presidential suite

Total:

- 10 twinbedded rooms
- 21 suites

Food & beverages:

A large variety of national and international cuisine, best local and imported drinks.

Hotel restaurant, for up to 70 guests, two smaller rooms for up to 20 guests, in summer food and drinks are also served on the terrace and in the Lido.

American bar & terrace, with live piano music in the evening.

Conference facilities:

- 1 Large conference room, up to 100 participants at tables
- 1 Smaller conference room, up to 40 participants
- 2 Small rooms for up to 28 participants

Facultative:

A summer pavilion in the park for up to 70 participants.

Sports:

Private lake Lido and rowing boats, for hotel guests only.

Private tennis court in the park of the Vila table tennis. Golf course about 5 km away, free greenfee for the guests staying in the suites of hotel Vila Bled. Thermal swimming pool in Grand Hotel Toplice 2 km away, admission free for guests of Vila Bled; lake & river fishing, hunting, mountain trekking, surfing, air gliding and a lot more.

In winter: cross country skiing around Bled, skating on the frozen lake or in the ice hall, alpine skiing 15 km away.

Gambling casino 2 km away.

Organised excursions.

PRICELIST 1986

ROOMRATES INCL. BREAKFAST	1 Jan-30 June 1 Sept-31 Dec	1 July-31 Aug
TWINBEDDED ROOM	70,00 US \$	80,00 US \$
TWINBEDDED ROOM-LAKEVIEW	80,00 US \$	90,00 US \$
SUITE	100,00 US \$	110,00 US \$
SUITE - LAKEVIEW	120,00 US \$	130,00 US \$
SUPERIOR SUITE	140,00 US \$	150,00 US \$
PRESIDENTIAL SUITE	200,00 US \$	200,00 US \$

SINGLE OCCUPANCY LESS	US \$ 15,00 PER DAY
ADDITIONAL BED	US \$ 15,00 PER DAY
SUPPLEMENT FOR ONE MEAL	US \$ 15,00 PER DAY

THE TOURIST TAX OF US \$ 0,60 PER PERSON PER DAY IS ADDED TO THE ABOVE.

THE RATES ARE SUBJECT TO CHANGE WITHOUT NOTICE.

64260 Bled, Cesta svobode 20
 Telefon h. c. 064/77436, Telex 34515 Vilabl Yu
 Railway Lesce-Bled 5 km, Airport Ljubljana 33 km
 HTP, TOZD GRAND HOTEL TOPLICE BLEĐ n. sol. o.

DOBRNA HEALTH-SPA

— A BRIEF GUIDE

In Slovenia, there are about 35 natural sources of mineral-water, and warm-water springs. At about half of these locations natural health-spas have been established, some of which are more than one hundred years old, whereas others are only a decade or so old. These health-spas include *Dobrna*, which has a tradition of several centuries. The Dobrna Health-Spa is a well-known one, and is warmly recommended by the many visitors who have used its facilities.

In the past, as well as today, Dobrna was known primarily as a leading health-spa. Specialized health care in the following fields has become the basis for today's reputation of Dobrna Health-Spa:

gynaecology, orthopaedics, rheumatism, and neurological conditions including post-traumatic and psychological treatment. A successful rehabilitation programme for post-operative treatment of the bone-muscle system and all types of spinal injury is also established.

Dobrna Health-Spa is also well-known for certain other facilities which are available: preventive health care, weight-reducing programmes, beauty treatment, anti-cellulitis treatment, acupuncture, and much more.

Health is our most prized possession, they say at Dobrna, and if one wishes to preserve it one must do something about it. At Dobrna one can improve one's health even without all the health therapies previously mentioned, since an extensive recreational programme has been established that will suit all visitors. Apart from sports and other recreational activities, many pleasant walks are available, for instance to Kačji Grad, where one can view a

castle in ruins, or to Hudičev Graben or Paški Kozjak.

Women who care about their health and beauty will certainly pay a visit to the health-spa's cosmetic salon. In this salon the most modern equipment and techniques are available, with special interest in facial care and the treatment of cellulitis.

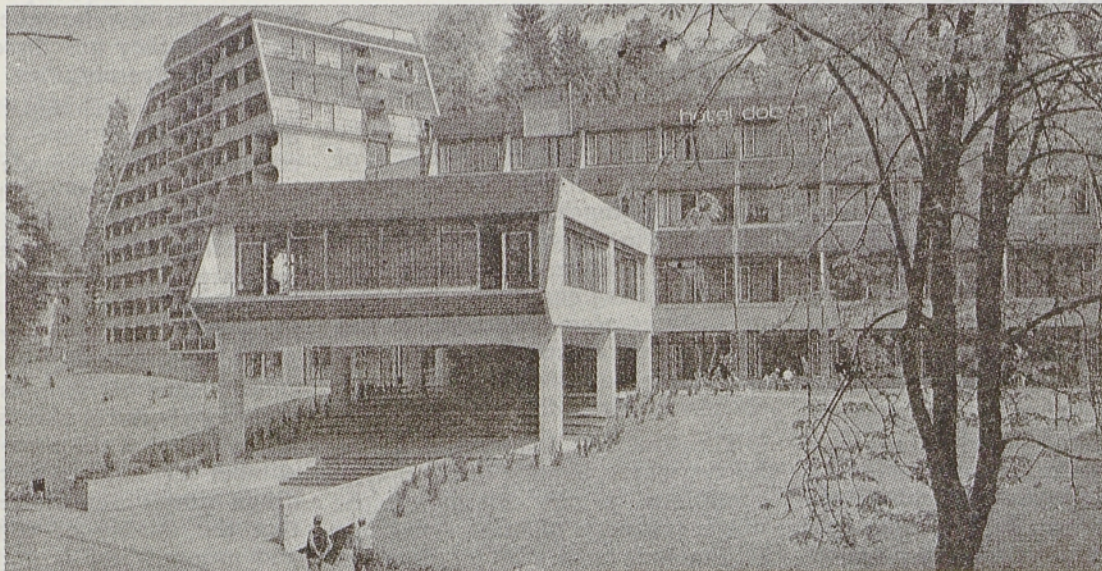
The healing properties of the warm springs at Dobrna were first recorded in documents going back to the year 1147, and health treatment has been going on here for more than 350 years. Every year the quality of the health treatment available is improved further, so that the most modern facilities are available to guests.

Rooms are available, on request, at the HOTEL DOBRNA, built in 1979. This is a B-category hotel, with modern furnished rooms, a restaurant, a national cuisine restaurant, a café and snack-bar, rooms for meetings, a banqueting-hall, automatic bowling alleys, and a beauty salon.

In the ZDRAVILIŠKI DOM hotel, there are rooms with hot and cold running water, a restaurant, and rooms for meetings, and part of the hotel is used for therapeutic treatment. As from June 1986, the DEPANDANSA ZAGREB has been granted the status of a B-category hotel, with more than 100 beds. DEPANDANSA BEOGRAD has fifty beds.

More information about Dobrna Health-Spa, including reservations for hotel accommodation, can be obtained from the following address:

ZDRAVILIŠČE DOBRNA
63204 Dobrna, Slovenija — Jugoslavija

Yugoslavia and president of the Mountaineering Association of Slovenia, in his preface to this book: "The Green Book represents an important and high-quality contribution and will be of much assistance in the realization of the great national task which lies in front of us. The many findings and warnings of our top scientists and researchers convincingly indicate what paths we need to tread in order to succeed in this task. Their ideas and proposals should encourage all those who wish to use their skill and knowledge to solve individual problems concerning the protection of the environment, and at the same time they provide a warning to all those factors in society which are responsible for our future development".

We have repeated these thoughts here in order to show that, over the last thirteen years since the Green Book was published, not enough has been done to protect and preserve our environment. For more than 15 years the Factory of Organic Acids at Ilirska Bistrica has been letting out filth and poisons into the River Reka, claiming that no effective method for the elimination of the latter has been found. It is clear that production should have been halted until such a method was found. At the "Termika" factory in Medvode, it is considered that the limited funds available should be used for the construction of a new office building, and that the construction of a filter plant can be put off until later. At the "Iskra" plant at Semič, it is considered that the stock of poisonous raw materials should be first completely used up and only then should this questionable plant be shut down.

Many more cases of this kind could be enumerated, but that should be enough. It should be added here that it is not true to say that Slovenia does not have suitable laws and regulations about the protection of the environment. These have already been in existence for quite some time, and are relatively good; the trouble is that we either do not or cannot keep to them. The academic scholar Stane Kraševac wrote in a paper entitled "Remarks on the planning of the human environment (13th Symposium of Planners, Portorož): "In recent years, and months, there have been a number of events, at Bohinj, Trata near Škofja Loka, Ilirska Bistrica and elsewhere which show that it is literally high time that our courts and offices of public prosecution were

reformed, since in the case of protection of the environment they have shown themselves to be inefficient, and will remain so as long as everything is dependent on factors at a communal level. For this reason I agree with the viewpoint of the Yugoslav plan (proposal to the year 1990) that the field of responsibility of the corresponding Federal bodies should be increased, and that the effective control of inspectors at a Federal level should be provided. I think, however, that inspection at Republic level is needed, too, since most pollution travels from one commune to another".

Among the reasons for this unenviable state, apart from the poor execution of laws, the following serious hindrances should be mentioned:

— there is no general, unified information basis for the whole of Slovenia, concerning pollution of the environment;

— plans for the elimination of sources of pollution are behindhand, both in the cases of polluters themselves (e. g. factories), as well as at the communal level;

— the system of social planning has not yet become fully operative.

It is therefore not strange if we realize that the environment of Slovenia is so polluted that Slovenia would appear to have a population of 9 million, and not just 2 million inhabitants. Of all Slovenes, one-fifth live, at least part of the time, in an environment which is harmful to the health, whereas almost half of all employed workers are subjected to conditions which are to some extent harmful to the health.

As far as the air we breathe is concerned, it is true that there is a lot of pollution in the air from the neighbouring countries, but we ourselves have added a lot to it. Every day, up to 400 tons of sulphur dioxide are emitted from the chimneys of the Šoštanj thermo-electric power-station. As much as 6000 hectares of forests in the vicinity of Nazarje and Šoštanj have been "burnt" by these polluting gases. The blistering of fir-trees was only noticed this year, which means that for many years they have resisted these poisons in the air and in the ground.

The situation is no better at Trbovlje, where, in spite of the critical conditions, a new thermo-electric power-station is planned. According to the long-term plan of development of Slovenia, the production of energy should be increased by 70 % by the year 2000.

However, environmentalists have warned that we think too much about increasing the production of energy, and too little about ways in which it could be saved. It is a fact that Slovenes use an exceptionally high amount of energy to produce a unit of manufactured goods, which means that considerable reserves of electrical energy must exist. However, it must be taken into account that reducing energy per unit of manufactured goods is not an easy task, since it involves the introduction of new, less energy-consuming technology in our factories, homes, transport, etc. From the point of view of protection of the environment, this orientation is much more promising than the continuous increasing of the production of energy.

There are, in general, a lot of difficulties with the polluted air, as elsewhere in the world, particularly in the cities of Ljubljana, Celje and others. The winter months are the most critical, when the chimneys of individual houses are all emitting smoke, and heavy cold air presses down on the basins and valleys of Slovenia, of which there are many.

As far as water is concerned, Slovenia has a large number of good sources of water. In spite of this, it is already difficult to find clean water. Industrial plants which do not have suitable filters, housing estates where the drainage is not arranged suitably, lack of use of sewage works, and the transport of dangerous materials, have all contributed towards this state. We have almost got used to the mass poisoning of fish, in one river or stream or another, so that often we cannot find anybody who is to blame. It is true, however, that such people, if they are discovered, are punished severely.

It can be concluded that, by the middle of the 1980's, considerable efforts have been made, and large amounts of money spent, to reduce the pollution of the environment. It is considered that, in general, the majority of deteriorative processes have been halted, but on the other hand there are some indications of second-generation pollution, particularly due to various chemicals with very harmful effects. However, it is a fact that the atmosphere of a number of industrial centres and urban estates is excessively polluted, that the quality of water sources and groundwater is getting worse, and that the problem of difficult pollutant disposal is still not solved. It is true that certain successes have

been achieved in the field of the quality of air, as well as improvement of the quality of water. However, these successes are mainly at a lower level (that of working

organizations, estates, etc.) which means that problems are not solved as part of a general plan, but mainly sporadically.

Tomo Štefe

Our Roots: The Veneti and Slovenes

Numerous articles have recently been published in the Slovene press, particularly in the central daily newspaper "Delo", as well as in "Teleks", "Naši razgledi", and "Novi list" (published in Trieste), about the origins of the Slovene nation. This discussion has been going on for several months, and still has not been concluded. This discussion originated from an article entitled "The Veneti — our far-off ancestors"?, which was published in 1985 in issue No. 10 of "Glas Korotana" (the Korotan Herald). This magazine is published by the Korotan Lodge of Vienna, which is run by Father Ivan Tomažič.

This study was written by Jožko Šavli, who has tried to prove that the national roots of Slovenes actually reach all the way to a prehistoric people which, in the 13th Century B. C., originating from the Sorb culture in today's Poland, carried to all parts of Europe, in strong movements of expansion and settlement, a new culture, known as the culture of urn burial, since it was the custom of this people to cremate their dead and bury their ashes in urns.

Most of today's linguists are of the opinion that the people of the urn burial culture were the Veneti. It was by this name that they were mentioned several centuries later, by Greek sources, in the form "Enetoi", e. g. by Herodotus, in the Fifth Century B. C.

Šavli's study on the Veneti was met by criticism in the Slovene press, which expanded into wider discussions in favour of and against it, particularly after the well-known Slovene poet, writer and Slavist, Matej Bor joined the discussion. He had studied the Venetic inscriptions from the areas along the coast of the Upper Adriatic, and tried to explain their meaning on the basis of the Slovene and other Slav languages.

Reports on the discussion appeared in other Yugoslav newspapers and magazines, first of all in the Belgrade weekly "Nin", which made its own interpretation. According to articles published in "Nin", Slovenes no longer wanted to be of Slav origin, but instead descendants of the Veneti. This would mean no less than a tendency to break up the Yugoslav community.

This controversy was then reported by the foreign press, too, including the newspaper Die Welt, of Hamburg, Frankfurter Allgemeine, of Frankfurt, and La Stampa of Turin.

Of course, in reality the main point of the discussion had been missed. The question is whether or not it should be admitted that the Veneti were a proto-Slavonic people, and that Slovenes originate from them. For the names of many mountains, rivers, town and willages, of Slovene origin, can be found in Alpine regions all the way to central Switzerland. These regions were, in prehistoric times, settled only by the Veneti. In historic sources concerning Slav settlement in the Balkans, there is no mention of Slav settlements even in the Eastern Alps, let alone in the Central Alps, as far as Switzerland.

The disclosing of these ancient roots of Slovenes cannot possibly be associated with a tendency towards the breaking up of the Yugoslav community, as some had feared, since the coexistence of the Yugoslav nations, as defined in the present constitution, is based on the reality of today, and not on events which took place two or three thousand years ago. It is also a fact that the other Yugoslav nations, too, are linked to other ancient cultures, such as those of the Illyrians, Celts, etc. This leaves no room for the unrealistic ideal of pure Slavic roots, which was often advocated in the past. The uncover-

ing of these ancient roots may indicate differences between individual Yugoslav nations, but these differences actually provide cultural enrichment for each individual nation. However, in the past, in pre-war Yugoslavia, discussions about the roots of nations were considered undesirable. It was thought that any uncovering of differences in origin among the Yugoslav nations would, by itself, have an anti-Yugoslav character. It was supposed that the assumption of a common origin of all nations from the originally uniform South Slav nation would strengthen the internal unity of the state.

The open discussion about the question of the prehistoric roots of Slovenes proved something quite different from what some people had expected. It proved that nowadays questions which used to be taboo can be discussed openly. This is a sign of the openness of our society to everything in which we are interested. For this reason the whole of the Slovene public followed the discussion about the Veneti with great interest.

A very interesting explanation of the name "Veneti" was proposed by the writer Matej Bor, at a cultural meeting held in Tolmin. According to Matej Bor, the word "Veneti" was originally "Sloven't". It is well-known that Ancient Greek had no syllable of the form "slo", and no sound "v". For this reason, the Greeks read this name as "Enetoi", and the Romans, after them, as "Veneti".

When, in the 6th Century A. D., new Slav peoples arrived in the Balkans, the Byzantine writers did not describe them with the name "Enetoi", since they were not Veneti or proto-Slavs. They changed the name into "Esclabenoï", changing once again the syllable "slo".

Early sources therefore designate Slovenes as Slavs, but not as newly-arrived Slavs. Thus we read, "Sclavos coinomento Vinedos" — Fredegarii Cronicon in the Seventh Century. Thus Slovenes are Slavs, but of the older type, Veneti. Discussions on these questions will certainly still go on. Of course, it is not certain whether or not agreement will be reached. These discussions indicate, however, new interest in Slovene history and culture.

J. Š.

BELGRADO: PARA LOS JUEGOS OLÍMPICOS del año 1992.

BELGRADO puede llegar a ser anfitrión y a su vez organizador de los JUEGOS OLÍMPICOS del año 1992. Entretanto Belgrado ha demostrado hasta ahora su amor hacia el deporte y su extraordinario espíritu deportivo colaborando ciento de veces como anfitrión y organizador de un gran número de campeonatos mundiales y europeos.

Los deportistas belgradenses han participado en todos los juegos olímpicos, también en aquellos trunfos como lo fueron los de Montreal, Moscú o Los Angeles.

BELGRADO es una población muy antigua, tiene más de 2.000 años. Desde la época romana cuando Belgrado era la población SINGIDUM, hasta hoy, ésta ha sido incendiada o arrasada ya cincuenta veces, para luego surgir cada vez más grande y bella. Con justicia se la llama desde entonces ciudad Blanca (Beli-Grad).

En la ciudad de Belgrado es fundado en el año 1910, el Comité Olímpico Serbio, dos años tarde, en Estocolmo, Serbia resulta elegida finalmente miembro estable del Comité Olímpico internacional.

La idea de presentar a Belgrado como candidato para la organización de los Juegos Olímpicos, data ya desde antes de la segunda guerra mundial.

En aquel entonces había sido solamente un deseo, mientras que hoy podemos decir que Belgrado tiene todas las condiciones para llegar a ser el anfitrión de los mejores deportistas del mundo.

Belgrado tiene una larga tradición deportiva. Los primeros clubes deportivos fueron fundados ya en la segunda mitad del siglo pasado. Hoy son ya novecientas las instalaciones, campos y construcciones deportivas que existen en la ciudad capital de Yugoslavia. En los mismos se reúnen decenas de miles de jóvenes.

El ochenta y siete por ciento de las instalaciones y campos deportivos necesarios para la organización de los Juegos Olímpicos en Belgrado ya están construidos. Seguramente en ningún lugar del

mundo se encuentran agrupados tantos campos deportivos en un lugar tan pequeño como éste. La mayoría de ellos están situados dentro de un círculo de 16 kilómetros de diámetro.

El Campo deportivo Estrella Roja (Crvena Zvezda) tiene una capacidad de noventa mil espectadores. El mismo será la principal cancha de encuentros olímpicos, en caso que tengamos suerte el 17 de octubre en Lozana, donde se elegirá la ciudad anfitrión. No lejos de allí se encuentra el campo deportivo PARTIZAN con una capacidad de 60 mil espectadores.

En éste, tuvo lugar en el año 1962 el Campeonato europeo de atletismo. Una de las curiosidades de Belgrado, y que difícilmente otra ciudad del mundo los tenga, es la cantidad de piscinas. Hay nada menos que diez piscinas olímpicas, unas al aire libre y otras cubiertas. El Centro deportivo Tašmajdan tiene que recibir según lo indican los proyectos hechos, una sala gigante para catorce mil espectadores. La misma sería escenario de las competiciones de gimnasia, como, así también los encuentros finales de baloncesto, balón mano y balón voleo.

Para el Campeonato mundial de natación, que tuvo lugar en el año 1973, fue necesario construir en la ribera del río Donava el Centro Deportivo "25 de Mayo" (25 maj).

En el Centro Deportivo Banjica, aparte de una piscina, y una sala de deportes está prevista además la construcción de un velódromo.

La sala deportiva más conocida de Belgrado es PIONIR. En ella tienen lugar los encuentros más importantes de basquet, boks, voleo, tenis, etc.

Ada ciganlija, punto obligado de las excursiones belgradenses, ha sido ya por cuatro veces organizador de los campeonatos mundiales de kayak y canoa en aguas tranquilas.

Las carreras de caballos son ya una tradición en nuestros lugares, por lo tanto nuestro viejo hipódromo tendrá que ser agrandado y modernizado.

No hay encuentro importante sin periodistas. A veces los hay a miles. Para su trabajo de información está previsto el PRESENTAR, éste funcionará en la sala de exposiciones de Belgrado. Además de este Press-centro están previstos para los periodistas un gran número de puntos de contacto en todos los hoteles del Centro Sava y na-

turalmente en todas las canchas o campos de juego. La ciudad olímpica será hospedaje de los mejores deportistas del mundo, está previsto que se la construya en la parte más tranquila de la ciudad, en Bežanja, distanciada sólo a pocos kilómetros del aeropuerto SURČIN.

Hemos enumerado sólo algunos de los principales edificios o instalaciones que servirían para el desarrollo de los encuentros olímpicos, hospedaje y trabajo de los periodistas y deportistas.

Belgrado tiene además de todo lo mencionado, todavía noventa campos y salas para los deportistas de paso que quieran tener entrenamientos o recreación. No podemos imaginar los Juegos olímpicos sin un Centro televisivo contemporáneo. Belgrado tiene además de éste mucho más. Está capacitado para recibir y enviar a las estaciones terrestres o satélites de todas partes del mundo, señales audiovisuales de gran calidad. Debemos recordar que en el año 1984, fueron emitidos desde Sarajevo, a través de la estación satélite de Ivanjica, programas completos de los décimo catorce juegos olímpicos de invierno.

Belgrado es una ciudad abierta, hospitalaria y familiar. En la misma tienen lugar, casi todos los años, importantes manifestaciones internacionales. El modernísimo Super Centro de Congresos SAVA ofrece condiciones y servicios extraordinarios para todo tipo de reuniones y espectáculos posibles, cine, teatro, etc.

Todos los huéspedes de paso, o turistas que por varios días se detienen en Belgrado, quedan encantados por las especialidades culinarias de este lugar. Mientras que, por otra parte, en Belgrado se pueden saborear también especialidades de las cocinas más famosas, como ser la francesa, italiana, mejicana y china.

Hace poco se hospedó en Belgrado la así denominada "inspección del comité olímpico", formada por Juri Titov — Secretario de la federación internacional de gimnasia, J. Holton-presidente de la federación internacional de atletismo y S. Osri, presidente de la federación internacional de kayak.

Después de haber visitado por varios días las instalaciones olímpicas, la impresión general de los mismos fue: "en cuanto a Belgrado se refiere, los juegos olímpicos pueden comenzar mañana mismo."

Foto:
Janez Klemenčič

1
Žužemberk
2
Prvo cvetje na ljubljanskem Tromostovju

3
Ribiški čolni v izolskem pristanišču

4
Ob izviru Save – Zelenci

5
Sv. Janez ob Bohinjskem jezeru

4

5

OBISK V IZJEMNEM
HOTELU

Vila Bled – super hotel iz vladarske rezidence

Bled je že prek 130 let znan turistični kraj. Pisana je njegova zgodovina, pisan pa je tudi njegov vsakdanjik, ko ga poleti in pozimi obiskujejo množice turistov z vsega sveta in se vsi po vrsti čudijo njegovi lepoti. Pred nedavnim je to začudenje zgovorno izrazil tudi sodelavec mesečne revije letalske družbe Pan American, ki je izpolnil kar lepo število strani s slavonspevom lepote tega kraja in gostoljubju njegovih turističnih delavcev. Blejski turistični delavci so prav gotovo ponosni ob teh pohvalah, obenem pa se zavedajo, da morajo postoriti še marsikaj, če želijo obdržati in še bolj utrditi sloves priznanega letovišča.

Med prvimi obiskovalci Bleda so bili romarji iz slovenskih in drugih sosednih dežel, ki so romali k Mariji na otoku. Danes je tam lepa baročna cerkev, po legendi, ki je ostala med ljudstvom, pa naj bi nekoč na tem mestu stalo svetišče staroslovenske boginje Žive. Svečenik Staroslav in hčerka Bogomila naj bi ga varovala, ko je prišel na otok Črtomir. V bojih med pripadniki krščanske in poganske vere je svetišče izginilo, ljudstvo pa je uničilo oltar in zgradilo cerkev. Bogomila je ostala z očetom v novi cerkvi. Črtomir pa je po krstu pri Slapu Savice odšel v Oglej in postal misijonar oglejskega patriarha med Slovenci. To legendo je v svojem »Krstu pri Savici« opeval tudi dr. France Prešeren.

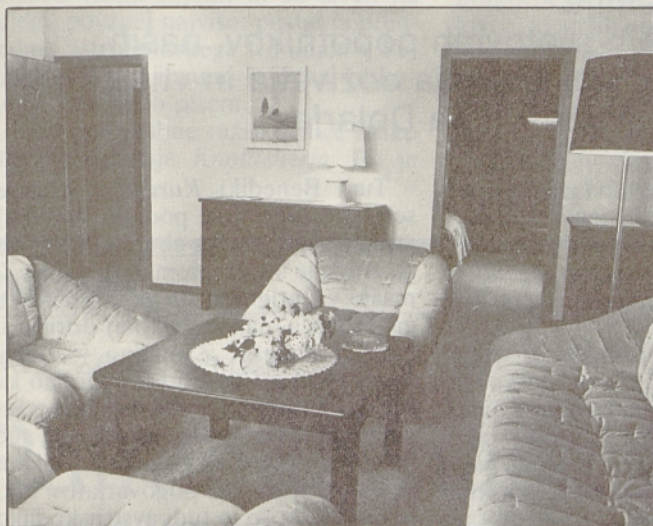
Bled je imel v svoji zgodovini tudi vrsto znanih častilcev in občudovalcev. Že angleški naravoslovec Sir Humphrey Davy pa je ta kraj imenoval »najlepši, kar jih je videl v Evropi«. Sam turizem je na Bledu spodbudil švicarski zdravnik Arnold Rikli, ki je med prvimi spoznal vrednost klimatskih pogojev in ugodnega položaja Bleda. Rikli je na Bledu deloval polnih petdeset let in plod njegovega dela so bila tudi ugledna mednarodna priznanja, ki jih je Bled dobival.

Že po prvi svetovni vojni je bil Bled najbolj mondeno letovišče v Jugoslaviji in poletna razidnica jugoslovanske kraljevske družine Karadjordjevičev. Njihova nekdanja rezidenca pa je danes eden izmed najznamenitejših kottičkov blejskega turizma – Vila Bled, kamor smo se tokrat namenili na obisk. Hotel Vila Bled je danes eden izmed najekstravagantnejših in tudi najbolj luksuznih slovenskih hotelov.

Toda pogledjmo tudi nekoliko v zgodovino sedanje Vile Bled.

Na mestu, kjer stoji danes sedanja Vila, je že v letih 1882 do 1883 dal avstrijski knez Windischgraetz zgraditi vilo. Po prvi svetovni vojni je to posest kupil jugoslovanski kralj Aleksander Karadjordjevič in tako je Bled postal poletna rezidenca jugoslovanske kraljevske dinastije. Kralj Aleksander se je tu pogosto zadrževal in tako je bil na Bledu rojen tudi princ Andrej. Po Aleksandrovi smrti je začel princ Pavel kot regent z zidavo novega dvorca, ki naj bi bil nekakšna protiutež blejskemu gradu, vendar pa gradnje zaradi vojne ni dokončal. Med vojno so dvorec začeli Nemci preurejati v sanatorij, vendar tega tudi oni niso dokončali. Zdajšnja podoba je začela vila dobivati po vojni, ko je bila preurejena v eno prvih rezidenc predsednika Tita. Vila je bila odprta v letu 1947.

Po obnovitvenih delih je vila Bled zaživela kot kraj izjemnih srečanj na najvišji ravni. Tu se je predsednik Tito srečal z britanskim zunanjim ministrom Anthonyjem Edenom, leta 1953 je bil tu podpisan Balkanski pakt, ki se je pozneje

izkazal za ponesrečen dogovor, med slavnimi gosti Vile pa je bil med drugim etiopski cesar Haile Selasie, tu se je ustavilo veliko državnikov, ki so se udeležili prve konference neuvrščenih držav v Beogradu, pozneje pa so se tu zadrževali še sovjetski voditelj Nikita Hruščov, japonski prestolonaslednik, voditelj zahodnonemške socialnodemokratske stranke in nemški kancler Willy Brandt, iranski šah Reza Pahlavi in številni drugi.

Pozneje, po Titovi smrti, je vilo še nekaj časa upravljala slovenska vlada, ki pa je bilo zanjo upravljanje vile preveliko breme. In tako je bila kmalu sprejeta odločitev, da dajo vilo turističnemu gospodarstvu kot ekskluzivni objekt. V upravljanje jo je prevzel renomirani Grand Hotel Toplice.

Ob takšnih objektih, kot je vila Bled, se sprva nujno pojavi dilema: ali muzej ali hotel? Na Bledu so se odločili za hotel, ker nekaj muzejskih prostorov že imajo, ugotovili pa so tudi, da na Bledu takšen objekt potrebujejo, če želijo zadovoljiti tudi najzahtevnejše goste.

In kako se jim je to posrečilo? Že po dobrem letu poslovanja v gospodarskih pogojih ugotavljajo, da je bila preobrazba vile uspešna. Sprejeli so kar precej gostov iz najvišjega plačilnega razreda z vseh koncev sveta, ki so Vili dali novo življenje. Med gosti so bili v večini bogati Američani, med katerimi jih je bilo nekaj tudi iz Latinske Amerike, največ prometa pa so imeli ob srečanjih z visokimi poslovnimi gosti, saj so v vili uspešno organizirali vrsto poslovnih srečanj in konferenc.

Kaj lahko ponudijo tako zahtevnim gostom, ki so pripravljani plačati nekoliko več kot v običajnih najboljših hotelih? Vila je odprta vse leto, res pa je, da najbolj zaživi s pomladjo in poletjem, ko gostje lahko koristijo tudi nekaj hektarjev lepo urejenega parka in jezerske obale. V Vili je gostom na voljo 10 sob in 21 apartmajev, ki so tako po velikosti kot po drugem udobju daleč pred običajnimi hotelskimi apartmaji, zato jih tudi ni mogoče uvrstiti v običajne kategorije, skoraj nepotrebno pa je tudi omenjati, da imajo vse sobe barvni televizor, bar-hladilnik in drugo.

Posebno pozornost posvečajo v vili tudi osebju, saj skrbijo za dobro počutje gostov od sprejema pa do restavracije, kjer ponudijo specialitete, kakršne je kje drugje zelo težko najti. Tako v Vili Bled lahko naročite prave potočne rake, sveže postrvi, redko divjačino in podobno. Ob poletnih jutrih si lahko naročite, da vam postrežejo zajtrk na terasi ob jezeru, zvečer pa se lahko razvedrite v ameriškem baru s klavirsko glasbo v živo. Vila ima 600 metrov lastne jezerske obale, svoj ogromen vrt, lastno teniško igrišče, lastne čolne na vesla, ker so na jezeru prepovedani motorni čolni, in še marsikaj. Za šport in rekreacijo imajo gostje na voljo edino igrišče za golf v Sloveniji, odpravijo se lahko na ribolov na jezeru, na surfanje, na izlete v planine s spremstvom ali brez, gostom lahko organizirajo najem jahalnega konja. Na željo lahko goste počakajo že na letališču in jih prepeljejo neposredno v vilo. Od splošne blejske dodatne turistične ponudbe imajo gostje na voljo tudi igralnico »casino«, večerne plesne, umetno drsališče, številne folklorne turistične prireditve, le nekaj kilometrov pa so oddaljena urejena smučišča na Zatrniku . . .

Bled je z letališča Ljubljana na Brniku oddaljen 35 kilometrov, od Ljubljane pa 53 km. Za tujce je tudi zanimiv podatek, da je Bled na poti z Dunaja proti Benetkam, saj je to pot, na katero se podajo številni popotniki.

In še nekaj ne smemo pozabiti omeniti: ko si ogleduješ prostore Vile Bled, v vsakem kotičku vidiš kaj izrednega, opremo, ki je bila narejena posebej zanje, pa naj bodo to luči, stoli, mize ali postelje. Prav vso opremo so izdelale manjše slovenske mizarske in druge delavnice, pasarji in drugi zasebniki, ki znajo narediti izdelke, kakršnih ni nikjer mogoče naročiti serijsko. Vsi prostori so opremljeni tudi z izvirnimi slikami slovenskih slikarjev in grafikov. Ob vsem tem pa, kot smo že omenili, vodijo Vilo Bled ljudje, ki se resnično spoznajo na svoje delo. Obiščite Vilo tudi vi, privoščite si udobje, ki ga ne boste pozabili. Priporočite obisk tega edinstvenega slovenskega hotela tudi vašim prijateljem, tujcem, ki obiskujejo vašo rojstno deželo!

Hotel Vila Bled

64260 Bled, Cesta svobode 26, Slovenija – Jugoslavija, tel.:

(064) 77-436, telex: 34515

Vilabl YU

Slovinci spoznavajo svet – svet spoznava Slovence

Narodna in univerzitetna knjižnica je v Cankarjevem domu v Ljubljani v februarju odprla razstavo zanimivih del iz svoje zakladnice z naslovom Slovinci v svetu. Na razstavi je prikazala slikovite predstavitve slovenskih dežel in sveta na starih zemljevidih, ki jih hrani, med njimi pa so tudi redki, najstarejši zemljevidi sveta in našega ozemlja.

Razstava je posebej zajela tudi dela znanih svetovnih popotnikov, naših rojakov, ki so že pred davnimi stoletji popisovali svoja doživetja in vtise. Prav o teh govori v razstavnem katalogu tudi uvodnik Jara Dolarja.

Je bila sla po potovanju, sla po tujih deželah, sla po novih doživetjih, ki je v prvih desetletjih 12. stoletja gnala našega rojaka *Hermana iz Karintije* v široki svet? Morda pa je bila žeja po znanju, ki ga je zvalila v Španijo, v Toledo, kjer je bilo po »rekonkvisti«, po odhodu Arabcev, v tamkajšnjih knjižnicah še vedno nakopičeno bogato znanje bivših gospodarjev? Se je že tedaj zavedal svoje naloge, da posreduje med Vzhodom in Zahodom? Dela, ki jih je prevajal iz arabščine – med njimi danes izgubljeni grški izvirniki –, njegova izvirna filozofija, ki jo je objavil v razpravi »De essentiis« (o bistvih) pričajo, da je arabsko znanstveno misel aktivno sprejemal in zvesto posređoval.

Bil je eden tistih, ki jim gre zasluga, da je krščanska Evropa po dolgih stoletjih zaostajanja pričela kulturno dohajati Arabce. Prav gotovo pa ni bil edini, ki ga je zamikala tujina.

Med Slovinci je bilo že v srednjem veku mnogo božjepotnikov, ki so ne le iz iskrene pobožnosti, pač pa tudi iz pustolovskega hrepenenja hodili v Kompostelo, v Rim in v Sveto deželo. Med svojimi rokopisi hrani NUK drobno delo *Peregrinaciones terre sancte que a modernis peregrinis visitantur* (Romanje Svete dežele, ki jih obiskujejo sodobni romarji). Rokopis je iz leta 1438.

Tudi inkunabula Bernarda de Breidenbacha »*Peregrinatio in terram sanctam*« (Romanje v Sveto deželo) je iz konca srednjega veka. Izšla je med 1490 in 1493. Zanimiva je zaradi nekaterih lesorezov, med katerimi je slika Poreča, ene izmed postaj na božji poti.

Obe deli, ki sta prišli iz pletrske oziroma bistrske knjižnice, torej iz dveh znamenitih samostanov, pričata o zgodnjem zanimanju za romanja.

Danes si komaj lahko zamislimo,

kaj so ti romarji ob vrnitvi znali pripovedovati o čudežih in znamenitostih tujega sveta. O vsem tem imamo le nekaj bledih sledov v starih legendah (npr. zgodba o kompostelskem romarju).

Mnogo več vemo o vtisih, ki so jih zapisovali diplomati, ko so obiskovali tuje dvore. Najznamenitejši med njimi je *Vipavec Žiga Herberstein* (1486–1566). Njegovo delo *Rerum Moscovitarum commentarii* (Zapiski o moskovskih zadevah) iz leta 1549 je doživelo še mnogo izdaj in je bilo prevedeno v nemščino, italijanščino, češčino in francoščino. Najnovejša izdaja je iz leta 1929. »V teh spisih je znanstvenemu svetu Rusijo tako rekoč odkril« (J. Glonar).

Tudi Benedikt *Kuripečič* (Curipschitz – življenjski podatki neznani), podanik ljubljanske škofije iz Gornjega grada je bil v diplomatski službi. Za misijo v Carigradu sta ga kot latinskega tolmača najela Nikolaj Juričič in Jožef Lamberg. Zanimivo je, da je Kuripečiču v Carigradu, podobno kakor Herbersteinu v Moskvi, pri pogajanjih pomagala slovenščina, saj tudi na carigraskem dvoru niso imeli latincev in so se morali pogovarjati v srbohrvaščini, ki so jo tudi avstrijski diplomati dobro razumeli. Njegovo delo *Itinerarium Wegrays Kū. May potschafft gen Constantinopel zu dem Türckischen Kayser Soleyman 1530* (potpis potovanja ces. poslanstva k turškemu cesarju Soleymanu 1530) je

Florjančičev veliki zemljevid Kranjske Ducatus Carnioliae Tabula Chorographica iz leta 1744 – izjemen dosežek domače kartografske dejavnosti in grafične umetnosti – s slikovitim naslovnim listom

nekakšen potni dnevnik, ki ga odlikuje ostro opazovanje. Drugo njegovo delo *Eine Disputation zweier Stallbuben* (pogovor dveh hlevskih hlapcev) »spada med najboljše, kar je bilo v oni dobi o Turkih napisano« (A. Pirjevec).

Posebno poglavje naših pričevanj o svetu so misijonska poročila. V njih so včasih zanimivi namigi in zveste oznake o tujih krajih, običajih ter ljudeh. Glede najstarejših imamo, žal, le zelo skope vesti.

Auguštin *Hallerstein* (1703–1774) je bil sicer tujega rodu, a se je rodil v Mengšu in se je šolal pri nas. Najbrž se je med vsemi rojaki, ki so živeli na tujem, povzpel najvišje: postal je predsednik astronomskega tribunala v Pekingu. Pri nas imamo le nekaj objavljenih zanimivih pisem.

Med pomembne raziskovalce lahko štejemo Ignacija *Knobleherja*. Bil je

prvi beli človek, ki je prodiral do izvirov Belega Nila in je to svoje potovanje tudi opisal. Slovenski prevod: *Potovanje po Béli reki* je objavil V. F. *Klun* leta 1850, dve leti pred izidom nemškega originala.

Friderik Irenej *Baraga* (1797–1868) in Franc *Pirc* (Pierz–1880) sta bila misijonarja med ameriškimi Indijanci, katerih šege sta opisala v posebnih knjižicah. Medtem ko je Baraga izdal slovnico in slovar čipevskega jezika ter več knjig v čipevščini in otavščini ter tako omogočil delovanje belih ljudi med Indijanci, je Pirc med svojim misijonskim delom opravil tudi mnogo praktičnega, saj je naučil dotedanje lovce, ki so jih prekupčevalci s kožami nesramno izkoriščali, poljedelstva in sadjereje. Civilizacijsko delo obeh misijonarjev je dajalo izkoriščanim Indijancem močno socialno oporo.

»Značilen dokument slovenskega

človeka iz razgibane dobe pred davnimi leti« (M. Rupel) so *Spomini starega Slovenca*, ki jih je napisal udeleženec Napoleonovega pohoda v Rusijo Andrej *Pajk*, za tisk priredil pa Josip *Jurčič*. Opisi trpljenja, ki so ga doživljali vojaki, nas še danes pretresejo.

Čeprav je moral *Herman iz Karintije* označevati svojo domovino v 12. stoletju še z najbližjo znano pokrajino Dalmacijo, ker bi na zahodu ne vedeli, kje je Karantanija, se je poznavanje naših krajev proti koncu srednjega veka vendarle bolj utrdilo. Med potniki, ki so opisovali našo domovino, je gotovo naslavnejši Enea Silvio *Piccolomini* (1405–1464), poznejši papež Pij II. V pismih, posebno pa v delu »*De situ Europae*« govori večkrat, sicer ne vedno povsem objektivno, tudi o slovenskih deželah.

Objektivnejše pa je postalo pričevanje zemljevidov in atlantov.

potopis

PAVEL ZAVRL, ŠVEDSKA

Palme in naša kri

7. decembra 1941 so Japonci v bliskovitem letalskem napadu na Pearl Harbour uničili skoraj vso ameriško mornarico, ki se je takrat nudila v Tihem oceanu. Napad je končno pahnil Združene države v drugo svetovno vojno in s tem na odločilen način spremenil tok zgodovine.

Ena od prvih žrtev napada je bila križarka »Arizona«. S seboj je na dno potegnila 1102 moža posadke. Čeprav je morje okrog nje plitko, se Američanom po vojni kljub številnim poskusom in človeškim žrtvam ni posrečilo rešiti ladje in mornarjem dati dostojanstvenega pogreba.

Krov »Arizone« je samo kakšen dober meter pod vodo. Ker je voda čista, imaš občutek, da bi se ga lahko dotaknil z roko. Do obale bližnjega, s palmami počaščenega otoka, je tudi samo nekaj metrov. Položaj ladje je omogočil oblastem, da zgradijo nad njo plavajoči spomenik umrlim mornarjem. To je bela, odprta stavba nenavadne oblike, ki je zasidrana na sami ladji. V notranje kamnite stene so vklesani priimki žrtev, ki počivajo v vodi.

Spomenik »Arizone« je ena od najbolj znanih turističnih točk na otočju Hawai.

Veliki turistični čoln je odrinil od obale in med številnimi obiskovalci sem si zagotovil prostor, od koder so

bili fotografski koti najugodnejši. Ni sem imel časa meniti se za sosedo, Američanko, ki je poskušala navezati pogovor z menoj, obenem pa se je vzhiceno pogovarjala s svojo hčerko in možem. Jim, kot je slednjega neprenehoma klivala, je imel kavbojski klobuk, nepremičen obraz, in ni zinil niti besede.

Ko smo izstopili iz čolna, se je razpoloženje turistov, prav tako kot tudi moje, očitno spremenilo. Ni bilo več veselih klincev, smeha in brezbriznega pomenkovanja. Skupinice so se razpršile in nastala je poltišina. Obiskovalci so s težkimi pogledi zrlji na krov, ki je rjav el kakšen meter pod našimi nogami, in pa na marmornate stene. Gledal sem na svojo sosedo, ki je sedaj čisto utihnula. Opirala se je na hčerko z desno roko, krčevito stisnjeno proti prsim, in brala vklesane priimke. Dama na desno od mene si je začela brisati solze pod načičkanimi očali. Nekdo si je glasno očistil nos.

»Kot pri nas,« sem pomislil. Spomnil sem se skromnega spominskega kamna v Kovorju pri Trziču. Posvečen je bil dvajsetim talcem, ustreljenim tik pred koncem svetovne vojne. Kot otrok sem večkrat stal pred njim, z istim občutkom žalosti in nemoči.

Tudi jaz sem začel prebirati po abecedi uvrščena imena. Pod »Q« so bili v

glavnem španski priimki, pod »H« pa angleški. Najštevilnejši so bili priimki, ki se začenjajo s črko »P«. Nenadoma sem odprl oči. Sredi vrste sem odkril »Potokar«, potem pa »Potocnik« in še veliko slovensko zvenceh imen, ki so se začenjajo s »P«. Pod »R« jih je bilo tudi nekaj, med jimi »Ravnikar«. Največ sem jih pa našel pod »S«. »Savnikar«, »Slivnikar« in podobni. Tudi pod »A« so bila vsaj štiri. Pod »D« jih je bilo vsaj deset, med njimi »Dolinar«, »Dolenc«.

Po nekaj minutah raziskave sem dobil občutek, da je bilo skoraj deset odstotkov žrtev slovenskega rodu. Zanimivo je bilo tudi to, da priimki niso bili potujeni, ampak še vedno črkovani po slovensko. Samo strešica nad »č« in »š« je manjkala. Ni bilo dvoma, da so bili naše gore listi.

Bilo je vroče, zrak vlažen in nasičen s tujimi vonji, tla zasidrane stavbe so se gibala pod nami. Vse mi je postalo nedojemljivo. Obiskoval sem spomenik Američanom, našel sem pa grob Slovencev! Tu so počivali naši fantje, ki so padli v isti borbi kot oni v Kovorju in bi tako rekoč morali počivati v istem grobu. Vendar je Kovor oddaljen za pol sveta, razlika med Trzičem in Hawai nepopisljiva.

Zamislil sem si, kakšen odziv bi dobil od drugih obiskovalcedv, če bi za-

Palmov list (foto: Karlo Pesjak)

kričal: »Ali se zavedate da so tu tudi slovenska imena? Da so mnogi od utopljenih moji rojaki?« V najboljšem primeru bi menili, da ne prenesem vročine. Verjetno se ne zavedajo, da naš narod sploh obstaja. Za njih so bili vsi Američani in nič drugega. Za mene so le-ti v trenutku postali oddaljeni sorodniki, katerih se prej nisem zavedal, znanci, katerih nikoli nisem srečal, počivajo na pokopališču, katerega sem slučajno odkril, v grobu, na katerega še ni padla nobena slovenska solza.

Nevedeč, kako naj ravnam s temi mislimi in očitki, sem se s svojo skupino vrnil k čolnu. Pri vstopu sem videl, kako si je Jim z mezinem diskretno obrisal kot desnega očesa.

Vojna sreča se je obrnila in Američanom se je posrečilo osvoboditi vsa

okupirana področja Daljnega vzhoda. Preteklo je veliko krvi. Samo v borbah na Filipinskih otokih je padlo čez 100.000 mož.

*

Na griču v bližini glavnega mesta Manille so padlim postavili veličasten spomenik. Dva odprta hodnika se združujeta pri vhodu in oblikujeta podkev. Počez ležijo masivni marmornati bloki. Na njih počiva streha, istočasno pa služijo kot spominski kamni.

Ta spomenik ni kakšna posebna znamenitost prestolnice. Vodiči ga le redko omenjajo. Obisk je vključen v običajen poldnevni ogled mesta. Z dvema Indijkama v vihrajočih sarijih, tremi zdolgočasenimi Evropejci in enim zgovornim Avstralcem sem se strpal v majhen Volkswagen, ki nas je

popeljal skozi boljši del mesta, mimo patricijskih palač in veličastnih palm. Čez kakšne pol ure smo se ustavili v negovanem tropskem parku, pred vhomom v sredini podkve.

Moji sopotniki ne bi mogli pokazati manj zanimanja. Indijki sta si kupili sladoled in ostali na klopci v senci, Avstrelc se je pomenkoval z voznikom, ostali so se porazgubili. Nikomur ni prišlo na misel, da vstopi v hram. Tako je bil le-ta prepuščen samo meni.

Tokrat sem slutil, kaj me čaka in sem si domišljjal, da sem pripravljen. Tudi tukaj so bili priimki uvrščeni po abecedi. Naravnost sem šel do črke »P«. V trenutku sem našel prvi slovenski priimek, ki je bil, med vsemi drugimi možnimi, »Preseren«. Potem pa še »Primožic«, »Primcek«, »Praprotnik«, »Polh« in še in še. Ponovno jih je bilo največ pod »S«, nenavadno veliko pod »A« in kar malo pod »K«.

Brez načrta sem romal od bloka do bloka in strmel v vklesane črke. Pustil sem misli, predal sem se čustvom. Med tisoči in tisoči žrtev jih je bilo sto in sto slovenskega rodu! Njihove priimke sem našel pod vsemi črkami, ki se sestavni del naše abecede. Ko sem pod »A« in »D« odkril družinska imena dveh bivših sošolcev in pod »M« bližnjih sorodnikov, so me noge same ponesle do črke »Z«.

»Zalokar«, »Zupanc«, »Zupancic«. Oddahnil sem si. Mojega priimka ni bilo med njimi . . .

Čas obiska je bil že davno končan. Vozač je ponovno zatrobil. Ostali sopotniki so se že davno posedli na svoja mesta v avtobusu in nestrpo čakali na odhod. Ne vem, če so se sploh zavedali, kje so se mudili. Vem pa, da me niso videli, ko sem si skrit za stebrom s hrptom rok skrbno obrisal oči in slana lica, ter osušil očala. Potem sem se s hitrimi koraki priključil skupini in avtobus nas je popeljal do naslednje turistične točke.

Iz revije »Naš glas«, Švedska

PREGOVORI IN REKI NA SLOVENSKEM

Stara ljubezen, če ne gori,
pa tli.

Strasti so verige, ki imajo
sebičnost za prvi sklep.

Težko je voditi tistega, ki
sam noče hoditi.

Trebuh nima ušes.

Otroci naših izseljencev se učijo slovensko

Poleti se je 60 otrok naših izseljencev in zdomcev udeležilo mesec dni trajajočega seminarja slovenskega jezika.

Slovenska izseljenska matica, Socijalistična zveza, Filozofska fakulteta in nekatere druge institucije tako že četrto leto pripravljajo slušateljem predavanja iz zgodovine in zemljepisa, tečaj folklorne, razgovore o našem šolskem sistemu, družbeni ureditvi, pogovore z našimi pesniki in pisatelji in različne koncerte in to v Kranju, na tamkajšnji srednji šoli pedagoške, računalniške in naravoslovno-matematične usmeritve.

Lanskega seminarja sta se udeležili tudi dve dekleti iz Švedske, Saga Öfors in Inger Starc. Tako sta opisali svoje vtise iz Kranja:

Inger Starc:

V slovensko poletno šolo sem mislila iti že leta 1984, vendar sem pustila svojo odločitev zoreti še leto dni, ker so prišli vmes drugi načrti. Prepričana sem, da je bila moja odločitev, da potujem v Slovenijo sama, zelo dobra. Tako so si ljudje, s katerimi sem prišla v stik, ustvarili o meni svoje mnenje, brez predsodkov.

Za pot sem se odločila predvsem zaradi tega, ker sem se kot majhna počutila, kot da sem sama na svetu, ker sem bila otrok priseljencev. Nekako nisem vedela, kje sem pravzaprav doma. Nenadoma pa sem dobila enkratno priložnost, da srečam druge mlade, iste starosti, v enaki situaciji kot sem sama. Seveda sem se hotela naučiti tudi jezika in spoznati kulturo domovine mojega očeta.

Če bi hotela opisati običajni šolski dan v slovenski šoli, potem se je ta pričel, ko je Tadeja, naša voditeljica, nekaj pred sedmo šla od vrat do vrat naših sob. Ko smo se skobacali iz postelj, je bil zajtrk že pripravljen, vendar je bilo treba pohiteti, saj so se vrata jedilnice po osmi uri že zaprla. Nato smo se odpravili proti šoli, ki je bila v mestu, približno 20 minut hoda. Seveda je bilo prijetno začeti dan s sprehodom, vendar je bilo hudo, če si bil pozen, takrat smo tekli toliko, da nismo izpustili duše.

Pouk se je pričel ob 8.30, kar se je meni in ostalim zdelo vsaj za eno uro prerano, trajal pa je do 12. ure z vmesnimi odmori. Ko se je pouk končal, smo šli kositi. Kar se mi je zdelo najhujše, je bila vročina, ki je kar udarila v človeka, kakor hitro smo zapustili hladno zavetje šole. Kosilo je hitro

izginilo v naše želodce in moram reči, da nisem nikoli odhajala od tam lačna.

Kadar popoldne ni bilo nobenih aktivnosti, smo bili prosti, čas smo lahko izkoristili po svoje, npr. igrali smo tenis, nogomet, košarko. Z aktivnostmi mislim folkloro, glasbene nastope, zgodovinska in zemljepisna predavanja ipd. Ko že govorim o aktivnostih, bi organizatorjem predlagala, da jih preselijo v Dom učencev, ne pa da potekajo v šoli. Če zatem nismo bili utrujeni, kar pa je bilo zelo redko, se je naš večer nadaljeval v mestu, kjer smo spoznavali domačine npr. v discu Kobra in v različnih restavracijah.

Hodili smo tudi na poldnevne ali celodnevne ekskurzije, ki jih je organizirala šola, da bi si ogledali različne predele Slovenije in razne zgodovinske pomnike v krajih. Ogled toliko cerkva me je na koncu že precej dolgočasil. Najbolj mi je bilo všeč, ko smo se peljali k nekemu jezeru, kjer so nam pripravili ogromno jedade in pijače. Samo vzel si in spoznaval ljudi. Imeli smo obilo časa, umirili smo se in se hitro spoznali. Vsi so bili tako veseli, odprti, spontani, da smo se tega še sami nalezili.

Moram reči, da sem neskončno vesela, da nisem preložila poletne šole še za eno leto, saj drugače ne bi spoznala toliko mladih iz različnih dežel in kultur, vendar s skupnim ozadnjem-slovenstvom. Hvala vsem, ki ste omogočili to šolanje vsem nam, ki smo na ta ali drug način vezani na Slovenijo.

Saga Öfors:

V začetku sploh nisem hotela na slovenski poletni seminar, pregovorila me je mama. Sedaj pa sem vesela, da sem se prijavila, saj sem spoznala toliko prijateljev z različnih delov sveta, ki so kakorkoli povezani z Jugoslavijo. Nekateri od njih so znali slovensko, z drugimi pa smo se pogovarjali v nemščini ali angleščini. Skupaj smo hodili na plavanje, na nakupovanja, ali pa samo kramljali in se skupaj vozili v Ljubljano. Z mnogimi novimi prijatelji si sedaj dopisujem.

Po štirih dopoldanskih učnih urah ob delavnikih smo bili prosti približno do štirih, ko smo imeli zemljepis ali folkloro. Pravzaprav je bilo za ples prevroče, vendar je bilo kljub temu prijetno. V odmoru smo šli v bližnji buffet in kaj popili.

Po večerji smo poslušali kakšno predavanje ali pa smo bili prosti. Preda-

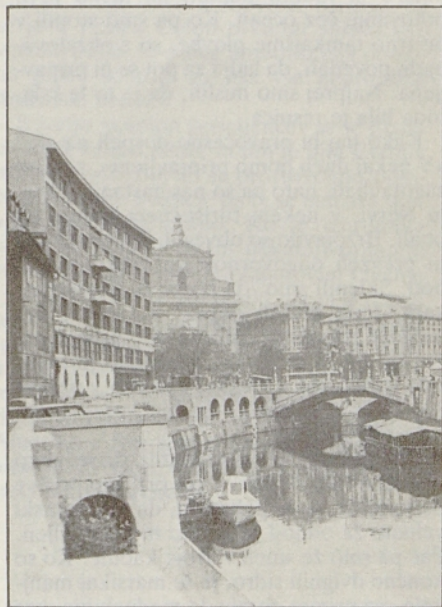
vanje o jugoslovanski državni ureditvi in šolskem sistemu sta se mi zdeli prezahtevni z vsemi specialnimi izrazi. Večer s pisateljem Lojzutom Kovačičem pa je bil zelo zanimiv.

Moje besedišče se je obogatilo, prav tako slovnica. Bilo pa nas je več, ki smo bili mnenja, da je bil tempo učenja prehitro. Laže je, ko se učiš jezika le s poslušanjem in govorom, kot pa ko se lotiš knjig in slovnicih pravil. Uporabljali smo učbenik, pomagali pa smo si tudi s teksti na tabli. Vsak je moral pripraviti tudi referat. Jaz sem svojega zapisala in ga namenila za prispevek za časopis, ki smo ga skupaj pripravili.

Na naših izletih sem videla mnogo, česar prej nisem imela priložnosti videti, čeprav smo bili večkrat že utrujeni od vseh gradov in cerkva, ki smo si jih ogledali. Narava pa je raznolika, čudovita. Najbolj naporne so bile dolge vožne z avtobusom. Sonce je pipekalo, avtobus pa brez prezračevalnih naprav. Mislim, da bi na to malce pomislili drugo leto.

Seminar se mi je zdel prijeten in poučen, vendar ne vem, če bi se odločila zanj še enkrat. Spoznala bi nove prijatelje, vendar bi se počutila malce čudno, ker ne bi bilo tam mojih starih prijateljev.

Naš glas, Švedska

Ljubljana – ob Ljubljanici

»Tisoč in en večer«

Antona Dermote

Mohorjeva družba v Celju je v redni letni zbirki za 1986 izdala knjigo spominov slovenskega opernega pevca Antona Dermote, ki so v nekoliko večjem obsegu že leta 1978 izšli v nemškem jeziku. Seveda pa je v slovenski izdaji marsikaj dodano in tako tudi prvič objavljeno.

Poznavalci in preučevalci zgodovine slovenske glasbe ugotavljajo, da še noben slovenski glasbenik ni tako popolno opisal svojega življenja in dela, skoraj noben slovenski pevec doslej pa tudi ni dosegel takšnih uspehov na najpomembnejših opernih in koncertnih odrih sveta, kot prav Anton Dermota.

Anton Dermota je bil rojen leta 1910 v Kropi. Že v mladih letih je kazal izrazit talent za glasbo in po nekaj letih šolanja v Ljubljani je odšel na Dunaj, kjer se je tudi začela njegova strma glasbena kariera. Doživljal je uspeh za uspehom, proslavil pa se je najbolj v dunajski Državni operi, hkrati pa je negoval tudi koncertno kariero. Ob tem svojem delu, ob gostovanjih po svetu, ob obiskih domovine je Anton Dermota srečeval celo vrsto najznamenitejših osebnosti svojega časa, ki srečanja z njimi popisuje v svoji knjigi.

Objavljamo odlomek, v katerem Anton Dermota popisuje svoj drugi obisk v Argentini, kjer se je srečeval tudi z našimi ljudmi.

Ko sem naslednje leto na povabilo Teatra Colon drugič odpotoval z ladjo v Buenos Aires, je bilo to vse drugače, saj je z menoj potovala tudi Hilda in to je bilo najboljšje jamstvo za prijetno pot. V skrbeh sva bila sicer za otroke, ki sva jih seveda pustila v zanesljivem varstvu. Z nama so potovali tudi kolegi, Hilda Konetzni, Erich Kunz z ženo in Ludwig Weber z vso svojo družino. Bili smo torej mala dunajska družba – ka najboljše volje in trdno odločeni, da to delovno potovanje spremenimo tudi v zabavno. Toda najprej smo naleteli na nepričakovano zapreko. V Genovi bi se morali vkrcati na »Conte Grande«, novo ladjo, s katero bi morali odpluti na njeno prvo potovanje čez ocean. Ko pa smo stopili v pisarno tamkajšnje plovbe, so z obžalovanjem povedali, da ladja za pot še ni pripravljena. Najprej smo mislili, da je to le šala, toda bila je resnica.

Kako naj bi pravočasno dospeli na cilj? »V nekaj dneh bomo pripravljene«, so nam zagotavljali, nato pa so nas nastanili v kraju Nervi, v nekem turističnem hotelu ob obali. Brzobjavno so obvestili Teatro Colon in prevzeli odgovornost za zakasneli odhod. Sklenili smo, da bomo ta nepričakovani, toda plačali dopust v Genovi kar mogoče izkoristili. Bili pa smo preveč nestrpni, da bi mirovali. Vsak dan je odšel kdo izmed nas v mesto in se tam v pisarni plovbe javil z vedno enakim vprašanjem: kdaj odplujemo?

Čez štiri dni so nas obvestili, da se lahko vkrcamo. Ko pa smo z vso prtljago prišli v pristanišče, se je pokazalo, da ta oceanski velikan za odhod še vedno ni pripravljen. Pač pa smo že smeli v svoje kabine. Ko so končno dvignili sidro, je še marsikaj manjkalo, na primer ograja do medpalubja, kar pa nas ni preveč motilo, čeprav so odprti

no začasno zavarovali kar z vrvmi. »Conte Grande« pa je naredil na nas mogočen vtis. Razkošna oprema je zelo preseerala »Columbovo« in tudi njegova nosilnost 35.000 brt. je bila večja. Kratko povedano »Conte Grande« je bil tedaj evropski oceanski velikan, nalašč zgrajen za plovbo v Južno Ameriko, za katero je rabil le šestnajst dni, to je za nekaj dni manj kot »Columbus«.

Naši sopotniki so bili skoraj edinole premožni Italijani, ki so za slovo od domačega pristanišča priredili bučen prizor. Med vožnjo je bilo razpoloženje prav veselo. Tokrat sem se s Hildo in s kolegi udeležil vseh zabavnih iger, ki so nam jih nudili v bogati izbiri. Vsak dan smo doživeli kaj novega. Pri dirki v vrečah sem pokazal zmožnosti, ki bi si jih ne prisodil. Na ladji so imeli prijetno navado, da je kapitan nekatere potnike povabil k svoji mizi. Tudi mi smo bili deležni te pozornosti, nato pa smo si lahko temeljito ogledali ladjo. Peljali so nas v mogočno strojnico, pokazali so nam navigacijski oddelek z občutljivimi aparati in tako smo se nekoliko seznanili s skrivnostmi ladijske vožnje.

Deviški »Conte Grande« nam je bil vse bolj všeč. Prelepo je bilo videti, kako je premec rezal peneče se valove. Vendar se je pripetila tehnična napaka. Ko smo nekega dne sedeli

Večkrat nas je zajelo viharno vreme in morje je bilo veliko bolj razburkano kakor na mojem prvem potovanju. Občutili smo lahko vso veličastno in nevarno moč morja. 35.000-tonska ladja je bila igra besnečih valov. Na ladji je bilo precej »mrtvakov«. Tudi našo drago Hildo Konetzni je prizadelo. Zelo je trpela. Kdo ve, če ni v svojih stiskah ob razburkanem morju mislila na veliko arijo iz Webrovega »Oberona«,

»Ocean, ti pošastni . . .«, kar je v stari državni operi pod vodstvom Bruna Walterja večkrat tako sijajno pela?

Sam sebi sem se čudil – morske bolezni nisem dobil. To se mi je zgodilo šele leto pozneje na kratki vožnji iz Neaplja na Capri – v Neaplju smo namreč gostovali v »Mojstrih pevcih« in »Don Giovanniju«. Na ladji sem bil skupaj z Walterjem Berryjem. Tako slabo sem se pri tej vožnji počutil, da sem bil srečen, ko smo spet stopili na kopno.

V nemški »temporadi« Teatra Colon so bili tokrat na sporedu »Don Juan«, »Čarobna piščal« in »Mojstri pevci«. To je zame pomenilo vlogo Don Octavia, Tamina in Davida. V veliko zadovoljstvo mi je bilo, da me je v vseh treh vlogah publika kar najbolje sprejela, pa tudi kritika me je omenjala z največjo pohvalo. »Buenos Aires Musical« je o Don Juanu sporočal: »Odlični mozartovski tenorist: Anton Dermota je spet dokazal svojo veliko umetnost.« »El Mundo« pa je po premieri »Mojstrov pevcev« napisal: »Največje odobravanje je veljalo Antonu Dermoti v pomembni vlogi Davida, v kateri je pokazal nenavaden glasovni in igralski format.«

Poleg argentinskih časopisov je izhajal tudi ugledni časnik v nemščini, »Die Freie Presse«. V nedeljski izdaji 23. oktobra 1949 je kritik podrobno poročal o premieri »Čarobne piščali«: »Med solisti je treba omeniti predvsem Antona Dermoto v vlogi Tamina, ki je mojster mozartovskega bel canta. Odlikoval se je s slogovno popolno in visoko razvito pevsko umetnostjo. Morda najmočnejše v vzorno zapeti ariji 's sliko'.«

Med vsakoletnimi gostovanji sem temeljito spoznal Buenos Aires. V nobenem drugem svetovnem mestu nisem družbenih

nasprotij občutil tako ostro, nikjer nisem videl bogastva in revščine, razkošja in bede tako tesno drugo poleg drugega. Na »Floridi«, kakor se je imenovala najbolj imenitna cesta, so bile izložbe prenatrpane z nakitom, modnim blagom, luksuznimi predmeti in dragocenostmi iz vsega sveta. Nekaj tisoč metrov proč pa so stala bedna bivališča revnih, ki so jim rekli »Descamisados« – brezrajčniki, katere je diktator Juan Peron spretno pripeljal do tega, da so mu sledili, vdani na življenje in smrt. Sprva zaničevani vzdevek »Descamisado« je postal časten naziv. Večkrat sem videl in slišal, kako je njegova takrat tako poveljevana žena Evita s svojim hripavim glasom zaslepila množice na »Plaza de Mayo« in kako je Peron obljubljal vse mogoče svojim brezrajčnikom. S kakšnim primitivnim dokazovanjem mu je uspelo njemu vdane množice še bolj prikleniti nase, sem sam slišal. Ko je hotela mednarodna politika nanj pritisniti z grožnjo, da ne bodo več kupovali glavnih pridelkov njegove dežele, žita in mesa, je z demagoškim patosom rekel: »Bomo pač sami imeli več jesti.« Pogoste vojaške parade in razkazovanje čet so me le preveč spominjale na komaj ugasli sijaj Tretjega rajha. Kdor je prišel iz zbombardirane Evrope, si je lahko izračunal, koliko časa bo trajal ta varljivi argentinski lesk.

Buenos Aires, to velikansko mesto s prostranimi cestami in trgi je bilo hkrati kar najbolj primerna talilna posoda raznih ras in narodov. Pustolovci, begunci, zasledovanci, življenjski brodolomci so našli tu svojo drugo domovino. Nemško govoreči priseljenci so se delili v tri skupine. V prvi so bili tisti, ki so zgodaj, že pred prvo svetovno vojno brez političnega pritiska prišli čez veliko lužo. Mnogim je zelo uspelo in postali so lastniki posestev »Estanzi-as«, včasih v velikosti kake zvezne dežele v naši Evropi. Imeli so nepregledno velika žitna polja in velikanske črede živine.

Prav ta sloj je bil predstavnik kulture v tem mestu. To so bili lastniki družinskih lož v Colonu, njihov dom je bil gostoljuben in vabilo tja je pomenilo čast. V muzejih Buenos Airesa nisem našel nič kaj pomembnega. Pri zasebnikih pa sem naletel na umetnostne zbirke velikih vrednosti. Tako se spominjam izredne zbirke stekla od Egiptčanov do Benečanov, ali neprecenljive zbirke francoskih impresionistov, za katero bi bili upravičeno ponosni tudi evropski muzeji. Vse to je bilo seveda v posesti starih evropskih emigrantov. Zanimivo je, da sem ob gospodarskem padcu Argentine v zadnjih letih zasledil mnogo teh umetnin na londonskih dražbah pri Sothebyju in Christieju.

Rad se spominjam zakoncev Rautenstrauch, s katerima smo se pobliže spoznali in ki sem jima hvaležen za veliko lepih ur v njunem negovanem okolju. Hišni gospodar je bil nemški bančni strokovnjak in vzor pravega gospoda, njegova žena, dunajska pianistka, pa je očarljivo dunajsko ozračje prenesla v svoj argentinski dom. Med dvema predstavama v gledališču me je ta zakonska dvojica povabila v Bariloché, gosposko letovišče ob jezeru Nahuel Huapi, obdano od zasneženih vrhov Andov. Tam blizu sta Rautenstrauchova ime-

la mično hišico v izbranem tirolskem slogu sredi nedotaknjenege pravljicega gozda, kjer sem preživel nekaj čudovito lepih dni.

K družabnemu življenju v Buenos Airesu so sodili tako imenovani »asados«. To so bila vabila k prijetnim, sproščenim srečanjem na prostem, največkrat v velikih ali malih vrtovih gostiteljev. Na odprtem ognju so pekli velike količine mesa za goste, seveda so nudili tudi temu primerne pijače, predvsem prvovrstno vino iz argentinskih vinogradov. Mali asado je potekal v intimni družbi ožjih prijateljev, k velikemu asadu pa je bilo povabljenih tudi do petdeset ali več gostov. V obeh primerih je meso na žaru osrednji dogodek.

Druga vrsta priseljencev je prišla v Argentino, ko je v Nemčiji prišel na oblast Hitler. Med njimi je bil tudi pomemben zdravnik za grlo dr. Leo Forschner, s katerim sem se že kot študent na Dunaju večkrat posvetoval, pa mi ni nikoli nič računalo. Presenečen sem ga spet srečal v Buenos Airesu. Tam sem spet postal njegov pacient.

Forschner in njegova žena Edita, rojena Argentinka, sta bila gostoljubna in navdušena za glasbo. V njunem domu smo se večkrat sestali tudi z dirigentom Clemensom Kraussom in ob takih priložnostih so nas pogostili s tipičnim dunajskim obedom, včasih pa tudi s kranjskimi klobasami.

Poleg Forschnerja je imel v Buenos Airesu prakso še drug zdravnik za pevce, ljubeznivi star gospodar De Luca. Stanoval je v odlični plemenitaški hiši. Med svojo petdesetletno prakso je zbiral njemu posvečene fotografije pevcev in z njimi je okrasil svoj dom. Nobenega velikega imena ni manjkalo, od Šaljapina in Carusa do Renate Tebaldi in Marije Callas do Giglia in Maria del Monaca. V čast mi je bilo, da si je za svojo zbirko izposil tudi mojo fotografijo s posvetilom. De Luca je poznal pevce boljše od vsakega opernega direktorja, saj so bili vsi njegovi pacienti. Pri njihovi evidenci pa se ni zadovoljil le z navadno kartoteko, temveč je vodil o njih poseben seznam z osebnimi podatki. Zajetni sveženj iz njegove zapišine je s temi zapiski nedvomno neprecenljiva dokumentacija, o kateri smemo upati, da jo hranijo v arhivih Teatra Colon.

Tretji val izseljencev je prišel leta 1945, predvsem tisti Hitlerjevi pristaši, ki jim je postalo v Evropi prevročje. Policijska Peronova oblast jih je vsestransko podprla. Veliko teh »beguncev« – večkrat najvišji nacistični funkcionarji – se je povzpelo pri Peronu na visoka mesta. Obenem z njimi pa so prišli tudi ubežniki iz vzhodnih držav, pri čemer je večjih prišlo do nepričakovano čudnih srečanj.

Dogajalo se je, da sem v Buenos Airesu naletel tudi na svoje rojake. Stika z njimi sicer nisem iskal, srečali pa smo se večkrat po naključju. Njihova usoda je bila največkrat zelo težka in vsi so morali v Argentini začeti znova. Prijeli so za vsako delo. V hotelih so pomivali krožnike, bili nočni čuvaji, pomožni delavci pri gradnjah, samo da so preživeli. Toda Slovenci so žilavi, skromni in marljivi in si znajo pomagati. Marsikateri si je z delom, skromnostjo in vztrajnostjo tam zgradil skromno existen-

co. Postali so trgovci, mali tovarnarji, pa tudi uradniki v tamkajšnjih državnih službah. Spominjam se mladega moža z Gorrenjskega, ki je začel z mehanično delavnico, ta pa je tako dobro uspevala, da je naročila komaj zmagoval.

Usoda dveh rojakov pa me je osebno zelo prizadela. Prvi je bil Jožef Mikelj, ki je bil med mojo kratko službo v Kropi moj sosed v pisarni. Po vojni se je po trupalnih potih s petimi otroki prebil v Argentino. V časopisih je bral, da tam gostujem, in me je poiskal v gledališču. Tako sva se po vseh teh letih spet srečala.

Ko me je prvič povabil k sebi domov, so stanovali v zasilnem stanovanju, v hiši, ki je bila namenjena za rušenje. Pet let pozneje pa je že imel svojo hišico in bil je nastavljen pri neki industrijski firmi. Iz leta v leto mu je šlo bolje, končno je dobil tudi primerno pokojnino. Vseh pet otrok je prišlo do kruha, nekateri so se poročili, imel je že vnuke, vsi pa so postali Argentinci. »Tu bom ostal«, mi je rekel Mikelj smehljaje se. »Živel sem se in tu sem našel drugo domovino.«

Mikelj mi je govoril o stricu Rudolfu Wagnerju. Ta je živel v prav skromnih razmerah. Bil je nadebudni sin »tete Wagner« iz Ljubljane, pri kateri sem stanoval kot študent glasbe in imel preprosto, toda prijetno stanovanje. Rudolf se je v domovini povzpelo do službe visokega banovinskega uradnika, po vojni pa je preko Italije odšel v Južno Ameriko.

Ko je prišel tja, je imel že nad 50 let in se je le težko znašel v novih razmerah. Ko sem pozneje po več letih spet obiskal Ljubljano, sem zvedel, da se je Rudolf Wagner težko bolan vendarle vrnil in nato umrl v nekem domu počitka.

Da bi svoje rojake v Argentini razveselil, sem uvrstil v spored svojega pevskega večera v Teatru Colon tudi več slovenskih pesmi. Od vsepovsod so prišli Slovenci in mi s posebnim odposlanstvom poslani na oder lovorjev venec, okrašen z našo trobojnico, ter velik šopek rdečih nageljev. Med navdušenjem in solzami so doživeli košček svoje stare domovine. Mislim, da se je v Teatru Colon prvokrat slišalo slovensko petje. In poleg umetniškega pomena je bil to tudi za nas vse nepozaben družinski praznik.

S tretjo skupino priseljencev se je priselilo tudi veliko takih, ki jim je bila Evropa premalo varna in so se prostovoljno odločili za odhod. Pozneje pa bi se nemara spet vrnili na staro celino. Ko je izbruhnila vojna na Koreji, so mi nekateri prijatelji svetovali, naj si tudi jaz zagotovim bivanje v Ameriki, kar je pomenilo, da bi si moral priskrbeti trajno dovolilnico, ki bi veljala tudi zunaj časa »temporade«. »Boste videli,« tako so trdili, »prišlo bo do tretje svetovne vojne. Tu boste pa varni. Niti Američani niti Rusi se ne zanimajo za Južno Ameriko.« Res sem si preskrbel to izkaznico, rekli so ji »cedula«, nisem pa je k sreči nikdar uporabil.

Ob slovenskem kulturnem prazniku 8. februarju, so na pobudo Gustla Teropšiča v Meilenu v Švici pripravili tradicionalni kulturni večer, ki so ga posvetili spominu dr. Franceta Prešerna in tudi drugih slovenskih pisateljev. Na večeru so prikazovali diapozitive s posnetki slovenske kulturne dediščine, potem pa se je razvil razgovor. Večer je bil lepo obiskan. Udeleženci so našemu uredništvu poslali tudi pozdravno razglednico s podpisi.

JOŽE PREŠEREN

Sem in tja po kontinentih

Organizacije jugoslovanskih izseljencev v Združenih državah Amerike in v Kanadi so pozdravile izročitev vojnega zločinca Andrije Artukovića Jugoslaviji. V posebnih izjavah so ocenile, da je to poteza, na katero se je predolgo čakalo, vendar je kljub temu dobrodošla. Jugoslovanski izseljenci so tudi ugotovili, da je bil Artuković v proceduralnem in sodnem postopku obravnavan kot navaden zločinec. To dejstvo je, kot menijo, pomembno tudi zaradi poskusov ekstremne emigracije, ki poskuša svojo teroristično dejavnost skrivati za politično krinko.

V Avstraliji v zadnjih letih ugotavljajo precejšen porast števila učencev v šolah, kjer poučujejo tudi jezike priseljencev. Državna šola etničnih jezikov v Bankstownu v Sydneyu je sporočila, da je letošnji vpis v slovenske razrede enak lansnemu. Trenutno obiskuje pouk slovensčine šestinsšestdeset učencev, ki so razdeljeni v štiri razrede. Učijo jih tri izkušene učiteljice, ki se jim je letos vsaj začasno pridružil še en učitelj. Maturo iz slovenskega jezika bo letos opravljalo deset učencev, prihodnje leto pa bo to število, kot kaže, za polovico večje.

Ob slovenskem kulturnem prazniku je bila tudi med našimi rojaki na tujem vrsta proslav in kulturnih prireditev, posvečenih dr. Francetu Prešernu. Tako nam poročajo o lepi slovesnosti v prostorih slovenskega društva Sydney v Avstraliji, na pobudo nekdanjega predsednika slovenskega planinskega društva Triglav v Švici so priredili kulturni večer v Meilenu ob Züriskem jezeru, prvokrat pa so – na pobudo jugoslovanskega generalnega konzula v Clevelandu Iva Vajgla – pripravili lepo proslavo slovenskega kulturnega praznika tudi v Clevelandu, o kateri poročamo posebej.

V začetku februarja je bila v Chicagu v Združenih državah Amerike uspešna tridnevna jugoslovanska kulturno-gospodarska

ZDA

Odlično smo slavili Prešernov rojstni dan

Cleveland – v Clevelandu smo 7. februarja letos prvič praznovali obletnico smrti našega velikega pesnika Franceta Prešeren. In to na pobudo jugoslovanskega generalnega konzula Iveta Vajgl in njegove soproge, novinark Metke Vajgl, kajti oba želita zbuditi zanimanje med ameriškimi Slovenci za literarna dela naših velikih mož, med katerimi je gotovo pesnik France Prešeren.

Ta dan veličastno praznujejo vsako leto v Sloveniji, posebno še v Ljubljani. Zato je več kot umestno, da tudi v naši drugi »Ljubljani«, v Clevelandu počastimo ta dan.

V stolpnici, kjer stanuje naš konzul, je dvorana (party room), namenjena za sestanke grupam, ki štejejo do sto povablencev. Če bi bilo dovoljeno večje število, bi jih bilo povabljenih gotovo še enkrat toliko.

Program se je pričel pred sedmo

manifestacija. Gospodarstvenikom tega pomembnega ameriškega središča, med katerimi je tudi veliko uglednih poslovnežev jugoslovanskega rodu, so bili prikazani jugoslovanski izdelki, ki so po dosedanjih izkušnjah zanimivi za ameriško tržišče – pohištvo, konfekcija, usnjena galanterija, zlati nakit, kristal, nekateri živilski izdelki ter alkoholne in brezalkoholne pijače. Obenem so čikaškimi turističnim agencijam predstavili jugoslovansko turistično ponudbo.

Gospodarski del teh prireditev so spremljale tudi nekatere kulturne prireditve, med katerimi je vzbudila največjo pozornost razstava sodobnega jugoslovanskega slikarstva.

Viktorijski umetniški center Shell v Melbournu je priredil veliko revijo folklornih skupin različnih narodov in narodnosti, ki delujejo v Avstraliji, nekatere skupine pa so povabili tudi iz tujine. Na reviji so sodelovale tudi nekatere folklorne skupine naših avstralskih izseljencev, ki izvajajo ples vseh jugoslovanskih pokrajin in vseh narodov in narodnosti. Ta prireditev si je v minulih letih pridobila že lep ugled pri avstralski publiku. letos pa je na njej sodelovalo skupno 77 folklornih skupin, ki izvajajo ples 36 narodnosti.

V pravi poplavi gramofonskih plošč, ki jih v Združenih državah Amerike v samozaložbi izdajajo številni slovenski zabavni ansambli in harmonikarske skupine, se je pred kratkim pojavila tudi plošča in kasetna nekoliko zahtevnejše vsebine. To je plošča s posnetki samospbevov in slovenskih ljudskih pesmi, ki jo je izdal baritonist Frank Levar, na klavirju pa ga spremlja Catherine Merhar. Plošča, na kateri so posnetki 15 slovenskih pesmi, ima naslov »Slovenske melodije«, izšla pa je v Elyju v Minnesoti.

uro. Konzul Ivo je pojasnil pomen te proslave in pokazal na steno, kjer je visela slika, reprodukcija upodobitve našega skladbenca Franceta Prešerna, delo akademskega slikarja Božidarja Jakca.

Pod to sliko je pri okrogli mizi sedelo pet povablencev, ki so nam predložili nekaj del iz bogate Prešernove zbirke. Mizo je tudi krasila prekrasna, bujno rastoča ciklama, poleg nje je ležalo šest drobnih knjižic »Poezije doktorja Franceta Prešerna«, kot darilo Slovenske izseljenske matice peterim in šesta osebi, ki ima najbližji rojstni dan s Prešernovim in ta je bil Anthony Novak.

Nato je bil predstavljen konzulov gost Gregor Zore, sin pok. Slavka Zoreta in ki je v isti službi, kot je bil njegov oče in sicer v tajništvu jugoslov. ambasade v Washingtonu. Predstavljena je bila tudi njegova 14-letna hčerka.

Zoretova mama, Nada se še prijetno spominja lepega sprejema, po vojni, ki so ji ga privedile Progresivne Slovenke z zanimivim programom v Slovenskem narodnem domu. Povab-

Clevelandski slovenski rojak, znani športni komentator in publicist Robert Dolgan (na levi) v razgovoru s predsednikom pevskega zbora Zarja Edom Polsakom, za njima Steve Valenčič.

ljena sta bila tudi dva moška: Louis Adamič in Slavko Zore.

Prvi izmed govornikov je bil predstavljen Joško Valenčič, ki ima zvezo z Western Reserve Historical Society in se je globoko zatopil v zgodnjo zgodovino

južnih Slovanov, posebno Slovencev. Njegov govor je bil še posebno zanimiv zato, ker je pojasnil, da smo Slovenci kot pionirji posnemali kulturne vrline od svojih sosedov; tudi kletvice. Očividno je, da je bil Preše-

Slovenska hranilnica in posojilnica v Canonsburgu v Pennsilvaniji, edina tovrstna ustanova ameriških Slovencev, ki je tudi po uradnem nazivu ostala slovenska, je pred kratkim objavila poslovno poročilo za leto 1985. Iz tega poročila je razvidno, da je ob koncu lanskega leta znašala vrednost njihovega premoženja 56 milijonov dolarjev, kar predstavlja porast za skoraj 3 milijone dolarjev v zadnjem letu. Lanski čisti dobiček hranilnice je bil blizu 700 tisoč dolarjev, kar predstavlja skupno skoraj 5 milijonov dolarjev, s katerimi lahko hranilnica prosto razpolaga, bodisi da jih vlaga v investicije ali jih nameni za nova posojila. Vsi ti uspehi dokazujejo prodornega poslovnega duha naših ameriških Slovencev, obenem pa tudi to, kako močna je še nacionalna zavest, pa čeprav potomce naših izseljencev danes povezuje zgolj ime in ne več toliko jezikovno izročilo.

*

V minulih dneh je prispela v našo državo nova številka glasila lista *Jornal do Imigrante*, ki ga skupno izdajajo priseljenška društva v Sao Paulu v Braziliji. Ta zadnja številka tega mesečnika je skoraj v celoti posvečena jugoslovanskim izseljencem v Braziliji in Jugoslaviji na splošno, izdana pa je bila v počastitev dneva republike. Časnik prinaša daljša poročila o proslavah dneva republike v Sao Paulu, predstavlja kulturne in druge dejavnosti jugoslovanskih izseljencev v tem brazilskelem vele mestu kakor tudi nekatere vidnejše predstavnike jugoslovanske etnične skupnosti v Sao Paulu.

*

V Geelongu v avstralski zvezni državi Viktoriji, kamor se je zaradi močne avtomobilske industrije v minulih desetletjih priselilo tudi veliko število jugoslovanskih priseljenčev, so v januarju položili temeljni kamen novega doma na zemljišču Jugoslovansko-avstralskega kulturno-socialnega centra. Priložnostni slovesnosti so prisostvovali predstavniki jugoslovanskega generalnega konzulata iz Melbournu, minister za etnične zadeve pri državi Viktorija Peter

Spyker in predstavniki številnih drugih jugoslovanskih društev v Avstraliji.

Jugoslovanski center v Geelongu je zemljišče kupil že pred nekaj leti, lani pa je bilo v celoti izplačano. Med kampanjo za zbiranje denarja za dom so sami člani prispevali v ta sklad preko 10 tisoč dolarjev, z akcijo pa še nadaljujejo.

*

V Zahodni Avstraliji že osmo leto deluje humanitarna organizacija Titov fond, ki je že dalj časa tudi legalno registrirana pri ustreznih avstralskih oblasteh. Temeljna naloga te organizacije je pomoč izseljenski mladini pri razvijanju vezi s staro domovino in pri ohranjanju kulturnih tradicij našega življa. Odbor tega sklada skupaj s koordinacijskim odborom jugoslovanskih društev v zahodni Avstraliji pomaga pri komemorativnih slovesnostih ob obletnicah smrti Josipa Broza Tita.

*

Konec januarja je bilo v prostorih slovenskega kluba Triglav v Sydneyu nenavadno srečanje starih prijateljev. Svoje nekdanje farane je namreč obiskal Jože Kovačič, župnik v Jelšanah pri Ilirski Bistrici, ki so mu nekdanji farani, ki živijo v Avstraliji, plačali potne stroške za obisk Avstralije. Župnik Jože Kovačič je obiskal svoje ožje rojake razen v Sydneyu tudi v Melbournu.

*

Na univerzi Kent v Ohio so v pomladanskem semestru trije tečajni slovenskega jezika, ki jih brezplačno vodi tamkajšnji profesor sociologije dr. Edi Gobec. Redno vpisanim študentom se bo študij slovenščine štel v redni študij, če bodo to želeli, ob koncu šolskega leta pa se bodo lahko potegovali tudi za slovensko študijsko nagrado, ki jo podeljuje univerza Kent in jo bodo podelili na slovesnosti ob koncu študijskega leta. To nagrado so doslej prejeli že številni študentje slovenskega porekla, katerih večina je danes vključena tudi v delo ameriških slovenskih organizacij.

Pogled na del udeležencev Prešernove proslave v Clevelandu

ren pravi pionir v pesništvu. V Zornanovem prevodu v angleščino je prečital pesem »Strunam«. Iskreno smo mu bili hvaležni za njegova izvajanja.

Sledil mu je Božo Pust, ki je citiral zelo znano »O Vrba, srečna, draga vas domača...« s krepkim glasom, in izrazilo, da je mogel vsakdo razumeti pomen pesmi. Bil je nagrajen z gromkim aplavzom. Na vrsto je prišla znana solistka Cilka Dolgan s Prešernovo zahtevno pesmijo »Nezakonska mati«. Ta pesem ni za vsako pevko, zato jo je prvi nas pela le igralka Mary Ivanush s svojim dramatičnim sopranom. Sledi ji pa Cilka Dolgan, ki nas je vse prijetno presenetila, ne samo kot izborna pevka z bogatim dramatičnim sopranom, ki je pela brez spremljave, ampak tudi kot izvrstna igralka. S čutečo dušo je spraševala: »Kaj pa je tebe treba bilo, dete lubo, dete lepo, meni mladi deklici, neporočeni materi? ... Do solz je ganila vse navzoče s svojim izvajanjem, zato je tudi požela bogat aplavz.

Poklican je bil spet Božo Pust, ki je vstal izza mize in samozavestno stopil s kozarcem vina med prijatelje, da jim je izzigral Prešernovo »Zdravljico«. Kar strmeli smo vanj.

Saj to ni samo navadna napitnica, to je spev čudovitega uma in duha, ki kliče: »Žive naj vsi narodi, ki hrepene dočakat dan, do koder sonce hodi, preprij iz sveta bo pregnan.« Povedati na pamet osem dolgih kitic zahteva že pravega igralca, kar Božo je. Slišala sem v Ljubljani slovečega igralca Staneta Severja recitirati isto pesem, a me ni tako ganila in navdušila, ko me je ravno Boževa sproščenost in razpoloženje, ko je napival svojim prijateljem. Vemo tudi, da je Božo poleg igralca tudi poklicni slikar iz šole Božidarja Jakca. Njegova znanka z Ljubljane, Slavica Fisher, urednica slovenske strani Prosvete, je obžalovala, ker zaradi prehlada ni mogla priti na Prešer-

nov dan, da bi ga slišala in si tudi izbrala eno sliko. S hvaležnim ploskanjem, smo mu v duhu zaželeli, kot umetniku, še obilnih uspehov.

K besedi je bila poklicana tu rojena in zelo simpatična Rose Mary Prosen, profesorica angleščine na Cuyahoga kolegiju. Poznana je kot pesnica in po moji sodbi je tudi njena proza nekaj posebnega. V dr. Gobčevi knjigi »Antologija slovensko-ameriške literature« je tudi njen spis »Looking Back«. Dvomim, če je še kdo drugi opisal življenje in običaje naših slovenskih pionirjev tako do pičice natančno in pravično, kot je to storila Prosenova. Tudi njene pesnitve so globoke.

Ta večer je prečitala svojo pesem »Apples«, katero je posvetila svojemu dedu, ki ga nikdar ni poznala. Ta večer sem jo prvič srečala in štejem si v čast, da jo poznam. Tudi ona je bila hvaležno sprejeta.

Peti govornik je bil clevelandski pesnik, Jack Tomšič, ki se je sam imenoval »Mali berač učenosti«, kar pomeni, da je bil že kot otrok željan izobrazbe in učenosti, kar pa kmetje niso zmogli. Če beremo njegovo biografijo, se nam v srce zasmili. Sam pove, da za njegov 18. rojstni dan, da je namesto voščila dobil poziv v prvo svetovno vojno. Ko je prišel iz triletnega italijanskega ujetništva domov, se je spet znašel v Italiji, kajti njegova vas Bač na Notranjskem je spadala tudi pod italijanski jarem. Žalost mu je zalila srce, ki se je pridružila še njegovi resnični bolezn, ki jo je prinesel iz vojne.

»Že naslednji dan je obležal in za nekaj mesecev priklenjen na posteljo. Zdravnik je nad njim obupaval in napovedal celo smrt. Le mati ni obupala in ga negovala do zdravja«. Svoje pripovedovanje ga je končal in z močnejšim glasom dejal: »Izpolnil sem 89. leto in se vedno sem tukaj kar pri dobrem zdravju.« To je pač kraška trdna korenina.

Toda ta »Mali berač učenosti« nam pokaže v zrelih letih veliko mero zdrave pameti, naravnega talenta in veliko pridobljene učenosti. Za vzgled, da je globoko misleč in zvest Slovenec, pričajo vse njegove pesmi, toda naj tukaj navedem samo eno kitico njegove pesmi »Slovenci«, ki pravi: »Kot stekel pes se zaletava sovražnik, ki bi zmlal nas rad, zastoj kriči, mori, zahteva, mi smo na živi skali-grad!

Njegova drobna knjižica pesmi »Pognale so na tujih tleh« je vredna branja, ker v njej je zajeto naše življenje. Jack, zaslužil si čestitke in vsi ti želimo sto zdravih let!

Torej, to Prešernovo slavje nam je nudilo uro literarnega razmišljanja o

Prešernovih stvaritvah in tudi spoznavanju naših domačih talentov in umetnikov, kar je tudi važno in potrebno. In zato gre najlepša hvala gen. konzulu Ivu Vajglu in njegovi soprogi Metki za to pobudo in za povabilo.

Enako prisrčna hvala nastopajočim, ki so s svojimi talenti požlahtili to slavnost.

Tončka Simčič

Slovenska folklor na Pittsburškem festivalu

Na Pittsburškem folklornem festivalu (The Pittsburgh Folk Festival) bodo prihodnje leto (1987) Slovenci med štiri etničnimi skupinami, ki bodo nosile organizacijsko in vsebinsko breme celotnega festivala. Prav zato rojaki želijo, da bi bila prihodnje leto slovenska razstava oziroma slovenski delež tega festivala večji, kot je bil doslej. Med drugim nameravajo pripraviti več razstav, ki naj bi prikazale bogato folklorno in kulturno dediščino Slovencev. Tako nam je pred nedavnim v Ljubljani pripovedoval Frank Kalik, vodja Kollandrove potovalne agencije za Pennsylvanijo in obenem predsednik novega društva Slovenian Heritage Association. Glavna naloga tega društva je prav skrb za dostojno pred-

Dva slovenska radijska napovedovalca iz Pittsburgha, PA.: Mary Skerlong je dolgoletna, priljubljena napovedovalka Slovenske radijske ure, ki je na sporedu vsako nedeljo od 12. ure do 1. ure popoldne na radiu WPIT v Pittsburghu. Ta radijska ura predvaja slovensko glasbo in poročila slovenske skupnosti v Zahodni Pennsylvaniji. Frank Kalik pa vodi dva programa mednarodne glasbe na radijskih postajah WEDO in WHJB.

stavitev slovenske skupnosti na tem festivalu. Slovenian Heritage Association je v času, odkar je bila ustanovljena v letu 1984, sodelovala že na vrsti pomembnih dogodkov. Tako so med drugim sodelovali na mednarodnem festivalu v McKeesportu, poleti 1985 pa so bili organizatorji gostovanj dveh priljubljenih narodnozabavnih ansamblov iz Slovenije v Pennsylvaniji – ansambla Lojzeta Slaka in ansambla bratov Avsenik. Obe gostovanji sta bili pri rojkih lepo sprejeti, vsekakor pa sta veliko pomagali tudi pri utrditvi in finančni okrepitvi samega društva Slovenian Heritage Association. Društvo je za pomoč pri organizaciji slovenskih razstav na pittsburskem folklornem festivalu v letu 1987 zaprosilo tudi Slovensko izseljensko matico, ki naj bi jim pomagala zlasti s strokovnimi nasveti in pri zbiranju potrebnega etnografskega blaga.

Ob koncu leta 1985 so sodelavci Franka Kalika pripravili tudi lepo počastitev 25-letnice glasbenega delovanja Franka Kalika. Na prireditvi, ki je bila v Slovenski dvorani v Yukonu, je sodelovala vrsta slovenskih harmonikarskih ansamblov iz Pennsylvanije in Ohia ter iz Detroita, nastopila pa je tudi folklorna skupina Slovenskega folklornega inštituta iz Clevelanda pod vodstvom Ede Vovk-Pusl.

Frank Kalik vodi dve radijski uri: »On Tour with Frank Kalik and Polka Paradise« na radijski postaji WHJB v Greensburgu, od leta 1984 pa vodi tudi radijski program »A World Showcase of Music« na postaji WEDO v McKeesportu. Oba programa vodi Frank Kalik iz lastnega studia.

J. P.

KANADA

Dve uspešni slikarski razstavi

Kanadsko-jugoslovanski etnični komite Expo '86 je v zadnjem času organiziral nekaj uspešnih prireditev, s katerimi se je dobro uveljavil. V oktobru 1985 smo priredili razstavo grafik Božidarja Jakca, ki je imela lep odmev v tukajšnji javnosti, v desetih dneh pa si jo je ogledalo preko 1500 obiskovalcev. Razstava je bila v uglednih prostorih galerije Robson Square Media Centre. Pri sami organizaciji razstave je veliko pomagal tudi jugoslovanski generalni konzulat v Vancouvru, med samo razstavo pa je prevzel nadzor Izidor Špenko od Slovenskega kluba.

Od 24. februarja do 6. marca 1986 pa je bila v istih prostorih razstava del jugoslovanskih umetnikov, ki ustvar-

Pred odprtjem razstave grafik Božidarja Jakca v Vancouvru.

Ob vhodu na Jakčevo razstavo

jajo v Kanadi. Sodelovalo je najst slikarjev iz Toronta in 3 iz Vancouvra.

Odbor bo pomagal tudi pri organizaciji nekaterih drugih kulturnih prireditev, ki jih pripravljajo kot spremljevalne akcije Expo '86. Tako bo predvidoma prišlo do gostovanje lutkovnega gledališča iz Ljubljane in tudi do razstave sodobne slovenske grafike v sodelovanju z Moderno galerijo v Ljubljani.

Igor Mekjavič

Vse več mladih pri Bledu

Po dolgem času se oglašam iz Hamiltona, kjer tudi v društvih kar pridno delujemo, za kar ima zasluge tudi dolg in hladna zima.

V Hamiltonu smo prejšnjo jesen ponovno izbrali Miss Slovenije Hamilton, za katero je bila izbrana prikupna Kristina Selšek. Poudariti moram, da je bila tokrat celotna organizacija te prireditve v rokah mladih Bledovih sil in sicer Andreje Krušič, Karmen in Tine Špilar.

Tudi silvestrovanje je bilo zelo veselo, saj je igral naš mladi orkester Bled, katerega sestavljajo Tommy in Danny Miklavčič, Matjaž Nedeljko in Aleš Kodarin. V zadnjem času opažamo viden porast mladine na naših prireditvah, kar je odraz dobrega dela z mladino pri Bledu. Ustanovili smo tudi prosvetno sekcijo »Planinka-Bled«, v katero je vključena mladinska plesna skupina, ki žanje lepe uspehe po Kanadi. Pričakujemo tudi nastop folklorne skupine odraslih, ki bo edina te vrste v Kanadi. Pevsko društvo pa je za zdaj še kvartet, vendar upamo, da se bo kmalu razširil.

V začetku januarja 1986 smo imeli občni zbor, ki je zelo lepo uspel, saj se ga je udeležilo doslej največje število članov. Imeli smo skupno kosilo, nato pa smo obravnavali skupne probleme. Izvolili smo tudi nove odbornike in to so: Alojz Jelovčan, Ivan Sobočan, Milan Štefanec, Janez Hočevar, Marko Molec, Aldo Česen, Martin Lukežič, Andrej Leban ter Francka Dim kot prva ženska v našem odboru. Za predsednika je bil izvoljen Ivan Krušič, tajnik je Alojz Jelovčan, finance pa so zaupali Jožetu Špilarju.

Pozdravljamo vse Slovence po svetu in doma! Za društvo Planica VPZ Bled Hamilton

Egidij Kodarin, Hamilton, Kanada

Koroški kulturni utrip

Niko Kolar sodi med tiste kulturne zagnance iz Slovenj Gradca, ki že 15 let skrbe za razmah različnih kulturnih dejavnosti. Njegova prizadevanja pa so segala v teh 15 letih tudi preko meje, na avstrijsko Koroško, s katero imajo tesne kulturne stike. Spregovorila sva najprej o koroški ljudski pesmi.

Kdaj jo izražate in na katerih prireditvah jo lahko slišimo? »Ljudska pesem zazveni predvsem na medobčin-skih zamejskih srečanjih pevskih zborov ob prireditvi, ki ima naziv 'KOROŠKA POJE' in 'OD PLIBERKA DO TRABERKA'. Ob teh priložnostih se ljudska pesem izraža na najbolj neposreden način. Imamo tudi nekaj skupin, ki načrtno gojijo ljudsko pesem.

Slovenjegraška občina ima dobre stike tudi z izseljenci, predvsem preko Kulturnega društva Stari trg, ki navezuje stike s pevske skupine iz Kanade, ZDA, Francije in z društvom »Soča« iz Švicarskega mesta Schafhausen.«

– Kako ste Korošci na tej strani meje povezani z našimi zamejskimi Slovenci, ki živijo v Pliberku, Celovcu, Železni Kapli . . .? »Povezava je zelo tesna. Tako je nedavno naš 50-članski deklinski pevski zbor gostoval v majhnem zaselku pod goro Peco, v Globasnici, kjer je priredil samostojni koncert za krajanje in s tem potrdil tradicionalne stike in sodelovanje. Zvezna kulturnih organizacij Slovenj Gradec redno sodeluje s posameznimi skupinami iz Pliberka, Primoža, Sel in z drugimi društvi, predvsem s pevske skupine na avstrijskem Koroškem.

Zelo dobre stike imamo tudi s Slovensko prosvetno zvezo iz Celovca, z njihovo pomočjo ob različnih priložnostih sodelujemo tudi na likovnem področju, s slikarji, kot so Zorka Weiss, Gustav Januš, Valentin Oman in drugi, ki razstavljajo pri nas ali pa mi pri njih. Tako naši slikarji razstavljajo v Celovcu, koroški rojaki pa pri nas, največkrat v Slovenj Gradcu in po drugih slovenskih mestih.

Zelo dobro sodelujemo tudi na področju literature, pisane besede. Literarni klub v Slovenj Gradcu že 25 let sodeluje z ustvarjalci iz zamejstva. Naš dolgoletni sodelavec je Janko Messner, Florjan Lipuš, Gustav Januš in mlajši ustvarjalci, kot so Jožica Čertov in drugi. Književniki prihajajo iz Avstrije v Slovenj Gradec na literarne večere in druge kulturne prireditve.

Zelo pogrešamo pokojnega Valentina Polanška, med živečimi pesniki pa zelo dobro sodelujemo z Andrejem Kokotom. Večina se jih je zbirala okoli literarne revije 'Mladje'.

– Na vsakoletnem srečanju slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični se sreča okoli 6000 slovenskih pevcev. Pripotujejo tudi izseljenski zbori in zbori iz zamejstva. »Pevski zbori iz slovenjgraške občine se vsako leto udeležujejo te pevske manifestacije. Pevci s te in one strani meje se srečujejo, pejejo, se spoprijateljujejo in navezujejo stike, ki nato rojevajo dolgoročne rezultate. Predvsem si izmenjujemo notno gradivo, pesmarice, ki jih pošiljamo našim pevske skupine v tujino. Takšen primer so pesmarice Jožeta Leskovarja, našega domačega skladatelja, ki je priredil mnoge ljudske pesmi na koroški melos in izdal dve pesmarici.«

– Bili ste pobudnik za ustanovitev kulturnega časopisa Odsevanja. Koroški Slovenci na avstrijski strani pa izdajajo revijo Mladje. Ali obstaja notranja vez med vami, izražena v pisani besedi in kako se ta vez izraža pri vašem sodelovanju? »Časopis ODSEVANJA je glasilo za literarna vprašanja in leposlovje, ustanovljen je bil leta 1975. Bralci so ga lepo sprejeli, ohranja pa tradicijo založniških prizadevanj v občini Slovenj Gradec. Hkrati pa se ves čas zavzema za sodelovanje z zamejskimi Slovenci. Skoraj vsem sodelavcem revije 'MLADJE' smo ob-

javili dela tudi v Odsevanjih in jih nekajkrat samostojno predstavili. Tako sodelovanje se je izkazalo za zelo koristno in je imelo širok kulturni odmev. Tudi naši bralci so bili zelo hitro seznanjeni z novostmi, ki so jih člani MLADJA vnašali v osrednji slovenski literarni prostor.«

– Zdaj ste direktor Koroškega radia v Slovenj Gradcu. Kako ste povezani z našimi onkraj meje? Se kaj slišite s Celovcem? »Petnajst let dela v kulturni skupnosti Slovenj Gradec je vendarle dolga doba, kjer so se pokazali najrazličnejši rezultati. Koroški radio je ustanova, ki sega s svojim glasom dokaj daleč po Sloveniji, prav tako tudi do Celovca in drugih slovenskih krajev onkraj meje. Lahko rečem, da ga radi poslušajo in je dokaj uveljavljen. V svojem programu daje mnogo poudarka zamejstvu.

Redno se vključujemo v osrednji program oddaj Ljudje ob meji, posredujemo tudi Koroške razglede ter oddajamo reportaže iz zamejskega prostora. Imamo pa tudi sodelavce onstran meje kot tudi iz Mežiške in Dravske doline. Tako nismo lokalno obarvani, skrbimo za širok pretok informacij, kar je ena izmed spodbud za sodelovanje z zamejskimi Slovenci. Kaže, da se bo Koroškemu radiu priložila tudi radijska postaja Radlje ob Dravi.«

Niko Kolar (slika levo), ki je bil 15 let tajnik slovenjegraške kulturne skupnosti, organizator, animator in pisec. Ob njem slikar Jože Tisnikar.

Kdaj spet renesansa slovenstva?

Zdaj se ti predstavi kot mlad poslovnež, saj je zaposlen kot »promotion manager« pri gospodarski reviji »Industry Week« v Clevelandu, jutri pa ga vidiš na odru, ko skupaj s sestro, znano pevko in dirigentko Cilko Dolgan intonira ameriško in jugoslovansko himno na veliki prireditvi. Tak je ta mladi ameriški Slovenec Joe Valenčič, ki ga v clevelandski slovenski skupnosti v zadnjih letih najdemo skoraj povsod tam, kjer se dogaja nekaj pomembnega.

»V Ameriki sem zaveden Slovenec in me za takega tudi imajo, tu v Sloveniji pa me imajo vsi za Amerikanca. Na splošno pa je veliko Američanov, ki se štejejo za Slovence, čeprav ne znajo več slovensko. Zelo važna pa je že zavest pripadnosti nekemu narodu,« pripoveduje Joe Valenčič in se nasmehne. Očitno je, da o tem veliko razmišlja, da ima izdelana stališča in urejen pogled na svet.

Ko ga vprašam, od kod mu tako znanje slovenščine, mi brez zadržkov odgovori:

»Jezik je največja slovenska značilnost. Kultura je bila vedno izredno pomembna za Slovence in to navdušenje se je preneslo tudi v Ameriko. Opažam, da je vsakih deset let renesansa slovenstva v Ameriki. Zdaj vi-

dim, da še ne bomo izumrli. Slovenski jezik je zame pravi biser. Naučil sem se ga doma od mame in očeta, med seboj smo se vedno pogovarjali po slovensko. Vendar se tega mojega ljubelega jezika še vedno učim, vedno odkrivam nove besede in odkrivam tudi besede, ki jih ne obvladam in jih zamenujem z angleškimi.«

V šole ga je gnala sla po znanju, to ni bila le želja staršev, ki pa so prav gotovo tudi prispevali odločilen delež pri njegovi vzgoji. Dobil je štipendijo za študij na Phillips Academy v Andoveru, Mass., kjer je študiral dve leti, pozneje pa je na univerzi Kent študiral trgovski design in umetnostno zgodovino, tam je študiral tudi slovenščino. Kar dve diplomi si je pridobil, čeprav je bil ves čas študija zaposlen tudi z izvenštudijskimi dejavnostmi, med drugim je bil tudi urednik univerzitetne kulturne revije.

Po diplomi se je za nekaj časa zaposlil kot kustos v clevelandskem mestnem muzeju (Western Reserve Historical Museum), kjer je še danes svetovalec za slovensko zgodovino v Clevelandu.

Zdaj dela pri reviji za poslovneže. Kakšni so Slovenci v ameriškem businessu?

»Slovenec jeziki hitro stečejo,« pravi Joe Valenčič, »in naši ljudje hitro uspevajo. Amerika je na splošno zelo tolerantna do vseh nacionalnosti. Danes se tudi ne dogaja več, da bi si ljudje spreminjali priimke, da bi zveneli bolj ameriško, zdaj ni več potrebe po tem. Naj povem le še to, da je tudi urednik revije »Industry Week« Slovenec Stanley Modic, ki malo govori tudi slovensko.«

Jože Valenčič tudi poje, odkar pomni, mnogi ljudje ga poznajo samo kot pevca . . .

»Pojem že od mladega. Ko mi je bilo enajst let, sem že pel v clevelandski operi otroško vlogo. Pozneje sem pel v mladinskem pevskem zboru krožka št. 2 SNPJ pod vodstvom Antona Šublja in odtlej me petje spremlja vsepovsod. Tudi v vseh šolah, kjer sem bil, sem bil vedno povezan s petjem in na sploh z glasbo . . .«

Prek glasbe Joe Valenčič danes navezuje stike z rojaki v Ameriki in doma. Koliko prijateljev si je že pridobil z glasbo. Vendar pa mu to ni dovolj. Društveno delo mu je v posebno veselje, zato je tudi predsednik clevelandske federacije društev Slovenske narodne podporne jednote, je podpredsednik Slovenske čitalnice, ki poskušajo ponovno oživiti njeno delovanje, je podpredsednik Ameriško-slovenskega komiteja za kulturne izmenjave, ki ima željo, da bi slovenski Cleveland kar najbolj tekoče sledil kulturnim tokovom v domovini. Za vse to delo je treba kar veliko sil, pripravljenosti in tudi sposobnosti. In vse to ima Joe Valenčič.

Joe Valenčič v družbi z nekdanjima štipendistkama Slovenske izseljenske matice Jeannette Zaman in Vicky Gleim

Sila spomina

Tudi letos smo Prešernov dan 8. februarja praznovali z mislijo na vse Slovence, doma in na tujem, v bližnji in daljni soseščini, z željo, naj bi že napočil dan, ko bi lahko vsi nemoteno uživali temeljne pravice materinščine. In prepričan sem, da ste ga tudi vi, rojaki po svetu, praznovali z isto mislijo in željo ali pa se ga vsaj na tihem spomnili. Slovenci doma smo ga praznovali še dodatno v znamenju spodbud, ki jih moremo v neugodnih gospodarskih razmerah črpati iz misli na Prešerna, na njegov čas in njegove odločitve.

Takrat sicer še ni bilo toliko Slovencev razkropljenih po vsem svetu, izseljevanje se je namreč začelo šele pozneje, vendar tudi takrat Slovencem ni bilo z rožicami poslano. Niso imeli svoje države, gostovali so v drugi in v drugih, niso imeli svojih šol, niso imeli možnosti za uveljavljanje svojega jezika, kakor jih imamo danes.

In vendar se je Prešeren, čeprav se je moral šolati v tujem jezikovnem okolju in čeprav se mu je kot pravniku vnaprej obetalo več možnosti za boljši zaslužek na nemškem jezikovnem področju, vendarle odločil za vrnitev v Ljubljano. Seveda pa tudi tedanja Ljubljana ni bila ne narodnostno ne jezikovno taka, kakor je danes. Veliko je bilo v nji nemščine, naj bo v uradih, po šolah in še marsikje. Samo v cerkvi in na ulici, kadar so v mesto pritisnili ljudje z dežele, so se glasila slovenska narečja, ker takrat tudi enotnega slovenskega knjižnega jezika in zbornega govora še ni bilo.

Prešeren se je torej po končanih študijah odločil vrniti se domov, še naprej zvest jeziku staršev, materinščini. To se najlepše vidi iz njegovih najbolj osebnih izpovedi, iz pesmi, ki so v pretežni večini napisane v slovenščini. Se vam zdi to popolnoma naravno in samo po sebi razumljivo? Če tako mislite, potem ste na njegovi strani. Vendar takrat to le ni bilo tako preprosto, saj vemo, da si pesniki na splošno želijo kar največ bralcev, ker stvari, ki jih pripovedujejo, niso pisane zato, da bi ostale ljudem prikrite in zadržane. Tudi Prešeren bi se bil torej lahko – da ostanemo pri njegovih sodobnikih – odločil za nemščino, kakor se je na primer pesnik Anastasius Grün (1806–1876), ali za hrvaščino, kakor se je pesnik Stanko Vraz (1810–1851), ali za nekakšno med slovenščino, kakor se je Korošec Matija Majar (1809–1892).

Prešeren je bil torej od vseh teh in tem podobnih ne samo najzvestejši, temveč tudi najdaljnovidnejši. Tisti čas se sicer njegovim pesmim v slovenščini ni obetalo nič dobrega, ne veliko bralcev, ne veliko razumevanja, ker še skoraj ni bilo slovenskih knjig, saj še niti pristrčno zapeti ljubzenski pesmi ni moglo prisluhni do kraja razumevajoče slovensko uho.

In vendar je Prešeren ne glede na vse to pel v slovenščini, čeprav je znal enakovredno peti tudi v nemščini, kakor dokazuje nekaj njegovih pesmi, med njimi tudi ena najlepših, *V spomin Matija Čopa*. In je storil prav. Mogoče niti ne toliko zase, kakor za nas, kakor za slovensko stvar.

Če bi bil pesnil v nemščini, bi imel mogoče veliko manj osebnih težav, izvirajočih iz tedanjega slovenskega, vse premajhnega duhovnega obzorja. Njegov pesniški glas bi segel daleč na Dunaj in po vsej Avstriji; mogoče bi bil celo pritegnjen kam v višjo družbo, kakor je bil tedaj malomeščanski ideal. Ampak s tem bi bili mi, Slovenci, ostali sirote. Čakati bi bili morali na Jenka, na Stritarja, na Levstika, da bi zapeli v našem imenu, saj si ne bi ne s Slomškom ne s Koseskim mogli toliko pomagati, kakor si lahko s Prešernom.

Kar je torej Prešeren naložil v slovenski jezik, se mu obilno obrestuje. Njegove pesmi so dragocena glavnica, iz katere Slovenci že poldrugo stoletje rod za rodom črpamo zvestobo in

moč. Njegove *Poezije* so še zmeraj nepogrešljiva knjiga v vsaki slovenski družini doma in po svetu, ob nji se nam zbirajo misli, ob nji budi ljubezen do materinščine.

Ampak letos se je knjigi Prešernovih *Poezij* pridružila še knjiga o njem, in sicer je Mladinska knjiga v Ljubljani izdala imeniten zbornik in album pod naslovom *Sila spomina* in s podnaslovom: Dr. France Prešeren v spominih svojih sodobnikov. Profesor Janez Mušič je zbral in uredil 42 spominskih besedil 32 avtorjev. Med njimi so seveda posebej zanimiva pričevanja Prešernove sestre Lenke in nečakinje Marijane, pa seveda Prešernove hčere Ernestine Jelovškove, katere spomini, pisani v nemščini, so za to priložnost posebej prevedeni v slovenščino. Ravno tako bogata pa je tudi slikovna plat knjige. V knjigi je zbranih 62 upodobitev Franceta Prešerna 34 slikarjev in kiparjev, od najstarejših, ki so Prešerna še poznali, pa do najnovejših, ki iščejo njegovo podobo predvsem po drugotnih virih in predstavah.

Tako nam pravzaprav šele obe knjigi, *Poezija* in *Sila spomina*, kažeta Prešerna v celoti, v njegovi duhovni in telesni podobi, tako da se nam bo šele ob branju in pregledovanju obeh Prešeren obojestransko dopolnjeval in stopil pred nas kakor živ in vendar tudi duhovno tako močan, kakor more biti močan samo simbol.

vaš kotiček

V bližnji okolici Celja prodam večjo visokopritlično hišo v IV. gradbeni fazi, primerno za obrt, od centra oddaljeno 5 km. Ponudbe po telefonu, po 18. uri, (063) 33-616.

Polovico hiše, stanovanjski dvojček, 180 m² stanovanjske površine, z vrtom, na Vrhniki, prodam. Oddaljeno je 20 km od Ljubljane. Informacije po telefonu (0038 61/752-737.

Rojaki iz Slovenije! Prodajam dve zazdijivi gradbeni parceli: – prva je v središču Šmarja pri Jelšah, velikost 870 m². Cena 10.000 DM. – Druga parcela je v Atomskih Toplicah, v središču Podčetrčka. Velikost je 640 m² Cena 8.000 DM. Poizvedbe po telefonu (063) 823-150.

za razvedrilo

Večje težave

- Gospod natakár, vaša káva je popolnoma brez okusa!
- Zaradi ene same skodelice se pritožujete!? Kaj pa naj jaz rečem, ker je imam še petdeset kil za skuhat?!

Gostobesednost

- Tale politik je govoril ure in ure. O čem pa je govoril?
- Vidiš, tega pa ni povedal!

V bifeju

- Oprostite, zdite se mi znani. Ste že kdaj bili v Radovljici?
- Še nikoli.
- Tudi jaz ne. Najbrž sta morala biti dva popolnoma druga!

V postelji

- Dušica, sem prvi?
- Mogoče pa si res, nekam znan se mi zdiš!

V avtobusu mestnega prometa

- Oprostite, bi bili tako dobri in potegnili komolec iz mojih reber?
- Takoj, samo vi potegnite pipo iz mojih ust!

Med otroki

- Kje si se pa ti rodil?
- V bolnišnici.
- O, kaj ti je pa bilo?

Ekspert

- Janez je prvorazreden tat.
- ???
- Kadarkoli se rokujem z njim, moram potem prešteti svoje prste!

Uganka

- Kaj vedno serviramo, pa nikoli ne pojemo?
- Teniško žogico.

Matematična uganka

- Na žici sedi petnajst ptic. Ustrelite s puško in dve zadenete. Koliko jih ostane na žici?
- Nobena, ker ostale odletijo!

V razredu

- Učiteljica pokliče učenca:
 - Peter Novak!
 - Ga ni, zatuli razred.
 - Miiiiiir! Naj Peter odgovori sam!
- Jože Petelin

Kombinacijska križanka s slovenskim pregovorom

Spodnje besede morate s pravilnim kombiniranjem razvrstiti v lik križanke. Polja, ki ločijo besede med seboj, so že vrisana. Črke, ki pridejo na polja s številkami, prenesite na oštevilčena polja pod križanko. Tam boste po vrsti prebrali znan slovenski pregovor.

11 črk: ERATOSTENES

19 črk: TERRAROSSA

9 črk: APARATURA

8 črk: BRUEGHEL GROTESKA ULBRICHT

7 črk: ALTOONA ARLBERG DARITEV DISKONT INTRIGA JEGOROV KARITAS LUBADAR SKRNOBA STIKALO

6 črk: ALANIN AVALIT BARBER HROVAT KARETA PORABA SIBILA SIRIUS TASILO VIRAGO

5 črk: ABANO ARARA ATIKA KARAS LODEN NEHRU OHCET OPORTA PALEŽ RADAR SENCA TARAS VASJA ZADAH

4 črke: AKUT ANAA ARAT ANNA BEDA KLOT KROV OGIB REED SARI USTA ŽARA

3 črke: AIR ALT ANI CEH ERO GIL KOL ONO SIN VRT

2 črki: AN BA BU HS SZ TU

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
		15	16	17	18	19	20	21	22	23	!		

					3				20				
											8		
	11			16									
				12				1					
	23										10		
													17
							9				7		
						6							22
	2				19								
											21		
					18		15						
	13										4		
						5							
											14		

»Krst pri Savici« kot slikanica

Prešernova družba je v dneh pred slovenskim kulturnim praznikom predstavila javnosti vrsto knjižnih novosti, od katerih so brez dvoma posvetili največ pozornosti novi izdaji Prešernovega »Krst pri Savici« v privlačni slikaniški obliki. To je razkošna ilustrirana izdaja, primerna za vsakega Slovenca od najmlajših, ki jim je treba to zvrst približati na privlačen način, pa do starejših ljubiteljev slovenske književnosti.

»Krst pri Savici« je za to knjigo posebej ilustriral akademski slikar Ivan Seljak-Čopič. Vseh skupaj je v knjigi 34 celostranskih slik, od katerih je vsaka zase umetnina, obenem pa ponazarja vsebino. Prešernov Krst je pač umetnina, katere skrivnosti odkrivaš ob večkratnem branju in vsakokrat se ti odkriva na novo. Zdaj, z ilustracijami, je to miselno delo lažje.

Nova izdaja »Krst pri Savici« v obliki slikanice je izšla v visoki nakladi 30.000 izvodov, kar je nedvomno dokaz, da so pesmi Franceta Prešerna danes bolj kot kdajkoli doslej zasidrane v zavesti slehernega Slovenca, ki mu je njegovo delo še danes navdih in spodbuda. Zadnjo izdajo je izdatno podprlo tudi trgovsko in proizvodno podjetje Lesnina, ki je za svoje delavce že v predplačilu odkupilo 3000 izvodov.

Prebujenje

Prešernova družba je pred nedavnim izdala v dveh knjigah z naslovom Prebujenje antologijo jugoslovanske proze 1941–1945. Urednika te antologije Emil Cesar in Janez Rotar sta v ti dve knjigi uvrstila izbrana prozna dela oziroma odlomke daljših del, ki so nastajala v vojnih letih v jugoslovanski književnosti. Ob številnih antologijah je ta prva te vrste, ki prikazuje v celoti jugoslovansko medvojno kulturno dediščino. S temi deli se nam ohranja podoba vojnih let, saj so to književnost pisali in ustvarjali sami borci, aktivisti, taboriščniki, talci.

Naslov je knjigi »posodil« Ciril Kosmač s svojo črtico Prebujenje, za njim pa je v antologiji zastopana še dolga vrsta 33 slovenskih pisateljev, od danes priznanih in uveljavljenih partizanskih pisateljev do tistih, ki je njih delo ostalo nedokončano zaradi nasilne smrti.

Urednika sta za antologijo prispevala tudi tehten uvod in kratke življenjepisne podatke o vseh zastopanih avtorjih.

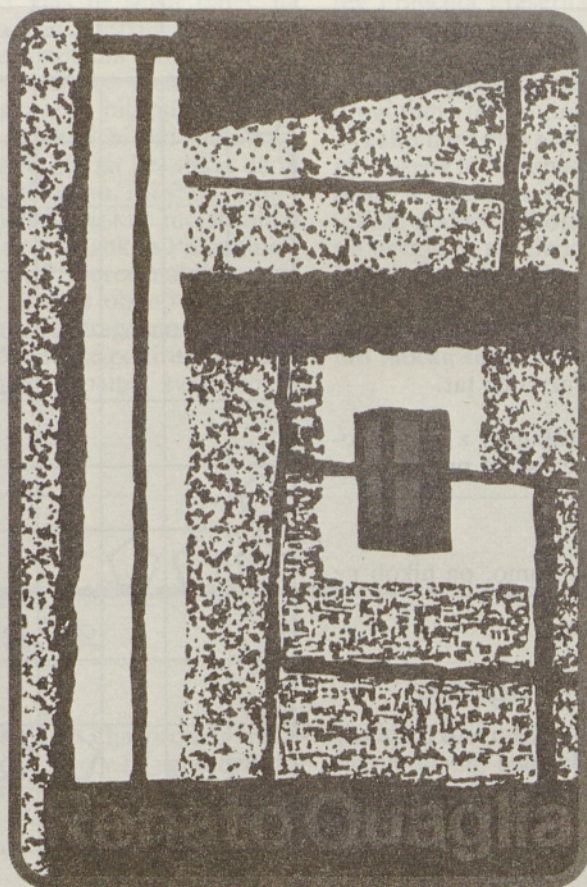
RENATO QUAGLIA BASIDE

Pesnik Renato Quaglia je Slovenec, doma iz vasi Solbica v Reziji, pokrajini, ki je pod Italijo, pod pobočji mogočnega Kanina. Za zbirko pesmi »Baside« je prejel letos nagrado Prešernovega sklada. Kaj je gnalo ustvarjalca teh pesmi, ki se naslanjajo na péto, od ust do ust potujočo, po živem ljudskem izročilu živečo pesem, da se je po študijah v Vidmu, Veroni, Louvainu in Bruslju, kjer je diplomiral na teologiji in iz psihosocioloških ved, vrnil domov, izstopil iz duhovniškega stanu, postal tovarniški delavec? Ves se je spojil s preprostimi ljudmi v svoji vasi, ustanovil gospodarsko zadrugo »Ta rožyna dolina« in postal glavni pobudnik kulturnega, družabnega in gospodarskega življenja v Reziji in vodi zdaj podjetje za proizvodnjo brusilnega orodja.

Njegove pesmi se napajajo z legendami in miti, nekatere so zapete kot zakletveni obrazci, starodavne so in preproste. Pesnik rad gre med ljudi, ki

govorijo »solbaški govor«, kakšnih tri tisoč jih je še, in jim z vsemi posebnostmi in zvočnimi podobami pripoveduje svoje pesmi. Iz njih veje starosvetni čas, čas pradedov in neke davne srečnosti, ko je bila vas še trden, zanesljiv organizem, kjer so ljudje delali, molili, pošteno živeli in se veselili življenja po starih šegah in navadah. Te mačni otožnosti se pridruži tudi obtožba izseljevanja in želja po vztrajanju in to, kar je zapisal Renato Quaglia za pesem »Ples pri zelenem jezeru«, velja za večino pesmi v knjigi »Baside«: »To pesem sem napisal za te ljudi, ki so odšli in se niso več vrnili; za tiste, ki so nekega dne šli in so se drug dan mrtvi vrnili; za vse, ki bi hoteli spet nazaj priti in ne morejo, ker nimajo nobenega dela v naši dolini; in končno za tiste, ki niso niti mignili, ne da bi šli, ne da bi ostali, ne da bi kaj spremenili v našem življenju.«

Pesmi je iz rezijanščine prevedel pesnik Marko Kravos, ki je tudi urednik Založništva tržaškega tiska, ki jo je izdalo. Vešana je v platno in stane 1.800 dinarjev.

BASIDE

Literarna nagrada

V petek dopoldne mi je poštar prinesel pismo, ki mi je seglo v globino srca. Priznati moram, da so me v zadnjem letu dni navkljub optimističnim govorom, strokovnim člankom, spodbudnim reportažam, sijajnim intervjujem in ostalim litanijam, ki jih preberem v časopisih in revijah, najbolj razveselile in navdušile tri kratke vrstice v prispelom pismu:

»Spoštovani tovariš, na natečaju za literarno črtico ste prejeli drugo nagrado v znesku pet tisoč dinarjev. Tovariški pozdrav...«

Že naslednji dan mi je telefoniral znanec, ki ga nisem videl že najmanj sedem let.

»Čestitam, čestitam, stara sablja,« je grmel v slušalko. »Že od nekdanj sem zaupal vate. Sem bral v časopisu... Ko se prvič vidiva, boš dal za pijačo!«

Prvič sva se videla že naslednji dan. Prišel je namreč na obisk in ostal toliko časa, da je žena trikrat morala v trgovino po nove steklenice.

V naslednjem tednu sem srečal najmanj stopetdeset znancev, prijateljev, slučajnih znancev in slučajnih prijateljev, ki so vsi vedeli za nagrado. In niti slučajno ni vsakič šlo brez kozarčka ali dveh.

Osmi dan mi je žena zagrozila z ločitvijo, če bom še kar naprej hodil domov natreskan, vinsko izobražen in nalit. Povedal sem ji, da literarne nagrade pač niso dež, ki pade vsake toliko časa, pa tudi to, da k takim stvarim po pravilu sodi kakšen literat s prijatelji in znanci. In če imaš veliko obojih, se pač zgodi, da literaturo rimaš z litrom. Če smo precizni: z litri.

Pol meseca od prejema pisma je poteklo, ko sem že vso plačo zamenjal za ustekleničeno veselje, kajti bilo je poletje, prijatelji in znanci pa neskončno in neusahljivo žejni. Počasi sem začel dobivati občutek, da sem prejel najmanj najvišjo državno literarno priznanje, neizbežno pa se je začela porajati misel, da bi bilo dobro obiskati kakšen sanatorij za ljubitelje močne kapljice.

Čez deset dni sem se nekako streznil. Žena mi je od časa do časa namenila kakšen bežen pogled, spregovorila pa ni. In spet je naključje (oh, ta naključja!) hotelo, da sem srečal prijatelja, ki je ravnokar prišel z dopusta in mi ves vesel čestital za nagrado.

»To moramo zaliti,« je rekel kratko.

Res smo zalili. Bila je pravzaprav prava povodenj, tako silovita, da sem ostal s popolnoma suhimi žepi, čeprav sem si medtem že sposodil desettisočaka.

Ko sem se spet nekako streznil, sem izračunal, da me je nagrada stala petkrat toliko, kolikor je bila vredna. In sploh se nisem začudil, ko sem v časopisu prebral, da so delavcem v gostinstvu dvignili plače za celih štirideset odstotkov.

Od tedaj je minilo že leto dni. Če mi mimogrede omenite kakšen literarni natečaj, dobim izpuščaje, pa tudi za svoje zdravje ste lahko zaskrbljeni. Literaturo pišem in objavljam še naprej, vendar se spretno izogibam vsem natečajem. Vseeno pa se bojim, kaj bi se zgodilo, če bi me počastili s kakšno Nobelovo nagrado za literaturo.

Jože Petelin

naša žena

PRINAŠALA VAM BO DELČEK DOMOVINE

Gotovo poznate Našo ženo, prvo slovensko družinsko revijo, ki prihaja vsak mesec v številne slovenske domove, in to že 48. leto. Če ne, naj vam jo malo podrobneje predstavimo.

Vsaka številka Naše žene ima 72 strani zanimivega, koristnega in aktualnega branja. Revijo delimo pravzaprav na dva dela. Prvi vsebuje: ankete, reportaže, potopise, portrete zanimivih ljudi iz tujine in domovine itd. Druga polovica Naše žene je izrazito praktične in svetovalne narave. Mnogo naših bralk in bralcev zelo rada prebira rubriko »Zdravje«, kjer vsak mesec obdelamo to ali ono zdravstveno tegobo današnjih dni; veliko jih zelo rado prebira rubriko »Svetujemo – odgovarjamo«, kjer na različna zdravstvena, psihološka in pravna vprašanja odgovarjajo zdravniki, psihologi, psihiatri, pravniki itd. Zelo priljubljene so tudi strani »Na jedilni mizi«, kjer je vedno cel kup kuharskih receptov. Vrtnarjem in tistim, ki imajo samo rože v stanovanju, svetujejo naši vrtnarski strokovnjaki. Tudi naše modne strani, na katerih boste našli vse od pletenja do šivanja, so zelo priljubljene. In še to. V vsaki številki Naše žene imamo krojno polo ali kakšno drugo prilogo – na primer zdravstveno, kozmetično, vrtnarsko, shujševalno itd. Smo vas navdušili? Če smo vas, postanite še vi naš naročnik ali naročnica, pa vam bo Naša žena poleg zanimivega branja prinašala na tuje še košček domovine.

Naj vas spomnimo še na tole možnost. Često se zgodi, da ne veste, kaj bi podarili materi, sestri, ženi ali očetu za rojstni dan ali kakšen drug praznik. Naš predlog: naročite jih na Našo ženo. Letna naročnina za tujino velja: 7200 dinarjev ali 23 ameriških dolarjev, 56,60 zahodnonemške marke, 48 švicarskih frankov, 174 francoskih frankov, 398 avstrijskih šilingov ali 176 švedskih kron. Naj vas spomnimo, da je v to ceno vračunana poštnina. Pa prijetno branje!

NAROČAM REVIJO NAŠA ŽENA od meseca dalje

Podpisani(a)

Kraj, ulica

Država

Pošta

Datum

Podpis naročnika(ce)

Naš žiro račun: 50100-603-41502, TOZD Delavska enotnost, za Našo ženo

Naš devizni račun: 50100-620-100-010 257300-210/0, TOZD Delavska enotnost, za Našo ženo

BOGOMIR ŠEFIC

Zvoki za peté

Med številnimi ansambli naše domače glasbe sestav Alpski kvintet danes nedvomno zavzema mesto prav na vrhu široke piramide muzikantov te zvrsti. Ansambel letos praznuje 20-letnico delovanja, pri tem pa je zanimivo, da je preboj v kakovostni vrh Alpski kvintet začel pravzaprav v tujini. Dolga leta so sestav mnogo bolje poznali v Avstriji, Švici in Zahodni Nemčiji, kakor pri nas doma. Le pičle vesti so nas doma obveščale o resničnih uspehih gorenjskih muzikantov. Priznanja so seveda našla odmev tudi doma in tako Alpski kvintet vse pogosteje nastopa na domačih tleh, s svojimi živahnimi vižami žanje nedeljena priznanja. Besedovali smo z Jožetom Antoničem, kitaristom in vodjem sestava:

»Vse, prav vse je zgrajeno na delu in pravem poklicnem odnosu do dela, ki ga opravljamo. Ničesar ni podarjenega, seveda pa se človek veseli uspehov, posebej, da nas zdaj tudi doma lepo sprejemajo.«

Skopo povedano: 6 zlatih plošč na nemško govorečem področju in prva zlata za dvojni LP album »Ljubim te, Slovenija« pri domači diskografski hiši RTB. Lani so prestopili h gramofonski tvrdki Teldeca, kjer so zamenjali ansambel bratov Avsenik, ki so si izbrali novo tvrdko.

»Vedno in povsod pa smo glasno in jasno povedali, da prihajamo iz Slovenije in Jugoslavije. Na naših ovitkih gramofonskih plošč ali kaset so predstavljeni najlepši kotički slovenske zemlje, na nekaterih posnetkih pa zapojemo tudi v slovenskem jeziku. Morda imamo celo zasluge, da slovensko narodno »Mi se imamo radi« igrajo in prepevajo po vsej Evropi in to v našem jeziku.«

Danes v sestavu poleg vodje Jožeta Antoniča nastopajo še Ivan Prešeren s trobento, Vinko Sitar – klarinet, Edi Seme na harmoniki, Janez Per na bas kitari in baritonu, prepevata pa Ivanka Kraševc in Oto Pestner, znani pevec in odlični komponist. Veljava kakovosti Alpskega kvinteta se odraža tudi v neki nenavadnosti, ki bo pravcato presenečenje v nemških deželah. Pri avstrijski tvrdki VM bodo muzikanti izdali album in kaseto s 14 vižami, zapetimi v slovenščini. To je nedvomno velik dosežek, hkrati pa tudi dokaz, da dobra glasba resnično ne pozna meja:

»Imamo nekaj klubov oboževalcev ansambla, ki nam sledijo na naših potih tudi po nekaj sto kilometrov. To je potem tista odgovornost, ki pretehta. Seveda pa ni lahko biti vedno zbran, prijazen, nasmejan.«

Ali bi se Alpski kvintet odzval vabilu naših rojakov za nastope v širem svetu?

»Nedvomno, saj na svojih križarjenjih srečamo veliko naših ljudi, ki jim domači zven ogromno pomeni. Spominja jih na rodno grudo in potem se skupaj veselimo.«

*

Ansambel Lojzeta Slaka utegne kmalu pri domači založbi gramofonskih plošč Helidon Obzorja iz Maribora prejeti za doslej izdano število plošč platinasto ploščo.

*

Mariborski sestav »Trim« je podpisal pogodbo za enoinpolmesečno gostovanje po Nemški demokratični republiki v mesecu juniju in juliju.

Fotografija: Bogomir Šefic

slovenski dom

Bržčas ste že kdaj razmišljali, kaj loči istrsko kuhinjo od primorske, kaj odlikuje prvo in kaj drugo, kaj je vabljivejše pri prvi in kaj pri drugi in kako pripraviti jedi prve ali druge za domačo mizo . . .

Ni dolgo tega, kar sta bili ti dve kuhinji ločeni: istrska – celinska – je bila značilna zavoljo obilja testenin, primorska pa se je – seve – odlikovala zavoljo rib in ostalih »plodov morja«. Danes že lahko govorimo o enotni

kuhinji, kajti povsod po Istri (slovenski in hrvatski) pa po naši Primorski lahko dobimo zelenjavno juho (mineštro), pečene klobasice z zeljem, njoke (cmoke, svaljke) v kokošji obari, brodet iz škarpine pa folpe (hobotnice) v solati.

Treba je še povedati, da so vse te jedi zelo preproste za pripravo, čeprav to seveda ne pomeni, da jih je tudi lahko pripraviti. Gre za drobne skrivnosti, na primer, kis mora biti vedno

vinski, olje nadomešča pri solati slatina (panceta), ki smo jo zrezali na koščke in primerno ocvrli, zarebrnico ali pečeno klobasico bomo na koncu potresli še z naribanim ovčjim sirom . . . in tako dalje.

Znameniti so RAVIOLI, katerih testo naredimo iz 400 gramov moke, enega jajca, ščepca soli in malo vode. Testo razvaljamo v tanko ploščo in jo premažemo s stepenim jajcem, potem pa ga narežemo na trakove in damo

nanje po dolžini nadev – 200 gramov ribanega ovčjega sira zmešamo z dve-ma jajcema in malo kisle smetane. Testo preganemo in z robom širokega kozarca izrezujemo polmesece, robove pa pritisnemo z vilicami. Ravirole skuhamo v slanem kropu, jih odcedimo, prelijemo s stopljenim maslom in posipamo še z naribanim sirom (ovčjim parmezanom).

Na jedilniku istrske kuhinje so zelo pogosto razne mineštre: iz mlade ko-

ruze, s komarčkom, bela, mlada, z ješprenjčkom, oglejmo pa si poblize POSTNO MINEŠTRO. Kakih 15 dag zrnatega fižola očistimo in malce prekuhamo v vodi, odcedimo, dolijemo novo vodo, posolimo in kuhamo naprej. Ko je fižol napol zmehčan, dodamo 20 dag olupljenega in na kocke narezanega krompirja, razrezan paradiznik in nasekljano zeleno. Vkuhamo očiščen in opran riž (približno dve žlici), začинimo s soljo, poprom in oliv-

nim oljem ter kuhamo še približno dvajset minut.

Tako pripravljena mineštra ustreza ljudem, ki imajo kakršnekoli želodčne težave, sicer pa Istrani radi začинijo svoje mineštre s tako imenovanim »peštom«. Pešt pripravijo tako, da na drobno narežejo suho slanino (pance-to), česen in peteršilj. Pripravljeno meso dodajo mineštri že na samem začetku kuhanja, ker se mora slanina dobro razkuhati.

filatelija

Zaradi pogostih sprememb cen poštnih storitev v domačem in mednarodnem prometu je Skupnost JPTT v zadnjem času izdala oziroma pretiskala z novimi zneski več rednih znamk iz serije s turističnimi motivi, katerih nominalna vrednost je zaokrožena na cele dinarje.

6. decembra 1985 je prišla v prodajo

redna znamka za 100 din, na kateri je motiv mesta Zagreba-Dom športov ter znak Univerziade 87. Znamka je natisnjena v dvobarvni ofset tehniki in polah po 50 znamk. V prodajo pa so prišle pretiskane naslednje redne znamke:

– 4. decembra 1985 znamka za 70 din z motivom Maribor in prvotne

vrednosti 38 din, znamka za 20 din z motivom Korčule in prvotno vrednostjo 26 din, in znamka za 8 din z motivom Kikinde in prvotno vrednostjo 6 din.

– 18. decembra 1985 znamka za 2 din z motivom Kruševa in prvotne vrednosti 0,05 din.

– 25. decembra 1985 znamka za 1 din z motivom Budve in prvotne vrednosti 0,25 din, znamka za 3 din z motivom Omiša in prvotne vrednosti 0,35 din, znamka za 4 din z motivom Travnika in prvotne vrednosti 5,60 din, ter znamka za 50 din z motivom Ohrida in prvotne vrednosti 16,50 din.

Vse znamke so natisnjene v polah po 100 znamk.

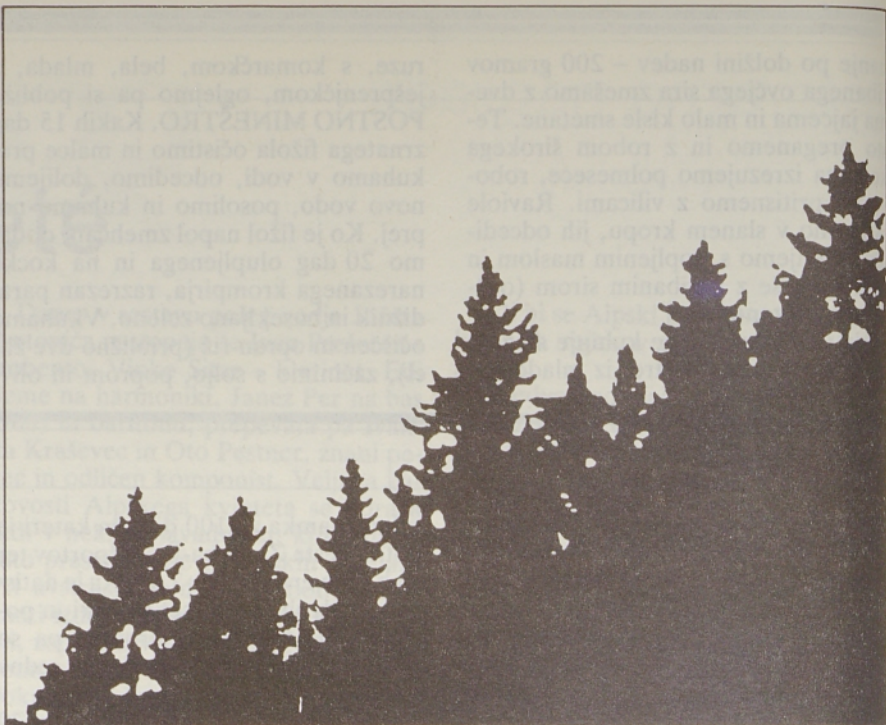
Dne 14. novembra 1985 je izšla dopisnica z novo vrednostjo znamke za 8 din, na kateri je motiv poštnega roga ter masovni ovitek z znamko za 10 din prav tako z motivom poštnega roga.

Skupščina skupnosti Jugoslovanskih pošt, telegrafov in telefonov pa je za leto 1986 sprejela naslednji program izdaje priložnostnih poštnih znamk:

Zaradi še neopredeljenih datumov nekaterih proslav, v programu niso določeni dnevi izida priložnostnih poštnih znamk. Ti bodo določeni naknadno, ko bodo dnevi proslav znani, datumi izdaje tistih znamk, ki niso vezane na datume, pa bodo določeni glede na zmogljivosti posameznih tiskarn. Prav tako bodo lahko spremenjene tudi nominalne vrednosti znamk, glede na spremembe poštnin v domačem in mednarodnem prometu.

Izdaja	znamk	število znamk v poli	nominalna vrednost
1. Muzejski eksponati	4	25	10 20 50 100
2. Favna	4	25	10 20 50 100
3. Josip Broz Tito	1	25	10
4. Evropa CEPT	2	9	100
5. Evropsko varstvo narave	2	9	100 150
6. Umetnost	5	25	10 20 50 70 100
7. Radost Evrope	2	9	100 150
8. Mednarodno leto miru – ZN	1	25	70
9. XIII. kongres ZKJ	2	25	10 20
		blok	100

10. Svetovno prvenstvo v nogometu – Mehika 1986	2	870	150
11. 40 let Avto moto zveze Jugoslavije	2	25	10 70
12. Evropsko prvenstvo v jadrnanju razred Leteči Holandec	2	8.	50 80 blok 100
13. Kliment Ohridski	1	25	10
14. 100 let Srbske akademije znanosti in umetnosti	1	25	10
15. Rugovski ples	1	25	10
16. 400 letnica smrti Primoža Trubarja	1	25	10
17. 125-letnica Srbskega narodnega gledališča v Novem Sadu in 50 letnica Sterijinega pozorja	1	25	10
18. 50-letnica internacionalnih brigad	1	25	10
19. Univerzitetne športne igre v Zagrebu	4	25	10 20 50 100

MONTAŽNE HIŠE
JELOVICA

jelobor – zastekljena vezana okna
termoton – okna s termoizolacijskim steklom

polkna s fiksnimi in gibljivimi lamelami, rolo omarice
in žaluzije

notranja vrata, furnirana (hrast, mahagonij), vidni
podboji z ali brez nadsvetlobe

vhodna vrata, stranske svetlobe in garažna vrata
(zaščiteno s pigmentiranim lazurnim premazom)

stropne in stenske obloge
montažne in počitniške hiše ter druge objekte (šole,
vrtce, skladiščne prostore...)

vam nudi

JELOVICA

lesna industrija Škofja Loka

pokličite nas (064) 61-361, 61-185

ali pa nas obiščite v maloprodajni trgovini v Škofji
Loki, Kidričeva 58!

RODNA GRUDA – SLOVENIJA

vaš najbližji most do Slovenije!

Zunaj meja današnje SR Slovenije, Jugoslavije, živi skoraj četrtnina slovenskega naroda in številni od teh so izseljenci v vrsti evropskih in prekmorskih držav ter njihovi potomci. Najbližji most, najhitrejša vez, ki vam omogoča žive stike s Slovenijo, je revija

RODNA GRUDA – SLOVENIJA

Pomaga vam odkrivati, kdo smo Slovenci, kaj pomenimo v svetu, kje so naše korenine, kje vse živi naš narod. Seznanja vas z razvojem vaše rojstne dežele, vašim potomcem odkriva skrivnosti slovenstva.

Enkrat na leto izide tudi zanimiva knjiga

SLOVENSKI KOLEDAR, ki predstavlja pravo zakladnico zanimivih podatkov o sedanosti in preteklosti Slovencev doma in na tujem, zanimivo branje in številne izbrane barvne fotografije slovenskih krajev.

Naročite si našo revijo in koledar na dom. Posredujte to naročilnico še drugim slovenskim rojakom!

Letna naročnina revije **Rodna gruda – Slovenija**: ZDA 11 dolarjev, Kanada 13 dolarjev, Avstralija 13 dolarjev, Južna Amerika 11 am. dolarjev, Belgija 420 bfr., Francija 60 FF, Nizozemska 27 Hfl, Italija 13000 lir, ZR Nemčija 25 DM, Švedska 60 Skr., Švica 20 Sfr. Cena Slovenskega koledarja: ZDA 6 dol., Kanada 7 dol., Avstralija 7 dol., Južna Amerika 6 am. dol., Belgija 250 Bfr., Francija 35 FF, Nizozemska 14 Hfl., Italija 7000 Lit., ZR Nemčija 13 DM, Švedska 30 Skr., Švica 11 Sfr.

RODNA GRUDA – SLOVENIJA

your nearest bridge to Slovenia!

Almost a quarter of the Slovenian population lives outside the borders of SR Slovenia, Yugoslavia. Many are Slovenians who have emigrated to various European and overseas countries, and their children. The nearest bridge, the fastest link, which makes possible the living ties with Slovenia is the monthly magazine

RODNA GRUDA – SLOVENIJA

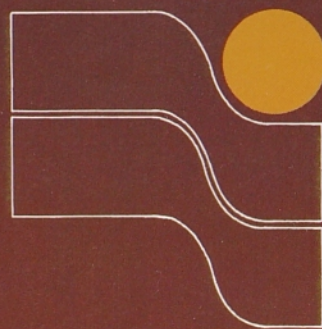
It helps you to discover who are the Slovenians, what do we mean in the World, where are our roots and where we live. It informs you of the developments in your native country, and will uncover the mysteries of Slovenia to your descendants.

Once a year we also publish a very interesting book, the SLOVENSKI KOLEDAR, which is a real treasure of valuable information giving you the past and present about Slovenians at home and abroad. It brings you selection of reading, and many outstanding colour photos of Slovenia.

Subscribe to the magazine RODNA GRUDA – SLOVENIJA and the SLOVENSKI KOLEDAR at your home address. Please, show this subscription-form to other Slovenian fellow-countrymen in your neighbourhood!

Yearly subscription for Rodna gruda Magazine: U.S.A. \$ 11, Canada \$ can. 13, Australia \$ Au. 13, South America \$ U.S. 11, Belgium 420 Bfr, France 60 FF, Netherlands 27 Hfl, Italy 13.000 Lit, FR Germany 25 DM, Sweden 60 Skr, Switzerland 20 Sfr. Cost of the Slovenski koledar per copy: U.S.A. \$ 6, Canada \$ 7, Australia \$ 7, South America \$ 6, Belgium 250 Bfr, France 35 FF, Netherlands 14 Hfl, Italy 7.000 Lit, FR Germany 13 DM, Sweden 30 Skr, Switzerland 11 Sfr.

Slovenija
Jugoslavija

SLOVENIJALES

**lesna
industrija
idrija**

KOMPONIBILNI PROGRAMI

MIZE

KREDENCE

SPALNICE

naslov: 65280 Idrija, Jugoslavija, p. p. 88, telefon (065) 76-01

SLOVENE HEALTH RESORTS

Slovenian health resorts (Spas) prevail above all middle-alpine woodclimate, with some mediterranean influences covered by a great supply of sunshine. These spas are:

Terme Čatež, Dolenjske Toplice, Laško, Lendava, Dobrna, Moravske Toplice, Atomske Toplice-Podčetrtek, Ptujске Toplice, Radenci, Rogaška Slatina, Strunjan, Šmarješke Toplice, Topolšica and Terme Thalasso-therapie Portorož.

Connections to Slovenian spas from all parts of Europe are quite convenient. Airports by Ljubljana, Maribor and Zagreb enable our guests a quick transfer by a well linked network of buses and trains to any of the health resorts.

The above mentioned spas have a tradition of more than five hundred years. Collectively there is at ones disposal more than 6.000 beds, of which 1,200 are in the hotel category »A«. There is the availability of 400 beds in bungalows and 1.500 beds in private accommodation.

Overall, the Slovenian health resorts have a well organized and effective medical service (57 doctors-specialists, 120 balneo-physioterapeuts, etc.). The resorts specialize in the healthcare of such medical problems as

heart diseases, rheumatic diseases, convalescence after injuries of locomotional system, digestive organs diseases, metabolic diseases, gynecological diseases, diseases of kidneys and of urinary tract, neurological diseases, skin diseases, neurotic disturbances and respiratory diseases.

These indications are based primarily on the healing effect of natural factor. Among these natural factors are the well known termomineral waters, peloids and the climate in which the resorts (spas) are located.

There are special programmes that also include such items as medically programmed active vacation, weight-control programmes, acupuncture, beauty programmes, dentistry service and many types of rehabilitation programmes for sportsmen.

*Please, for further information
contact:*

Community of Slovenian Spas

Tomšičev trg 7

63001 Celje

Slovenia – Yugoslavia

Telephone: 063/28-017